b. fundoianu

desen de S. Maur

«Prin totalitatea caracterelor operei, B. Funduianu se numără printre făuritorii lirismului modern românesc în general, fiind un poet pe care şi-l pot revendica aproape toate curentele înnoitoare şi a cărui creaţie merită, prin valoarea intrinsecă, să fie revendicată de către orice curent prin care literatura română a sporit şi s-a împrospătat.»

DUMITRU MICU

vol. I, II, Lei 14

editura minerva

b. fundoianu

1159

b. fundoianu

poezii

Ilustrația copertei : *Anton Slavnicu*

b. fundoianu

poezii

*

PREFAȚA DE DUMITRU MICU
TABEL CRONOLOGIC DE PAUL DANIEL ȘI GEORGE ZARAFU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1983
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Volumul de față reeditează textul ediției : B. Fundoianu, *Poezii* — apărută la Editura Minerva, 1978, sub îngrijirea lui Paul Daniel și G. Zarafu

PREFAȚĂ

Ce fel de poezie este poezia lui B. Fundoianu? Bucolică? Naturistă? Simbolistă? Constructivistă? Tradiționalist-simbolistă? Expresionistă? E întrebarea pe care e normal să și-o pună, străbătînd versurile precocelui învesnicitor de „priveliști", nu numai cercetătorul literar de profesie, obligat să claseze și să încadreze, dar orice lector care parcurge o carte pentru a se alege cu ceva, și nu doar pentru a-și omorî timpul. Apartenența unui scriitor la un curent sau altul e, desigur, o chestiune doar de istorie literară, și nespecialistul poate s-o eludeze. Nimeni, însă, nu poate face abstracție de climatul interior al operei, de modul sufletesc instaurat în spațiul ei, de principiul structurant.

Critic și publicist literar de o rară mobilitate intelectuală, de o extraordinar de vastă informație, și dinamic, bătăios, în aceeași măsură în care a fost talentat, Fundoianu se considera, în momentul debutului editorial, simbolist. Poemul dramatic în proză *Tăgăduința lui Petru* (1918) e prefațat de „o lămurire despre simbolism"; un articol publicat în două numere ale *Rampei* (1919) se intitulează *Noi, simboliștii*. Mai tîrziu, însă, în prefața la volumul de poeme, dedicat „clopotarului" mișcării simboliste românești, Ion Minulescu, cîntărețul Herței și al Sinaiei afirmă că „poezia simbolistă (...) la noi, n-a existat niciodată, decît ca steag și pretext de revoltă". Inconsecvență? Renegare? Nici una, nici alta. Prefața la *Priveliști* consună

perfect cu „lămurirea" din 1918, în care militantul simbolist precizează că denominația adoptată era o „etichetă" doar: „Ne numim simboliști, fiindcă ne trebuie o etichetă". În *Cîteva cuvinte pădurețe* (titlul prefeței la culegerea de versuri), poetul, în loc de a se autoeticheta, ca altădată, se autocaracterizează, și, dacă propozițiile sale referitoare la propria creație lirică ar fi, toate, riguros exacte, cititorului nu i-ar rămîne decît să aplice el ștampila adecvată: constructivism. Potrivit afirmațiilor autorului, „priveliștile" s-ar „încleia": „nu din imagini (...), nici din emoții, ci din volume, din suprafețe potrivite, din conjugări de echilibruri, din contacte precise, din ponderi măsurabile". Universuri autonome, guvernate prin legi interne arbitrare incluzînd „hazardul prevăzut", poemele ar fi acționate de mecanisme oarecum analoage alfabetului Morse. E, însă, poezia lui Fundoianu realmente așa cum îi apărea autorului, după ce se detașase de ea, stabilit la Paris și scriind în limba franceză? Criticii o văd, cu toții, mai altfel. „Bucolică, fără să fie idilică", „tradițională" prin materialul de inspirație (E. Lovinescu), „simbolist tradiționalistă" (G. Călinescu), „expresionistă" (Ov. S. Crohmălniceanu), „dionisiacă sau panică" (Mihail Petroveanu), „artizanală" (Mircea Martin), ea nu e pentru nici un înregistrator sau exeget produsul îndeplinirii prevederilor din programul vreunei școli. Care îi sînt, atunci, mai concret, atributele individualizante?

Nu numai publicistica, dar și producția lirică a lui B. Fundoianu, ea mai cu seamă, s-a impus conștiinței critice înainte de strîngerea în volum. Lovinescu o consemnează încă în ediția din 1926—1929 a *Istoriei* sale, al cărei al treilea volum, rezervat poeziei, este anterior *Priveliști*-lor cu trei ani. Dealtminteri, culegerea înmagazinează doar mai puțin de o treime din această producție, și nu tot ce a rămas afară se situează calitativ sub ceea ce a intrat în componența cărții. Caracterizarea trebuie, în consecință, să țină seama și de poeme recoltate de către editori pioși, tîrziu după moartea poetului, din periodice și chiar din manuscrise.

Nu, firește, de compunerile din vîrsta pubertății, în care personalitatea autorului nu avea cum să se releve, pentru că,

pur și simplu, nu exista, nu putea să existe, și nici de majoritatea celor de la începutul adolescenței. La treisprezece-paisprezece ani, viitorul poet nu putea fi, și nu era, măcar în căutare de sine. Deocamdată, el căuta poezia; mai propriu spus, se pregătea pentru căutare, învățînd să versifice.

Ca documente ale uceniciei poetice, manuscrisele sale din anii 1912—1915 merită, nici vorbă, a fi cercetate, nu pentru că în exercițiile școlarului Wexler Beniamin s-ar putea, eventual, descoperi în germene ceva propriu literaturii lui B. Fundoianu sau celei a lui Benjamin Fondane, dar fiindcă acestea învederează însușiri caracteristice în general scriitorului, ca om inclusiv, în toate ipostazele sale. În afară de precocitate, care, fără a fi cu totul ieșită din comun, e, în orice caz, rară, versurile în cauză dovedesc inteligență, neastîmpăr intelectual, plăcere de a scrie, de a-și încerca posibilitățile în moduri cît mai diverse, putere de a persevera, de a se autodisciplina, ambiție, voință de autorealizare plurală. Adolescentul caută dificultatea, o creează, ca să aibă ce birui, își impune rigori. Numeroase dintre poeziile sale sînt sonete; unele: rondele. Două sînt pantume (se și intitulează așa), adică piese lirice în care al doilea și al patrulea vers din fiecare strofă trece în cea următoare, pe locul întîi și respectiv al treilea. În alte două *(Balada celor cu un ochi..., Baladă)* avem monorime și, asemenea baladelor medievale, acestea se încheie cu „închinări". De la primele încercări, versificatorul nu imită un singur autor, ci pe cam toți poeții studiați în școală, cum și pe alții, citiți doar din propriu îndemn. Pot fi, astfel, identificați, la început fiecare în parte, cu timpul îndeosebi în felurite combinații: Eminescu, model principal, o vreme, Vlahuță, Alexandrescu, Alecsandri, Coșbuc, Iosif, Goga, Topîrceanu, Mihail Codreanu; din 1914 (tot mai frecvent) și Petică, Anghel, apoi Macedonski, D. Iacobescu, Oreste, N. Davidescu, incidental Densusianu, mai des Minulescu, încă și mai des Bacovia, „parnasienii" din jurul lui Macedonski și Mircea Demetriad, simboliștii sentimentali (Mihail Cruceanu, Matei Elian ș.a.), cei evazioniști și „decadenți" (Al. Gherghel, Eugeniu Ștefănescu-Est), I. M. Rașcu, Tudor Vianu. În versurile

începutului de adolescență apar pe alocuri,... cu anticipație, Demostene Botez, Camil Baltazar, sau Blaga, chiar (liber sau cuprins în Vianu) G. Călinescu. Din 1915, asupra „beniaminului" începe a se exercita, amenințînd să devină covîrșitoare, influența argheziană. Cititor, din fragedă vîrstă, și de poezie străină, viitorul B. Fundoianu utilizează vizibil pe Heine (efeminat) :

„Nu-mi spune vorbe multe și fugare
Și n-asculta cuvintele ce-ți spun !
. . . .
Sărută-mă și las' să te sărut !
De ce minciuna-a-pururi repetată ?
Dă-mi superbia gîtului sculptată,
Dă-mi gîtul tău în marmură țesut."

(Cantilenă)

pe Verlaine, poetul „serbărilor galante":

„Pe cai și-n litiere văd baroane
La gît cu sclipitoare diamante.
Iar eu pudrat alăturea de-un fante
Admir vîrtejul sec de milioane."

(În evul mediu)

ca și pe autorul *Cîntecului de toamnă* :

„Ce monoton,
Cum țip-un ton
Autohton,
De tren breton."

(Decor sumbru)

pe Maeterlinck :

„Ce mai strigi din nou în porți,
Tînără fecioară,
Ce-i (sic) mai chemi din nou în porți
Umbrele de morți ?"

(Cîntec)

Solemnitatea cadențării unor melancolii languroase, ca dealtmintiri și directa citare în *motto*-uri, dovedește frecventarea lui Henri de Régnier :

În seara asta tristă de primăvară-n care
Tristețea toamnei plînge prin roșii felinare..."

(În seara asta tristă...)

Lipsite fatal de originalitate, compunerilor din primii ani de ucenicie nu le lipsește corectitudinea. Unele sînt chiar lucrări de virtuozitate. O dovadă în plus că abaterile de mai tîrziu de la regulile gramaticale sînt voite, provocate cu bună știință, pentru obținerea de efecte ce se pretind, și unele chiar sînt, artistice. Pe alocuri dăm de cîte un vers care, dacă nu anunță nota specific fundoiană a poemelor durabile, atestă categoric o vocație autentic poetică. La șaisprezece, cel mult șaptesprezece ani, Fundoianu crează imagini notabile :

„Pe ceruri norii negri, splendid-arhitectură,
Închipuie o navă plutind cu-a ei catarguri
În nemișcarea oarbă și mută din natură."

(Noapte)

„Așa îmi vii înceată, cu mlădieri de șarpe,
Cu părul tău mai negru ca crimele papale."

(Eternul ritm)

„Îmi pare amintirea o mare de nisip."

(În seara asta tristă)

„Ca fildeșul aripelor de fluturi,
Cînd degetele-ți lunecă pe clape,
Pe crinii albi ai clapelor,..."

(Rondel fără muzică)

„Împovărat de gînduri, ca o moară
în care apa vieții stă pe scoc."

(Sonet)

Sub impulsul modelului arghezian, temperat prin interpunere de melodicități simboliste, imaginația prolificului versificator pe cale de a se califica poet edifică, în 1915,[1] tablouri de o forță plasticizantă incontestabilă :

„Pe stîlpi de dealuri noaptea își stabili cohorți.
Mureau lumini cabrate spre soarele în rugă,
Ca o armată-nvinsă ce urmărită-n fugă
Își leapădă în cale puzderia de morți."

(Departe...)

Din 1916, fără a înceta să pastișeze, un timp, ba scriind, ca înainte cu doi ani, chiar bucăți de carte de citire, precum *Poporul meu* sau *Vom birui*, poetul (cînd e într-adevăr *poet*), pillatizînd *avant la lettre*, începe să semene cu el însuși :

„A prins din nou să cadă bruma-n munți —
Și-i vară, totuși, după calendare.
E plumburiu și burniță arare
Și parcă-n jur toți oamenii-s cărunți
Și parcă toți își jeluie himere —
Dorm munții-n fund cu gheb de dromadere.
Pe bănci de parc, sub chioșcuri, se preling
Stropi grei prin frunze galbene și late."

(Presentiment de toamnă)

Zvîcnetul temperamental propriu se deslușește și sub cruste argheziene :

„Chiparoșii cresc ca-n țărmii haoticului Gange,
Își pun scufii de floare și-și cearcă reverența ;
Și-atît de calmă-i ora, că parcă-i simți prezența.

---

[1] Datele au fost stabilite de editorii volumului B. Fundoianu, *Poezii*, Minerva, 1978, — Paul Daniel și G. Zarafu.

Și sufletul ți-l pipăi cu mînele, eteric.
O clipă, ca de-o umbră, te-ai rupt din întuneric,
Căci iată, toamna vine și-și bate roibu-n pinteni
Și pe aleea-n care dorm pomii albi și sprinteni,
Supt stelele-n priveghe și-al lunii corn bucolic,
În freamătul de frunză, greoi și melancolic,
Ca zugrăviți în șagă cu vîrful unei gresii,
Simt umbra unui Faun și rîsul Faunesii."

(Pastel)

În textele datate (fie de către autor, fie de către editori) 1916, nota personală se precizează intermitent. Debitoare unor modele sau realizate doar la nivelul virtuozității nediferențiate, o seamă de poeme sînt luminate neașteptat, ca de fulgere, de cîte un vers, o reprezentare ce n-ar putea fi atribuite nimănui altcuiva decît celui ce le-a scris, una reluată, dealtfel, într-o piesă introdusă în volum : „...boi / cu pîntecele pline de miros și trifoi". Iată și altele :

„Dar îmi plăcea pămîntul tenace și mizer
și omul, stea ori humă, șoim ori reptilă joasă."

(În groapa de-ntunerec...)

„În peisaj, de ieri, înoată rațe,
Ca niște rufe albe în azur."

(Ploaie : „În peisaj, de ieri...")

„Și stau culcate vaci în peisaj."

(Cîmpuri)

„O, tu ești baliga uitată-n drumuri,
ești plugul de belșug și fecundații."

(Idem)

„Vreau soarele, vreau soarele pe cer —
aș vrea să-mi intre-n trup, să intre-n sînge."

(Vreau soarele...)

Anumite imagini, fără a fi specific fundoiene, sînt noi și demne de admirație :

„Privește, toamna vine și pune-n trestii flaut —"
(Pastel)

„Ca pești de aur, valurile ard."
(Pe coastă...)

„...crivățul s-aruncă în zăpadă,
Precum s-arunc calicii la colivă."
(Baladă)

„Dorm albe flori pe arbori, ca trupuri de femei."
(Dorm albe flori...)

El însuși, în întregime, B. Fundoianu începe să fie în 1917, anul în care, potrivit propriilor „cuvinte pădurețe", „s-a născut" întreaga poezie din *Priveliști*, datată, totuși, pe coperta interioară, 1917—1923. Afirmația trebuie luată, probabil, în sensul că, indiferent cînd au fost compuse, versurile emană din stări de conștiință traversate în acel an. „Priveliști" nu sînt însă doar poeziile cuprinse în volum, ci și altele, multe chiar astfel intitulate, apărute numai în reviste sau netipărite. Chiar și în acestea din urmă există strofe, versuri cu nimic inferioare celor socotite vrednice de a figura în carte, ca, de exemplu, următoarele :

„Se peticește seara cu beznă și suspină
în aer cu sirene și-n apă cu guzgani."
(Priveliști, XIX)

„E tîrgușorul umed, ploios și ovreiesc
și mîțe de funingeni visează lună nouă."
(Provincie, XVII)

„Nu știu ce-mi spune seara, pămîntul crud — nu știu,
trec ca și boii jilavi tăcut pe lîngă dînsul."
(Seri...)

„Trec gîște leșinate pe podeț,
beau apa neagră cum ar bea tăcerea."
(Priveliști : „Cînd vine toamna...")

„Sînt văruiți copacii pînă mai sus de glezne,
ca, din pămînt, gîngănii să nu aburce-n coji."
(Priveliști : „S-a peticit lumina...")

În întregime se menține la nivelul pieselor din volum poemul ce începe cu : „... *Paingăni de lumină*". Nu mai puțin unele dintre cele imprimate în periodice : *Gospodărie, Priveliști („În curtea mănăstirii...")* și mai ales *Cîntarea lui Samson, Psalmul Leprosului, Monologul lui Baltazar*, care însă nu sînt „priveliști". Ne-„priveliști", bune, se găsesc, dealtfel, și printre bucățile redactate în 1917 și nepublicate deloc în timpul vieții autorului : *Te văd din nou uitată, Psalm („Dimineața e pură..."), Psalmul Sulamitei*. Sînt, nu-i vorbă, tipărite sau nu, antum, și compoziții doar onest construite, unele la modul plat, după cum există bucăți mai mult decît izbutite, însă excesiv îndatorate maeștrilor, în special lui Arghezi și lui Macedonski. Una e o adevărată variantă a *Rondelului de aur macedonskian* :

„Același crepuscul de aur, pe aur de cîmpuri —
praful, și ploaia, și oamenii toți îs de aur ;
boii cu-aur în ochi zac în aur de cîmpuri —
sufletul meu, sufletul meu e de aur."
(Priveliști : „Același crepuscul...")

Atît „priveliștile" ce compun volumul din 1930 cît și cele publicate de autor numai în reviste sau lăsate în manuscris instaurează un imaginar figurînd două moduri existențiale, opuse, deși interferente, și, implicit, comunică vibrații generate de două atitudini sufletești divergent complementare. De o parte, natura, declanșatoare de euforii, de alta : un mediu în care natura e sufocată și care, în consecință, provoacă anxietăți. Natura, în poezia lui Fundoianu, nu este peisaj sau, în tot cazul, nu se

reduce la el. E ceea ce zvîcnește în peisaje. Departe de a fi un pastelist, ca Alecsandri, sau de a-și regăsi, asemenea lui Pillat, în peisajul copilăriei esența psihică înstrăinată, Fundoianu e poetul „sufletului" naturii, al efluviilor vitale din priveliști. În versuri neincluse în volum, el celebrează Viața explicit, discursiv :

„Eu n-am iubit nimic decît Viața !"

(Biografie)

„Și Viața, poate, iarăși va fi să vie mîne,
spoită cu luceferi, miresmuită-n pîne..."

(Biblie : „Și Viața, poate, iarăși...")

În carte, exaltă vitalul surprins în expresiile sale fruste, agreste : în palpitul sevelor sub coajă, în explozia semințelor și a sucurilor, în indecența candidă a dobitoacelor. Localizate exact, priveliștile nu sînt, prin aceasta, individualizate geografic. Găsind că peisajul obiectiv e „totdeauna același" *(Voroava*[1]*)*, poetul nu descrie ceva preexistent, ci proiectează în spații imagini construite de propriul spirit : „eu creez peisajul" *(Idem)*. Geografia convenabilă spiritului său e orice teritoriu în care se poate desfășura fără îngrădiri „Viața mediocră și bună" *(Psalm : „Dimineața e pură...")*. „Spiritului" nu e bine zis. Spiritul lui Fundoianu se vrea mereu altundeva, pe „alt tărîm" *(Înălțare)*. În „viața mediocră și bună" este implantat sufletul său, organul afectelor. Spre a dărui patria componenței afective a conștiinței sale, poetul întemeiază liric „provincii" în care domnește elementarul, simplul. „Aș vrea — zice, în *Gospodărie* — să mă joc simplu cu iepurii bălani", și vocabula „simplu" e un adevărat lait-motiv în toată opera. „Cîntecele" pentru Mărior sînt „simple". „Simple" și cele despre localitatea Vlaici. „Ruga" poetului e, de asemenea, „simplă". „Simplu" se consumă, în viziunea lui Fundoianu, existența rustică, indiferent de înfățișări :

„Ce simplu e amurgul acesta de sfîrșit
de toamnă ! Boi, pe dealuri, duc arătura-n vid.

---

[1] *Imagini și cărți*, Minerva, 1980.

Septembre stinge-n doniți strugurii toți din toamnă,
și-n tălpile-i desculțe îi calcă sus, în cramă."

(Ce simplu)

Atras de tot ce e primar, de stihial și de ceea ce amintește stihialul, poetul cîntă boii, vacile, bivolii, porcii, cîmpul, iarba, urzicile, finul, rațele, gîștele, băltoaca mocirloasă, noroiul ; nu ocolește balega. Ținutul cucerit de el pentru poezia românească e un eden al faunei domestice și al vegetației debordante, lume a instinctualității ingenue, a libertății neînfrînte. În timpuri normale, tîrgul „miroase a ploaie, a toamnă și a fîn", în grădini e „creștere de sfeclă, de mărării, de ceapă", drumul s-a făcut galben „unde-au scuipat dovleci", roșu unde „harbujii și-au curs zeama roșie pe pămînt", „gîște cu pantofi galbeni, vin lent dup-un zăplaz", pe „bolovani de soare" s-au instalat cocoși, care „țipă" ; pe imaș mugesc „vacile șvițeriene, cu șorțul alb" ; la scăpătat, „amurgul țipă după cirezile de boi / și-i bate cu nuiaua, din spate, pînă-n sînge" ; tot atunci vin de la păscut „bivoli grei". La ceasuri tîrzii, cînd „noaptea mînă din spate căruțele cu fînuri", cînd aceeași noapte „își sparge haotica păstaie și leapădă, prea coapte, semințele de sus", se aude răsuflarea pămîntului : „ascultă : / gîfîie respirarea pămîntului bătrîn". Liniștea e atît de mare încît „poți s-auzi (...) cum crește spicul grîului în cîmp". Pe acest fundal, împreunarea, cu mugete stupide, a vitelor, „pe pata albă, pusă jos de lună", e o scenă de ritual sacru inconștient, imanent derulărilor cosmice și mod al înveșnicirii acestora *(Seară mistică)*. Mugind la lună, „lung și tîmp", bovinele se integrează, prin împerechere, în divinitate, căci, cîntăreț al mișcării materiei :

„Va trebui să moară natura ca să nască,

vor trebui să moară iepurii-n vizunie
și să acrească mustul, ca soarele să vie

și ca pămîntul iară să-ncepă din iubire —"

(E ziua cea din urmă...)

Fundoianu vede în agregarea și desfacerea elementelor exercitarea puterilor celui numit în *Psalmul inedit al lui David*: „Unul, numai Unul". În ciuda terminologiei biblice, dumnezeul căruia se închină făuritorul de „priveliști" e altul decît cel adorat de regele-psalmist; este dumnezeul păgînătății, prezent în întreaga fire, inclusiv în făptura umană, în trupul uns cu miruri al Sulamitei:

„Dar tu, dar tu știi bine că nu-i păcat aceasta,
că nu-i păcat făptura să-ți speli frumos și des,
că dacă-ți speli făptura, te spăl pe tine, Doamne,
că dacă ung cu miruri, te ung pe tine-așa,
și dacă ard tămîie, spre sufletu-ți se urcă."

(Psalmul Sulamitei)

Veșnicul e identificat cu „Viața mediocră și bună":

„poate că tu ești însăși Viața mediocră și bună.
Viața tare mediocră, Doamne, și tare bună."

(Psalm: „Dimineața e pură")

Poetului îi pare a-l recunoaște „în cîntecul de grier, ori poate-n levănțică" *(Psalm: „Amurgul vine...")* și chiar a-l simți în propriile oase: „...de ce te-ascunzi în ploaie și furtuni, / cînd ești în toate oasele din mine?" *(Psalmul lui Adam)*.

Manifest, precum se vede, în cîteva dintre poemele needitate antum, panteismul nu se declară ca atare niciunde în *Priveliști*, acestea fiind străbătute doar de sentimentul conexiunii universale, al participării materiei terestre la existența cosmică. Mediatorul și factorul decisiv al acestei participări este elementul acvatic, mai cu seamă în ipostaza de ploaie. Spre distincție de ploaia bacoviană, infernală, cea din poezia lui Fundoianu e, de cele mai multe ori, apă curățitoare, însănătoșitoare:

„Fînul strănută de atîta ploaie.
Acum căruțele în care stă cosit au spart
pietrele luminii.
Și seara e proaspătă.

Ploaia a înlesnit respirația cîmpului, a spălat glasul
privighetorii, a deșteptat din amiaza stabilă melcii,
a ridicat sînge verde în obrazul frunzelor,
a dat drumul parfumelor, fiindcă a rupt lacătele de
polen.
După ploaie, plămînul deschide obloanele, scoate capul
pe după gratii. Ca un pămînt se lasă pătruns de apă,
ca un ulcior poros sparge lumina."

(După diluviu)

Sămînță a cerului, zămislitoare de viață, dar inestimabil al puterilor de sus, ploaia este invocată de Fundoianu în tonuri ce aduc în minte, în pofida laicității reprezentărilor, „laudele" lui Francesco d'Assisi:

„O, ploaia primăverii care-a căzut din timp!
lasă să-mi spăl în tine picioarele desculțe,
lasă să-mi spăl în tine sufletul meu desculț!
(. . . . .)
Ploaie, spală pămîntul de baliga cuminte,
cruță pămîntul, ploaie, de uraganul rău,
bun, în deșertul mării, setoșilor de umblet,

umflă sămînța bine și fă-o să plesnească;
sămînța de lucernă, de popușoi, de orz,
orz pentru cai, lucernă la vaci și popușoiul

fă-l, ploaie, pentru oameni cari te așteaptă-n tindă..."

(Rugă simplă)

Cîntînd viața naturii, poetul parcurge, cînd i se poate integra, stări de beatitudine, cînd nu: consternare și spleen. Ființa lui se vrea invadată de soare:

„... Vreau soarele, vreau soarele pe cer —
aș vrea să-mi intre-n trup, să intre-n sînge."

(Vreau soarele...)

„...sădită în bătrînul pămînt“ :
„aș vrea să fiu în tine înfipt ca o dumbravă.“

(Seri...)

I-ar plăcea să adune în ea focul ceresc, asemenea unui harbuz :

„De vii să mîni, în seara aceasta, boii uzi,
coace-mă bine, Doamne, în cîmp, ca pe-un harbuz,
și sparge-mă, în toamna aceasta, care vine.“

(Alte priveliști, III)

Sentimentul regresiunii în elementar, al adîncirii în organic declanșează exuberanță dionisiacă, euforie extatică :

„A spart în mine toată podgoria cu struguri ?
Au spart în mine toate butoaiele cu vin ?
Dacă n-aș ști că-i toamnă, aș crede că sînt plin
pe coajă cu puroiul din bubele de muguri.“

(Cîntece simple : Mărior, II)

dorință („blagiană“) de rupere a limitelor corporale :

„În desprimăvărarea de-nceput
sufletul meu e ud de-atîta soare,
ca un harbuz de vară nenceput,
cu miezul plin de sîmburi și răcoare.

Aș vrea să sparg ferestrele din trup,
pleoapă rece pe privire-nchisă,
să se așeze-n mine ca-ntr-un stup.
soarele blond cu miros de melisă.“

(Alte priveliști, II)

Cu asemenea propensiuni, era normal ca B. Fundoianu să scrie și o poezie a roadelor, să cînte vinul, toamna, strugurii, să înfățișeze podgorii, crame, și nu e chiar de mirare că G. Călinescu l-a crezut „înrudit sufletește cu Ion Pillat“. În autumnalele sale pulsează, nici vorbă, alt suflet decît în *Pe Argeș*

în sus, însă iată vederi care, nițel șlefuite, ar putea figura și acolo :

„E pace clară de-apă ce murmură-n amurg
și vișinii lumina o foarfecă prin frunze,
în casa scundă-ascunsă sub rariște de fagi.
O fată brobodită culege-n iarbă fragi
și are gura roșă ca fragii din cofiță.“

(E pace clară...)

„Mireasma după-amiezii e galbenă-nspre lac.“

(Mireasma după-amiezii...)

„Dac-ai rămîne goală, pe scîndură dormind,
aș crede că-i o grindă unde vierii prind,
cînd ziua-i încă bine bălană și e toamnă,
strugurii cei mai rumeni de tămîios și coarnă.“

(Cîntece simple : Mărior, IV)

„Vișinii de pe maluri s-au înecat în baltă,
și hoitul lor se vede cînd lucrurile tac.
Toamna, ca un cerb tare bătrîn, intră-n conac,
și s-a culcat, pustie, cu coarnele-n covoare,
la zid, spre panoplia știrbă de vînătoare.“

(Alte priveliști, IV)

Ce îl diferențiază pe Fundoianu de Pillat pînă la opoziție nu e optica sa horațian-gospodărească, nici faptul că, în natură, el trăiește, nu retrăiește, ci o neliniște ascunsă (semnalată de Ov. S. Crohmălniceanu), un sentiment al instabilității, izvorît nu doar, precum în *Lui Tatiarh*, din conștiința că totul se termină, spre a reîncepe altfel („Ca mîne, toamna iară se va mări prin grîne / și vinul toamnei, poate nu-l vom mai bea“), ci, mai mult încă, din incapacitatea identificării totale și pentru totdeauna cu propriile efuziuni, din neputința de a spune clipei : oprește-te ! Horaționismul său e mai mult pseudohoratio-

nism. Ale sale „cîntece simple“ nu exprimă niciodată o împăcare deplină cu datul existențial, acceptarea definitivă a condiției actuale, personale și cosmice; năzuința sa rimbaldiană, destăinuită în *Biografie*, de a vedea universul altfel creat se insinuează imperceptibil în toată opera. Dînd curs îndemnului *Carpe diem*, poetul nostru nu se instalează implicit într-o *aurea mediocritas*. Euforiile sale frizează excesul, jubilațiile sînt turmentate paroxistic:

„Bea vinul! Cine știe pămîntul cu noroc?
Cine citește-n stele și-n zodiac ca-n carte?

Cu pîntecul pe umed pămînt, precum o plantă,
aș vrea în mine lumea s-o mistui și s-o șterg —
să sparg, cu rădăcina înfiptă într-o pantă,
oglinda vrăjitoarei în care toate merg.“

(Lui Ion Călugăru)

Verbal, Fundoianu e cu mult mai puțin patetic decît alți cîntăreți ai „bucatelor pămîntului“, decît, bunăoară, Radu Gyr, chiuitorul, dar în versurile sale, uneori insidios de calme, e o tensiune deghizată, cum nu mai există decît la puțini alți poeți:

„Vreau toamnă, via plină cu chef și lăutari,
butoaiele cu tunet de larmă și dogari
ermetic să le-nchidă cu papură și cuie —
vinul ca roșul sînge de mucenic să-l puie.
Meșteri! mă doare capul nedogărit și blînd
din care visul poate să curgă pe pămînt.“

(Vreau toamnă, via...)

Revenind la atracția lui Fundoianu către elementar, exacerbată pînă la dorința de cufundare în pămînt sau de spargere prin entropia focului solar concentrat înăuntru, e necesar a menționa că poetul se vrea și se simte integrat nu numai naturii exultante, ci și celei compte.

„Tu treci prin fînul greu și tu ești fîn!
Tu treci prin cîmpuri și ți-e un cîmp ființa,“

își spune el, în *Cîmpuri*, și, tot acolo, continuă:

„O, tu ești baliga uitată-n drumuri,
ești plugul de belșug și fecundații,
ești sufletul pămîntului de fiere
și ești făptura cîmpului de grîu.“

O solidaritate pe care am putea-o numi franciscană, dacă n-ar avea un fond păgîn și panteistic, îl înfrățește pe poet, în propria viziune, cu ființele subumane, greoaie, tîmpe, suferinde, urîte: cu „simpli boi“ („... v-am iubit, o, simpli boi“ — *Biografie)*, cu broaștele:

„Doamne, sînt și eu ca broaștele, cu două frunze de plămîni,
Doamne, sînt și eu ca broaștele ce orăcăie urît pentru viață;
îmi place mocirla și viața, ca o unsoare pe răni.“

(Psalm: „Dimineața e pură...“)

Solidarizarea aceasta exprimă, voalat, nu fără un substrat polemic, și dramatismul condiției de paria, rostit, în *Paradă*, brutal: „Tu ești (...) copilul piele-roșă bătut la cur de albi“. Într-un poem de adolescență, citat, „copilul piele-roșă“ se autozugrăvește în „leprosul“ care, la rîndul lui, se declară mocirlă-n care cîntă broaște“:

„Sînt o mocirlă-n care cîntă broaște
și-s raci de lut și lipitori murdare,
pucioasă e de secetă și soare.
Și sufletul meu, broască, de urît
orăcăie, o, Doamne, către tine.“

(Psalmul leprosului)

Naturii, oricum ar fi ea, nu i se opune; în spațiul imaginarului fundoian, tîrgul, ca atare, ci forțele antinaturale. Tîrgul nu este antinatură; cel mult, o excrescență parazitară în largul naturii, asaltată din toate părțile de vegetație sănătoasă.

Tîrgul — încă o dată — considerat în sine. Sila de el își face apariția cînd tîrgul nu mai e ceea ce fusese, cînd poetul nu-și mai poate așeza în el icoanele preferate. În prefața la volumul de versuri, autorul scrie că „universul pacific" al *Priveliștilor* a fost creat „pe vremea războiului, într-o Moldovă mică cît o nucă, într-o febră de creștere, de distrugere", „ca o protestare intimă împotriva peisajului mecanic, de gloanțe, de sîrme ghimpate, de tancuri". „Materia primă" a lirismului specific acestui univers nu mai exista în realitate: „arătura era un obicei pierdut, boul, un mit vetust, baliga, o vegetație necunoscută". Mod al protestului împotriva distrugerii, împotriva morții, bucolica fără „model real", ieșită din „negura minții", era, în același timp, compensația imaginativă pe care adolescentul și-o procura pentru grozăviile la care era constrîns să asiste: stupefiat, „cu capul întors de scîrbă". Mitizînd foste priveliști, încremenindu-le, văzute *„sub specie aeterni"*, în „idee", poetul, cu aparența de a reconstitui o lume reală dărîmată, își construia un paradis platonic: „paradisul pierdut". Include această caracterizare și priveliștile dezolante? Cu neputință. Acestea, dimpotrivă, contrastează cu imaginarul paradisiac. Desfăcute, evident, tot „din negura minții", instantaneele vieții de tîrg prăpădit, „ticălos", „cu ulițe și străzi sparte de ploi, de vite și de care", cu case care „au dușumea de lut", cărora, sedii ale pustiului, „camerele goale" le sînt „unse cu baligă", „împunse (...) de ploaie și de urzici", în interiorul cărora „iarba crește prin podele, prin ziduri crăpate", în preajma cărora „pe sticle sparte se prăjesc șopîrle", cu șoseaua, ruptă „de-atîtea ploi", „ca o talpă", și pe care nu mugesc, precum în trecut, vite, căci au pierit, pe care

„Trec porcii, cei cu suflet de baltă, spre noroi,
trec porci urîți, să doarmă stupid într-o băltoacă —
ca haosul pe lume din nou să se desfacă."

(Herța, V)

sînt proiecții nu ale paradisului fictív pierdut, ci ale infernului prezent. Tot astfel, spectacolul cîmpului în care, „pe vremuri, creștea soare, (...) creștea ovăz, iar acum „și-au înflorit petala

cea vînătă scaieții". Dacă, totuși, — apariție insolită — se vede pe cîmp un plugar arînd, acesta, și boii săi, nu sînt decît umbre, propriile umbre, parodice:

„Boi surzi, fără sprînceană și cu urechea bleagă,
pornesc să ducă plugul în țelina săracă,
. . . .
Pe dealuri arătura aleargă după boi,
și nu-i nimic: pămîntul e nesfîrșit și-i ocru.
Și omul trece iarăși prin ziuă, mediocru."

(Herța, VII)

Fără destăinuirea, în toate cazurile, a motivului stării depresive, poetul vede, uneori, totul în negru, chiar și adorata ploaie îi apare hîdă, nocivă:

„Ploua aseară pe coperemînt.
Ploua cu tinichea, ploua cu ploaie,
ploua cu mucegai, ploua cu toamnă,
ploua cu toamnă!

Ploua urît, ploua cu gri, ploua latent,
ploua cu vînt în hornuri, cu chiote și șoapte
și ploaia zbuciumată bătea cu ciocu-n geam,
bătea cu ciocu-n geamuri ca pasărea de noapte,
cu ciocul dur de ploaie."

(Ploaie: „Ploua aseară...")

Aceasta fiindu-i, în mare, geografia și clima, ce fel de poezie este poezia lui B. Fundoianu, în concluzie? Simbolistă nu e, potrivit declarației autorului însuși, categorice. Autorii se pot însă înșela. Și Fundoianu se cam înșală. Numai parțial, trebuie precizat îndată, cu totul parțial. E, pe alocuri, în volum, și cu atît mai mult în versurile din afara lui, o legănare melancolică, vag eminesciană, asemănătoare celei din elegiile erotice argheziene și integrabilă în simbolism cam în aceeași măsură:

„Și va veni o seară cînd voi pleca de-aici,
fără să știu prea bine unde mă duc și nici

de vine putrezirea, sau încolţirea vine.
Tăcerea se va pune ca un pămînt pe mine."

(Cîntece simple : Mărior, VI)

Altfel, lirica lui Fundoianu se defineşte tocmai în opoziţie cu simbolismul. Nu numai ca urmare a demuzicalizării versului prin asonanţe, menite să dea logosului, ca în o seamă de poeme argheziene, „un fel de sonoritate surdă, abruptă, un ecou de metal, de glonţ de puşcă", prin utilizarea cu prioritate a vocabularului slav în locul celui latin, prin schimbarea accentelor („Vacile-n Vatra-Dornii calcă-n asfaltul ud", „Seara, un murmur negru creşte din sinagogi" — *Herţa, VI)*, dar şi prin materialul de inspiraţie şi mai ales prin palpitul interior. Creaţia lui Fundoianu a înscris, de fapt, o reacţie antisimbolistă, în simbolism, analoagă insurecţiei naturiste. Asemenea lui André Gide, Paul Fort şi, mai ales, Francis Jammes, autorul *Priveliştilor* răspunde parfumurilor delicate prin poezia simbolistă a sensibilităţii maladive, sfidător, cu miresmele tari ale fineţelor şi păşunilor. Lirismul său opune muzicii rafinate de salon dangătul talăngilor şi mugetul viţelor ; vinului de Falerno — Cotnarul ; porţelanurilor şi mătăsurilor — lanuri de trifoi şi lucernă ; fructelor exotice — pere, struguri, gutui, harbuji ; lebedelor şi păunilor — raţe, gîşte, cocoşi ; cămilelor — bivoli.

Recunoscîndu-şi „rudenia" cu poetul *Georgicelor creştine*, Fundoianu specifică, pe bună dreptate, că aceasta e doar de suprafaţă. Lirica sa rîvneşte, potrivit iarăşi propriei mărturisiri, „voinţa de putere mistică a lui Baudelaire". Antisimbolismul militantului prosimbolist de la *Rampa* e, astfel, baudelairism, deci presimbolism. Estetica lui este, în fond, baudelairiană. Asemenea autorului *Florilor răului* şi stimulat, fără îndoială, şi de exemplul lui Arghezi *(Agate negre)*, B. Fundoianu a prefăcut inesteticul şi anesteticul natural în estetic artistic. Indiferent dacă exprimă, cum crede Mircea Martin[1], măcar prin titlu, o situare polemică deliberată în raport cu literatura contemplativă, tradiţionalistă sau modernistă, sau se deosebeşte de acea

[1] V. Studiul introductiv la B. Fundoianu, *Poezii*, Minerva, 1978.

literatură fără a i se împotrivi cu intenţie, lumea sa poetică include existenţe fără acces, înainte, în spaţiul liric românesc. Dar nu din acelea ce populează teritoriul poeziei lui Baudelaire ! Departe de a fugi de natură, fascinat, asemenea întemeietorului artei moderne, doar de „tablouri" metropolitane, poetul nostru şi-a localizat tocmai în sînul ei „paradisul". Fundoianu a iubit nu numai frumuseţile, ci şi urîţenia ţinutului său natal. Şi-a făcut din acest ţinut un tărîm imaginar ideal, aşa cum Ion Barbu şi-a întemeiat pe „o Dunăre turcească" o „Grecie" de fantezie. Atitudinea sa faţă de „provincie" e similară aceleia a lui Baudelaire faţă de Paris. Contradictorie. Amestec de iubire şi ură. O spune el însuşi, lămurit :

„Provincie urîtă, într-o natură tristă,
natură ca o baltă cu lintiţi şi noroi —
lumina ta ploioasă în sufletu-mi persistă
ca într-un cîmp de toamnă căderile de foi.

Decorul tău şi crinii din ierni şi planta dură
şi putreda ta toamnă cu ploaie şi pustiu
cît le iubesc şi, totuşi, cît le urăsc — sicriu
în care-mi dorm fiinţa şi sufletul, natură !"

(Ţi-s mînele mai pure...)

De aici şi divergenţa aspiraţiilor, tot baudelairiană. Dorindu-se „înfipt" în „bătrînul pămînt", „ca o dumbravă", poetul visează, totuşi, „alt tărîm" şi chiar îşi adresează îndemnul *„Fuir ! Là-bas, fuir !"*, bineînţeles, în alţi termeni :

„Aiurea ! Hai aiurea !..."

(Paradă)

Tărîmul năzuit este unul pur sufletesc („Tărîmul e departe şi, dacă vrei, e-aici. / Tărîmul, ca un miros de floare, e în minte" — *Înălţare)*, însă şi „bătrînul pămînt", cu boii, cu miresmele, cu asfinţiturile lui, e tot creaţia sufletului :

„Căci boii toţi cu botul în miresme,
pămîntul străvechi, crepusculi de aur,

voi n-ați păscut verdeața și lumina —
decît în larga-mi pajiște din suflet."

(Biografie)

Întocmai ca pe Rimbaud, cu un vers al căruia, din *Le bateau ivre* se încheie *Paradă*, pe Fundoianu îl cheamă necunoscutul. Imaginînd călătorii, el nu speră, ca Baudelaire, să obțină prin ele *„luxe, calme et volupté"*, ținta navigărilor sale fictive nu e, neapărat, ca a celei mallarméene, *„une exotique nature"*; sufletul său „urît", „mușcat" de „ploaie", de „timp", de „omidă", „ar vrea să întîlnească" grădinile Armidei, însă nu pentru a se fixa acolo, căci, în permanență,

„Ar vrea alte cuvinte, alte fecundități,
alți oameni și alți idoli !"

(Paradă)

Idealul poetului român, asemănător aceluia al lui Rimbaud (*„le Voyou"*), nu e statornicia, ci transformarea, inclusiv autotransformarea :

„Mi-ar trebui cuvîntul să se despoaie-n pîlnii,
să mă dezbrac de mine ca peștele de solzi
. . . .

Mi-ar trebui potopul, să schimbe-obrazul lumii
și focul să înjunghe statornicia-n rău.
Cădeți, imperii ! iată că s-au ivit nebunii,
să strîngă în poeme crîmpeiele de hău."

(Idem)

Cum o destăinuise și în *Cîteva cuvinte pădurețe*, Fundoianu atribuise poeziei, în adolescență, ca autorul *Iluminărilor*, puteri virtuale nelimitate :

„Poezie ! Cîtă nădejde am pus în tine ; cîtă certitudine oarbă, cît mesianism ! Am crezut că în adevăr poți libera și răspunde acolo unde metafizica și morala și-au tras de multă vreme obloanele. Te credeam singura metodă valabilă de cunoa-

tere, singura rațiune a ființei de-a persevera în ființă (...). Numai în poem, produs îndelung de calcul și hazard, hazardul se resorbea ca un fir de ață într-o rană. Omul se dezbrăca de întîmplător, de capriciu, de generația spontană și proiecta în afară de dînsul o lume văzută *sub specie aeterni*".

În *Paradă*, care nu mai e un poem de adolescență, „demonul" din nou „corabie beată" mai speră să declanșeze, prin poezie, „Catastrofa" :

„te-aștept să vii, trompetă de spaimă, Catastrofă."

Vîna rimbaldiană a talentului său îl apropie pe Fundoianu, incontestabil, de expresioniști. Aidoma genialului „derbedeu", și spre deosebire de Baudelaire, nepotul de arendaș din Herța nu urăște *„le mouvement qui déplace les lignes"*. Din contră, adoră mișcarea. Ochiul său surprinde în natură diformul, asimetricul, linia strîmbă. Cum s-a remarcat (Ov. S. Crohmălniceanu, M. Petroveanu), statismul programatic al tablourilor sale ascunde o mișcare neliniștită, convulsivă, analoagă celei din pictura lui Van Gogh. „Demonică" ? După Ov. S. Crohmălniceanu, da. Poate că e cam prea mult spus. Și este întrucîtva exagerat a se vorbi de o „permanentă explozie de vitalitate elementară, *agresivă*" (sublinierea mea). „Demonul" din poet nu e chiar atît de fioros cum se vrea. „Era în mine (...) — se confesează autorul poemului *Paradă* — năzuința de-a deveni dement". „Năzuința" ! O năzuință înfăptuită doar pînă la un punct. Însuși titlul poeziei, singura cu adevărat rimbaldiană, pare menit să amendeze autoironic „parada" de demonism. Rimbaud e temperat, în opera lui Fundoianu, de Francis Jammes. Și de Francesco d'Assisi. Sau, poate, mai curînd, de anumiți factori stilistici modelatori caracteristici spiritualității formate pe „pămîntul de cumpănă" în al cărui cuprins B. Fundoianu a văzut lumina și și-a întemeiat „paradisul" interior.

Neputînd fi „dement" în măsura în care, poate, ar fi dorit-o, făuritorul de priveliști fără corespondent în realitatea obiectivă, dar cu pronunțat caracter național, românesc, a admirat mișcarea Dada fără să producă „antiliteratură" dadaistă, iar colabo-

rarea sa la revistele românești de avangardă nu l-a consacrat nici suprarealist, nici constructivist sau integralist. E, fără îndoială, imprudent a spune, cu Lovinescu, că poezia sa nu e chiar „în nici o legătură (...) cu suprarealismul“, căci este, însă numai prin arbitrarul unora dintre construcțiile metaforice. Se găsesc în volum, și nu doar acolo, o seamă de asocieri forțate, cam în genul celor caracteristice imagisticii lui Voronca, suprarealistice, dar întrucîtva și dadaistice, precum acestea: „pianul căzut pe labe e cel din urmă ren“, „liniștea pe rama luminei pune sare“, „sufletul meu de pene cu liniște în cioc“, „ești vremea care-și sparge șopîrlele în clește“, „tu ești troița-n noapte cu vînătăi în oase“, „vinele pe mîna legumelor sînt clare“, „și rîul care-și spală dinții de bolovani“, „tăcerea doarme cu genunchii-n gură“, „strada umblă ca un cocostîrc / pe după gratii unde cîntă piane“, „gîtuie poemul chel ca un geam în frig“. Altceva nu-l leagă, într-adevăr, pe autorul *Privelişti*-lor de curentele extremiste. Suprarealismul l-a și atacat, dealtminteri, în *Rimbaud le Voyou*, în persoana chiar a pontifului său.

Notînd toate acestea, n-am răspuns, desigur, precis întrebării inițiale. E greu a răspunde. În pofida monotoniei tematice și expresive, poezia lui Fundoianu se refuză fixării într-o definiție lapidară. E și naturism în ea, inclusiv naturism bucolic, și simbolism și tradiționalism și simultaneism și ceva constructivism și puțin suprarealism și, mai ales, expresionism, fără ca vreunul dintre aceste isme să le înglobeze pe celelalte. Expresionismul, putem s-o admitem, este preponderent, mai ales *largo sensu* (dar, în ne-„priveliștile“ ce anunță producția în limba franceză: „psalmii“ îndeosebi, apoi *Colchida nouă, Cîntarea lui Samson, Monologul lui Baltazar și stricto sensu),* un expresionism, însă, mai îndeaproape înrudit cu panismul din *Pașii profetului* decît cu profetismul lui Werfel și apocalipsmul lui Trakl sau Heym. „Protestarea“ lui Fundoianu e cu totul indirectă, rememorativă și melancolică, niciodată vehementă, agresivă. Ea nu lovește cu natura în civilizația mașinistă, nu invocă boi și arături spre a exorciza astfel „demonii orașului“. Răscolit

de neliniști, sufletul poetului nu apare niciodată dezarticulat, nu-și pierde echilibrul, actele sale creative rup inerțiile lirice fără a instaura haosul. Receptiv la tot ce se încerca în lume pe plan de creație, B. Fundoianu și-a însușit spiritul modern inovator cu un simț al măsurii exemplar. Dreapta cumpănă a funcționat în activitatea lui de poet cu atîta precizie încît chiar și critici de întîia mărime au putut vedea în artistul de avangardă, care a fost, un... tradiționalist. Această caracteristică a firii sale explică și faptul că inițiativele sale poetice s-au dovedit productive atît în sfera modernistă cît și în cea tradiționalistă. Poezia plictisului provincial scrisă de el sub influența lui Bacovia, poate și sub impulsul *Orașelor dezamăgite* ale lui Rașcu, o vestește pe aceea a lui Demostene Botez; în descrierea atmosferei de spital și în tonalitatea plîngăreață a unor poeme e prefigurat Baltazar; *Psalm*-ul ce începe cu „Dimineața e pură...“ seamănă cu acela, ulterior, al lui Blaga; poezia roadelor din versurile sale premerge aceleia a lui Pillat; exuberanța naturistă din *Privelişti* e mai veche decît cea din *Cerbul de lumină*. Prin „horaționism“ (cît este), și nu doar prin horaționism, Fundoianu se înrudește cu G. Călinescu. Zaharia Stancu a scris, ca Fundoianu, dar, firește, în alt stil, „poeme simple“ și a invocat ploaia într-un chip asemănător. Poezia agricolă a lui Ioanichie Olteanu, cu boi și vaci, cea cu grîne, podgorii, legume a lui Ion Horea își au o tradiție și în „bucolica“, în „georgicele“ fundoiene. Prin zăgăzuirea fluenței melodice a versului, „tradiționalistul“ nostru avangardist a fost emulul lui Adrian Maniu și, împreună cu el, și cu alții, este unul dintre precursorii poeziei amuzicale.

Prin totalitatea caracterelor operei, B. Fundoianu se numără printre făuritorii lirismului modern românesc în general, fiind un poet pe care și-l pot revendica aproape toate curentele înnoitoare și a cărui creație merită, prin valoarea intrinsecă, să fie revendicată de către orice curent prin care literatura română a sporit și s-a împrospătat.

DUMITRU MICU

TABEL CRONOLOGIC

1898 Se naşte la 14 noiembrie, în Iaşi, Benjamin Fundoianu, fiul mijlociu al lui Isac Wechsler, agent de asigurare, originar din Herţa, judeţul Dorohoi. Mama sa, Adela, născută Schwarzfeld, se trăgea dintr-o familie de intelectuali — istorici, publicişti — ea însăşi avînd o cultură aleasă.

Se nasc: Mircea Ştefănescu, George Mihail Zamfirescu, Berthold Brecht, Erich Maria Remarque, Federico García Lorca.
Moare Stéphane Mallarmé.

1899 Se naşte George Călinescu, Ernst Hemingway.

1890 Se naşte Al. Philippide.

1901 Apare volumul *Patriarhale*, de Şt. O. Iosif.

1902 Se naşte Ion Călugăru.
Apare volumul *Fecioara în alb*, de Ştefan Petică.

1905 Apare volumul *Credinţe*, de St. O. Iosif; Dimitrie Anghel publică volumul *În grădină*.

1908 Moare Ronetti-Roman.
Apare publicaţia simbolistă *Revista celorlalţi*, condusă de Ion Minulescu.

Apare volumul *Romanțe pentru mai tîrziu*, de Ion Minulescu.

1909 Dimitrie Anghel publică volumul *Fantazii*.

1909—1913 Absolvă, în particular, școala de băieți nr. 1, „Trei Ierarhi“, din Iași, după care urmează și termină cursurile gimnaziului Alexandru cel Bun. În anul 1912, publică, pentru întîia oară, două traduceri din poeziile lui Iacob Gropper, în revista ieșeană *Floare albastră*, sub pseudonimul I. Ofir. Printre colaboratorii revistei se numără Demostene Botez, Ludovic Dauș, St. O. Iosif și alții.

1910 Apar, la București, revistele *Viața socială*, sub direcția lui N. D. Cocea, avînd printre colaboratori pe Tudor Arghezi, Vasile Demetrius, N. Davidescu, Gala Galaction; *Facla*, sub conducerea lui N. D. Cocea și apoi I. Vinea. Se stinge din viață Henri Rousseau Vameșul.

1911 Apare, la Iași, revista *Versuri și proză*, la care B. Fundoianu va colabora din 1914.
Catherine Mansfield publică primul său roman, *Într-o pensiune germană*.

1912 Apare, la București, primul număr al revistei *Insula*, condusă de Ion Minulescu. Colaboratori: Tudor Arghezi, George Bacovia, Mihail Cruceanu, Victor Eftimiu, Adrian Maniu, Claudia Millian.
Se naște Eugen Ionescu, la Slatina.
St. O. Iosif publică volumul *Cîntece*.
Moare, la Berlin, Ion Luca Caragiale.
Se stinge din viață August Strindberg.

1913 Ion Minulescu publică volumul *De vorbă cu mine însumi*. Decedează Panait Cerna, Ilarie Chendi, St. O. Iosif.

1914 B. Fundoianu este elev al Liceului Național din Iași, avînd coleg de clasă pe Al. Philippide. Profesor de limba germană i-a fost Valentin Bude, față de care avea o mare admirație.
Debutează propriu-zis în literatură cu sonetul original intitulat *Dorm florile*, în revista *Valuri* (Iași), semnat *B. Fondoianu*; în revista *Absolutio* iscălește cu pseudonimul I. Hașir.

Decedează Mircea Demetriade, Emil Gârleanu, D. Anghel.

1914—1916 B. Fundoianu colaborează cu versuri și proză la diverse publicații, printre care amintim: *Revista noastră, Zări senine, Versuri și proză, Cronica Moldovei, Revista critică*; la *Cronica* și *Dimineața* (unde semnează cu pseudonimul Alex. Vilara).

1915 Decedează Rémy de Gourmont.

1916—1918 Colaborează la *Rampa nouă ilustrată* cu foiletoane, iar din 1921—1923, și cu versuri originale și traduceri din scriitori străini, semnînd cu pseudonimele Diomede, Dio, D., dar și cu B. Fd., Fd., fd.

1916 Se sting din viață Mihai Săulescu, Ion Trivale, Șalom Alehem, Henryk Sienkiewicz.

1917 *18 februarie*, moare, în spitalul Sf. Spiridon, din Iași, tatăl lui B. Fundoianu, Isac Wechsler, născut în 1865, la Herța, în vîrstă de 52 ani, bolnav de tifos exantematic. B. Fundoianu este corector la *Arena*; Colaborează cu articole polemice la revista ieșeană *Chemarea* (rubrica „Inscripții“), condusă de N. D. Cocea. Începe să scrie ciclul de poeme *Priveliști*, care mai tîrziu îl va consacra. Face cunoștință și leagă o strînsă prietenie cu mai

mulți scriitori, printre care Ion Minulescu, Claudia Millian, N. D. Cocea, Ion Vinea.

Încetează din viață Calistrat Hogaș, Titu Maiorescu.

1918 B. Fundoianu publică, în editura „Chemarea“, prima plachetă: *Tăgăduința lui Petru*, cu desene și vignete de I. Ross; apariția stîrnește vii discuții în presa literară.

Apare primul număr al publicației *Revista pentru toți*, condusă de Eugen Lovinescu; reapare *Literatorul* lui Alexandru Macedonski, avînd ca prim-redactor pe Al. T. Stamatiad, iar ca redactor pe Tudor Vianu.

Se sting din viață George Coșbuc, Barbu Delavrancea, A. Steuerman-Rodion.

1919 B. Fundoianu se mută la București, după îndemnul autorului *Romanțelor pentru mai tîrziu*, unde își dă bacalaureatul. Se înscrie apoi la facultatea de Drept, din Iași, ale cărei cursuri va fi silit să le întrerupă după terminarea anului al treilea, din cauza mișcărilor conduse în universitate de A. C. Cuza.
Devine redactor la ziarul *Mîntuirea* și colaborator asiduu la *Rampa*, *Sburătorul*, *Adevărul literar și artistic*.

Apare, la Iași, revista *Însemnări literare* (sub conducerea lui Mihail Sadoveanu și George Topîrceanu). B. Fundoianu va colabora cu două articole despre Rémy de Gourmont și Nietzsche.

Marcel Proust publică *A l'ombre des jeunes filles en fleur (La umbra fetelor în floare)*.

Se sting din viață Barbu Nemțeanu, Alexandru Vlahuță, Ady Endre.

1920 Apare, la Iași, revista *Umanitatea*, condusă de Eugen Relgis, unde B. Fundoianu susține rubrica „Idei inactuale“.

În același an, la *Adevărul*, publică articole la rubrica „Cronica ideilor“. La *Adevărul literar și artistic* scrie la rubrica „Caietele unui inactual“. La *Rampa* reia rubrica susținută, pînă în 1919, la *Mîntuirea*, „Idei și lucruri“, din ale cărei foiletoane urma să alcătuiască volumul *Pana de păun* (vezi *Rampa*, nr. 748, 23.IV.1920); tot aici scrie la rubricile „Idei și oameni“ și „Idei și actori“.

Decedează Alexandru Macedonski, A. D. Xenopol, Dobrogeanu-Gherea.

1921 B. Fundoianu publică, în *Rampa*, eseuri purtînd mențiunea „Din volumul *În librăria Franței*“ (*Rampa*, nr. 966, 14 I 1921), și susține rubrica, începută la *Adevărul literar și artistic*, „Caietele unui inactual“. În *Adevărul literar și artistic* publică eseuri avînd mențiunea „Imagini și cărți din Franța“ (vezi nr. 49 din 30 X 1921), ce va deveni titlul volumului de eseuri ce urma să apară, în același an, la editura Socec, cu măști de André Rouveyre. Așa cum reiese din subsolul altor foiletoane, Fundoianu intenționa să publice și un volum intitulat *Imagini și cărți din România*.

Apare, la București, primul număr al *Sburătorului literar*, sub direcția lui Eugen Lovinescu.

Proust publică *Le Coté de Guermantes* (din ciclul: *În căutarea timpului pierdut)*.

Se sting din viață A. Blok, Ivan Vazov, V. G. Korolenko.

1922 B. Fundoianu susține, în *Rampa*, rubrica intitulată „Foiletoanele *Rampei*“.

Înfiinţează şi conduce primul teatru de avangardă din ţara noastră, „Insula“, care a funcţionat la „Maison d'Art“, din strada Corăbiei (azi Gabriel Péri). Teatrul a avut un larg ecou în lumea literară şi artistică, bucurîndu-se de concursul unor nume prestigioase : Ion Minulescu, Claudia Millian, Ion Morţun, Ion Pillat, Petre Sturza, Ion Vinea, Armand Pascal şi alţii.

În aula Fundaţiei universitare şi la diferite asociaţii culturale ţine conferinţe despre literatură şi teatru. Apare, la Bucureşti, revista *Contimporanul*, condusă de Ion Vinea, unde B. Fundoianu publică *Note de teatru*.

Al. Philippide publică, în editura „Viaţa românească“, volumul de debut *Aur sterp*.
Apare prima ediţie engleză a romanului *Ulysse* de James Joyce.
Decedează Duiliu Zamfirescu, Marcel Proust.

1923—1928 B. Fundoianu pleacă în Franţa, stabilindu-se la Paris. Duce, la început, o existenţă plină de privaţiuni. Are relaţii de strînsă prietenie cu numeroase personalităţi : Brâncuşi, Şestov, Gide, Joules de Goulthier, Francis Jammes etc. Îşi începe colaborarea la cele mai prestigioase reviste de cultură : *Commerce* (condusă de Paul Valéry, Léon Paul Laforgue şi Valéry Larbaud), *Cahiers du Sud* etc., semnînd *Benjamin Fondane*.
Corespondează cu prietenii din ţară : Ion Minulescu, Ion Călugăru, Gala Galaction, Liviu Rebreanu, Ion Vinea.

Continuă să colaboreze la revistele din ţară : *Contimporanul, Integral, Puntea de fildeş, unu*.
Este conservatorul Casei şi bibliotecii Rémy de Gourmont. Lucrează în contenciosul Societăţii de asigurare „Albina“, (unde o cunoaşte pe viitoarea sa soţie, avocata Geneviève Tissier), avîndu-l coleg pe Ilarie Voronca. Publică volumul *Trois scénarios ciné-poèmes (Trei scenarii : cine-poeme)*, în colecţia „Les documents internationaux“, cu fotografii de Man Ray.

Apare *Facla literară*, condusă de N. D. Cocea.
Decedează Urmuz, Catherine Mansfield.

1924 Apare volumul de versuri *Lîngă pămînt*, de Adrian Maniu. Se difuzează primul număr al revistei *Punct*, sub direcţia lui Scarlat Callimachi.
Sub conducerea lui Camil Petrescu, ia fiinţă revista *Săptămîna muncii intelectuale şi artistice*.
Se stinge din viaţă Anatole France şi Franz Kafka.

1925 Apare *Antologia poeţilor de azi* (volumul I), de Ion Pillat şi Perpessicius, editura „Cartea românească“, unde B. Bundoianu figurează cu titlurile : *Privelişte* şi *Herţa* (În tîrg miroase-a ploaie...)
Camil Petrescu scrie piesa *Suflete tari*.
Decedează Ioan Slavici, Serghei Esenin.
Apare, postum, *Castelul*, de Franz Kafka.

1927 Tudor Arghezi publică volumul *Cuvinte potrivite*.

1928 Apar *Bilete de papagal* (sub direcţia lui Tudor Arghezi), şi *unu* (sub conducerea lui Saşa Pană).
Aldous Huxley publică volumul *Contrapunct*, iar Proust termină de scris *Timpul regăsit*.

1929 B. Fundoianu este angajat regizor la studiourile „Paramount“.
Moare, la Paris, bolnav de ftizie, cumnatul şi colaboratorul său de la teatrul „Insula“, actorul şi regizorul de teatru şi cinema, Armand Pascal. În acelaşi an, este invitat ca oaspete al Societăţii „Amigos del Arte“, în America Latină. La Buenos Aires,

Montevideo, Rio de la Plata și în alte centre de cultură, ține mai multe cicluri de conferințe. Revista *unu* (an. III, nr. 22), din februarie 1930, comentează acest eveniment: „După cum știm, prietenul și colaboratorul nostru, B. Fundoianu a făcut, în vara anului 1929, un turneu franco-cinematografic de avangardă în Argentina, pentru care presa franceză l-a elogiat numindu-l *„l'ambassadeur du film français en Amerique du Sud"*.
Colaborează la revistele *Sur* și *Sintesis*, de peste ocean.

Apare, la București, romanul *Craii de Curtea Veche* de Mateiu I. Caragiale, editura „Cartea românească".
Felix Aderca publică *Mărturia unei generații* și *Mic tratat de estetică*.
Apare romanul lui Erich Maria Remarque *Nimic nou pe frontul de Vest*.
Ernst Hemingway publică *Adio, arme*.
Moare Alexandru Davila.

1930 În editura „Cultura națională" apare volumul de poeme *Priveliști*, cu un portret inedit de C. Brâncuși. Revista *unu* (an. III, nr. 21, ianuarie 1930, p. 8), la rubrica „Vestiar", anunță astfel apariția volumului: „Va apare volumul *Priveliști* al d-lui B. Fundoianu, cu acele poeme care au adus în literatura noastră o prospețime și o perspectivă nouă. Volumul va conține și poeme inedite".
B. Fundoianu colaborează, în calitate de regizor, la realizarea filmului românesc *Televiziune*, turnat, la Paris, cu actori români.

Apar volumele: *Joc secund*, de Ion Barbu, la editura „Cultura națională"; *Moartea vie a Eleonorei*, de Gheorghe Dinu; *Strofe pentru toată lumea*, de Ion Minulescu; *Diagrame*, de Sașa Pană; *Stînci fulgerate*, de Al. Philippide.

G. Călinescu editează, la București, revista „de critică și literatură" *Capricorn*.

1931 B. Fundoianu, într-o mică localitate de lîngă Paris, se căsătorește cu avocata Geneviève Tissier, de origine franceză, avînd martori pe Constantin Brâncuși și pe filozoful Léon Șestov. Locuiesc în strada Rue Rollin, 6.

1932 La Bruxelles, îi apare volumul de eseuri *Martin Heidegger*.
Realizează un film în Alpii Elveției.

Apare volumul *Flori de mucigai* de Tudor Arghezi.

G. Călinescu publică *Viața lui Mihai Eminescu*.
Din inițiativa P.C.R., apare revista de literatură *Bluze albastre*, redactată de Alexandru Sahia.

1933 La Bruxelles, B. Fundoianu publică volumul de poeme *Ulysse*. Editura pariziană „Denoël et Steel" îi publică volumul de eseuri *Rimbaud le Voyou (Rimbaud golanul)*.

Apare numărul unu al săptămînalului *Cuvîntul liber*, sub conducerea lui Tudor Teodorescu-Braniște, și revista *Reporter*, sub direcția lui A. G. Grama și apoi a lui N. D. Cocea.
Geo Bogza publică *Poemul invectivă*.
Apare *Condiția umană* a lui André Malraux.
Decedează John Galsworthy și Stefan George.

1934 În revista *Viața studențească* (an. I, nr. 1) din 15 ianuarie, „organ al studenților români din străinătate", B. Fundoianu publică un curajos pamflet intitulat *Apelul studențimii*, în care demască și înfierează cu o vehemență rar întîlnită primejdia fascistă.

Apar romanele *Ochii Maicii Domnului*, de Tudor Arghezi, *Calea Văcărești*, de I. Peltz; Eugen Jebeleanu publică

Inimi sub săbii, iar Zaharia Stancu apare cu *Antologia poeţilor tineri* şi cu *Tălmăciri* din poeziile lui Serghei Esenin.
Apare volumul *Primele poeme* şi *Insurecţia de la Zürich* de Tristan Tzara, prezentat de Saşa Pană.
Decedează Paul Zarifopol, Iacob Wasserman.

1935 Mircea Eliade publică *Şantier* şi *Huliganii*.
Apar *Cîntece de dragoste şi moarte*, de Adrian Maniu; *Poeme într-un vers*, de Ion Pillat; *Întîmplări în irealitatea imediată*, de M. Blecher; *La răspîntie de veacuri*, de Gala Galaction.
Apare, la Bucureşti, *Tînăra generaţie*, revistă săptămînală antifascistă, redactată de Virgil Teodorescu şi Gellu Naum.
Decedează Panait Istrati, Gib Mihăescu, Henry Barbusse.

1936—1937 B. Fundoianu realizează filmul (scenariu, decupaj şi text) intitulat *Rapt*, sub regia lui Dimitri Kirsanoff, după un roman al scriitorului F. C. Ramuz. Este invitat din nou în Argentina, cu care prilej realizează filmul (scenariul şi regia), intitulat *Tararira*, care se bucură de un mare răsunet în America Latină.
Editura „Denoël et Steel" îi publică volumul de eseuri *La Conscience malheureuse*.
În 1937, îi apare, în Belgia, volumul de poeme, în limba franceză, *Titanic*.

1936 Apare, la Bucureşti, revista antifascistă *Era nouă*, sub redactarea lui N. D. Cocea.
Cicerone Theodorescu publică volumul *Cleştar*, Lucian Blaga — *Spaţiul mioritic*, iar lui Ion Călugăru îi apare *Copilăria unui netrebnic*.
Apare volumul *Teze şi antiteze*, de Camil Petrescu, cuprinzînd *Fals tratat pentru uzul actorilor*, *Poezia pură* ş.a.
Se sting din viaţă: Mateiu I. Caragiale, A. de Herz, G. Ibrăileanu, Const. Stere, A. Tiktin, Maxim Gorki, Federico García Lorca, Luigi Pirandello, Miguel de Unamuno.

1937 Maria Banuş debutează cu placheta *Ţara fetelor*.
Apare, la Berlin, *Fluviul fără sfîrşit* de Oscar Walter Cisek.
Se sting din viaţă: Alexandru Sahia, George Topîrceanu.

1938 B. Fundoianu redactează, la Paris, şi prezintă jurnalul cinematografic „*Fox Movieton*".
Publică, în editura „Denoël", volumul *Faux traité d'esthéthique (Fals tratat de estetică)*.

Mihai Beniuc debutează cu placheta *Cîntece de pierzanie*.
Liviu Rebreanu publică romanul *Gorila*.
Dimitrie Stelaru apare cu *Preamărirea durerii*.
George Călinescu publică *Viaţa lui Ion Creangă* şi *Enigma Otiliei*.
Decedează: Ovid Densusianu, Octavian Goga, Edmond Husserl, Francis Jammes, Gabrile d'Annunzio.

1939 Ţinînd seama de laborioasa sa activitate, ca poet, eseist, critic, publicist, scenarist, regizor de film, conferenţiar, la recomandarea Societăţii Scriitorilor Francezi, B. Fundoianu primeşte cetăţenia franceză. Este înrolat în armată, ca soldat, şi cade prizonier. Bolnav, este internat şi apoi operat la spitalul militar al comandamentului german „Val-de-Grâce", din Paris, după care este este eliberat.
Colaborează la revista *Europe*, a lui Paul Eluard, trimiţînd, din prizonierat, eseuri, uneori şi versuri, pe cărţi poştale, sub pseudonimul Isaac Laquedem, numele Jidovului rătăcitor din *Bocetul Flandrei*.

Apare, la Bucureşti, revista *România literară*, sub direcţia lui Cezar Petrescu.
G. Călinescu publică *Principii de estetică*.
Tudor Vianu apare cu volumul *Studii de filozofie şi estetică*.
Decedează: G. M. Vlădescu, Caton Theodorian, M. Gaster, G. M. Zamfirescu.

1940 Încă pe cînd era militar, în februarie, B. Fundoianu scoate ziarul șapirografiat *L'Echo de la I C-ie (Ecoul Companiei I-a)* unde publică ultima sa poezie *Le Poète en Patrouille (Poetul în patrulare)*, tradusă și publicată de Romulus Vulpescu în *Manuscriptum*, an. V, nr. 3, 1974, p. 31. Eliberat, poetul se află cu familia în zona neocupată de armata germană. Pînă în martie 1944, plecînd din zona liberă, vine, la cîte două săptămîni, la Paris, cu acte false, să-și aducă alte cărți, fără de care nu putea trăi.

Este asasinat de legionari savantul Nicolae Iorga.

1941 Apare monumentala operă *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, de George Călinescu, în care un loc de cinste i s-a rezervat și lui Fundoianu.

Apare, la București, revista antifascistă studențească, *Albatros*.

Se sting din viață: Al. Robot, Stoian Gh. Tudor, Henry Bergson, Virginia Woolf, Rabindranath Tagore, Stefan Zweig.

Este asasinat de fasciști poetul bulgar Nicolae Vapțarov.

1942 Lucian Blaga publică o ediție definitivă a *Poeziilor* sale la Editura Fundației.

Apare *Noaptea geniului*, de Dimitrie Stelaru.

Laurențiu Fulga debutează cu volumul *Straniul paradis*.

Decedează: Mihail Dragomirescu, Gh. Adamescu, V. Demetrius.

1943 Lucian Blaga publică volumul de versuri *Nebănuitele trepte*.

Constantin Nisipeanu apare cu *Femeia de aer*, versuri de factură suprarealistă.

N. Davidescu scoate antologia critică *Din poezia noastră parnasiană*.

Tudor Arghezi scrie comedia satirică *Seringa*, iar în 30 septembrie publică pamfletul *Baroane!*

Se sting din viață: Eugen Lovinescu, G. Ulieru, Octav Botez.

1944 Colaborează la autologia poeților Rezistenței intitulată *L'Honneur des Poètes*.

Venind clandestin, cu acte false, la Paris, B. Fundoianu este denunțat și arestat de Gestapo în noaptea de 3 martie și internat în lagărul de la Camp de Drancy. Transportat apoi la Birkenau-Auschwitz, este asasinat, prin gazare, la *3 octombrie*, pe cînd trupele sovietice se aflau la 130 de kilometri de această localitate.

În aceleași condiții dispare și sora mai mare a poetului, actrița de teatru și cinema, Lina Fundoianu-Pascal, născută la Herța, în 1895.

Numele lui B. Fundoianu (B. Fondane) este gravat pe zidul Pantheonului din Paris, alături de cei 167 oameni de cultură și scriitori care au murit în Rezistența franceză.

1944 În *Les Cahiers du Sud*, nr. 268, apare, postum *Le Mal des fantômes*; ediția a doua apare la editura Plasma, Paris, 1980, și cuprinde: *Ulysse, Le mal des fantômes, Titanic, L'Exode. Super flumina Babylonis, Au temps du poème et poèmes epars.*

1945 Apare, la București, revista *Orizont*, sub conducerea lui Sașa Pană, care consacră (în trei numere consecutive) un amplu studiu asupra operei poetice și eseistice a lui B. Fundoianu.

1947 Apare, la editura Seghers, Paris, volumul *Baudelaire et l'expérience du gouffre*, reeditată, de aceeași editură, în 1972.

1953 Decedează mama poetului, Adela, născută Schwarzfeld.

1954 Moare soția lui B. Fundoianu, Geneviève Fundoianu-Tissier.

1965 Apare, la Milano, volumul *L'Exode,* îngrijit de Claude Sernet și Gaston Puel.
La Editura pentru Literatură, se publică, pentru prima dată după moartea poetului, o ediție reprezentativă din opera poetică a lui B. Fundoianu, intitulată *Poezii,* antologie și traduceri din limba franceză de Virgil Teodorescu, prefață de D. Petrescu.

1967 Se stinge din viață sora mai mică a poetului, ziarista și traducătoarea Rodica Fundoianu-Daniel, născută la Iași, în 1905.

1974 Apare, la Editura Cartea românească, ediția *Privelişti şi inedite,* îngrijită de Paul Daniel (care semnează și prefața).

1978 La Editura Minerva apare volumul *Poezii,* îngrijit de Paul Daniel și G. Zarafu. Prefață de Mircea Martin. Postfață de Paul Daniel.
Revista *Non Lieu,* din Paris, consacră două numere (nr. 2 și nr. 3), circa 200 de pagini, în întregime memoriei lui B. Fondane, avînd pe copertă fotografia poetului.

1980 Apare volumul *Imagini și cărți,* la Editura Minerva, cu o prefață de Mircea Martin. Ediția cuprinde: Din volume: *Tăgăduința lui Petru, Imagini și cărți din Franța.* Din periodice: *Despre literatură, Despre teatru, Diverse, Rimbaud golanul* și *Fals tratat de estetică.*

1982 La editura Plasma, Paris, apare volumul *Rencontres avec Léon Chestov,* cu o prefață de Michel Carassou.

PAUL DANIEL și GEORGE ZARAFU

PRIVELIȘTI

POEME

1917—1923

Lui ION MINULESCU

primul clopotar al revoltei lirice românești, poetul evaziunii din Romanțe pentru mai tîrziu, *poetul bucuriei de-a fi din* De vorbă cu mine însumi,

această carte îi este dedicată virtual, încă din anul de grație 1917. În intenția mea de-atunci, dedicația aceasta trebuia să supraviețuiască timpului fixat de Parce pentru apariția problematică a cărții, oricari ar fi fost în acești ani viitori adversitatea, ruperile, zăpezile, cari ar fi putut să ne aburească prietenia.

După doisprezece ani, iată că această primă asigurare asupra nestatorniciei Evenimentului se dovedește inutilă. Aceiași am rămas în prietenie; aceiași în admirație. Bucuria de-a fi fost prețuit de ceea ce prețuiam mai mult, cea dintîia, rămîie deci în capul acestui volum să servească de mărturie respectuoasă.

B. FUNDOIANU

CÎTEVA CUVINTE PĂDUREȚE

Lui Claude Sernet

Volumul de față aparține unui poet mort, în vîrstă de 24 de ani, prin anul 1923. De atunci urma lui se pierde prin continent. Cei care l-au deslușit undeva, într-un „studio“ de cinema, sau în biroul unei societăți de asigurare, au întîlnit un om rece și insensibil pentru o activitate care-i era atribuită și nici un fel de lacrimă în privire pentru un trecut în care cheltuise energia unei semnificații. Mort? Nu, asasinat după toate regulile artei, după o lungă vremie morală, în care voința lui de a săvîrși și voința lui de a fi s-au luat în lupta crîncenă, desfrunzindu-se una pe alta de pene, de sînge, ca în faimoasele bătălii de cocoși, în Flandra. Celui căzut, cu gura în țărînă, i-am supraviețuit eu. Nu-i încă momentul să hotărăsc dacă sînt eu mortul, sau dacă eu asasinul.

Poezia aceasta s-a născut în 1917, pe vremea războiului, într-o Moldovă mică cît o nucă, *într-o febră de creștere, de distrugere.* Nimic din ceea ce constituie materia primă *a acestui lirism nu mai exista în realitate. Poetul privea curgînd pe după geamuri armatele cenușii și tobele bătînd moarte; el închipuia un univers pacific în care crea,* inventa, *astăzi priveliști de arătură, mîine exaltarea mistică a morții în pîine. Scuza poeziei lui descriptive stă înainte de toate în faptul că descripția lui nu avea un model real, ci năștea din negura minții, ca o protestare*

intimă împotriva peisajului mecanic, de gloanțe, de sîrmă ghimpată, de tancuri. Natura, în poemele lui, apărea ridicată la o potență mai mare ca imaginea ei normală, ca o supapă prin zidul de foc, cînd supapa adevărată era însuși focul. Simptom de nevroză? Romantism? Pămîntul era amestecat cu fier, cu foc și așchii de sticlă; arătura era un obicei pierdut, boul un mit vetust, baliga o vegetație necunoscută. În timp ce Dada exploda aiurea și masacrul civil începea pe străzi, poetul răsfrîngea lumea cu capul întors, de scîrbă. Pe marele cimitir de oameni, pentru unul singur, ieșit la netimp din liceu, începea vacanța.

Cîtă bucurie în a descoperi, acoperit în moarte de gluga orașului, zi cu zi, paradisul pierdut! *Poezia aceasta care, la suprafață, mărturisea o rudenie sumară cu lumea rurală a lui Francis Jammes, cum se dovedea la masa de lucru, rîvnind voința de putere mistică a lui Baudelaire. Dincolo de anecdotă, echivalența, polivalența, corespondența erau cerute. Nu din imagini se încleia, nici din emoții, ci din volume, din suprafețe potrivite, din conjugări de echilibruri, din contacte precise, din ponderi măsurabile. Nici într-un caz realitatea, oricare ar fi fost dînsa, nu prima inspirația sau tehnica poemului. Poemul era conceput ca un univers autonom, cu legile lui arbitrare, cu hazardul lui prevăzut. Un fel de alfabet Morse stabilea în natură o vamă aeriană. Principiul identității era respins; cu Goethe, aparența era considerată simbol. Nici o confuzie aici cu poezia simbolistă, care, la noi, n-a existat niciodată, decît ca steag și pretext de revoltă. Arghezi, Minulescu, Bacovia n-au fost simboliști. Poate numai Șt. Petică, D. Iacobescu; Ion Vinea, Maniu, în parte.*

Starea sufletească dată (o dată pentru totdeauna), munca începea, abia, în a da versului o densitate, în a-l crea organ de măsură, piatră de kilometru, și în a-i da un fel de autonomie care trebuie să se păstreze în ureche, dar să se piardă în intelect. Cîtă bucurie ascetică în a formula legile acestui cosmos; pentru întîia oară versul

alexandrin avea să fie încetățenit în limba românească; firește, alexandrinul, mult mai retoric, trebuia descusut, spart, liberat de muzica lui pur formală; perechea masculă și femelă de rime, suflul lui, aparatele lui respiratorii, singure, trebuiau păstrate. În schimb, asonanța lua în mod clandestin, dar progresiv, locul rimei; a rima sud cu surd, seacă și calcă, semn—ren și trup—sărut, *într-un vers plin, corect, masiv, trebuia să dea poemului o singulară putere interioară, sporită de ambiția și vocația de-a da limbei un fel de sonoritate surdă, abruptă, un ecou de metal, de glonț de pușcă, în locul rîsului unui prund de mărgăritar lins de un pahar de cristal! Prioritatea vocabularului slav trebuia afirmată și cultivată în ciuda celui latin, socotit inapt pentru poezie. Statică cu voință, această estetică a poemului, în care materialul inspirației a fost ales static; trebuiau cu forța eliminate principiile psihice din ordinul dinamic: dragostea, ura, viteza, hazardul. Un sistem ca multe altele, firește; legitim ca tot ceea ce este — și fecund, cu o singură condiție: aceea de a ieși dintr-însul.*

Poezie! Cîtă nădejde am pus în tine; cîtă certitudine oarbă, cît mesianism! Am crezut că în adevăr poți libera și răspunde acolo unde metafizica și morala și-au tras de multă vreme obloanele. Te credeam singura metodă valabilă de cunoaștere, singura rațiune a ființei de-a persevera în ființă. În poem, cu o lupă măritoare în ochi, deslușeam atent miile de revoluții, miile de aberații stelare. Numai în poem, lumea ireală, pe care o traversăm ca fantome, părea că ia o formă, că devine materie vie. Numai în poem, produs îndelung de calcul și hazard, hazardul se resorbea ca un fir de ață într-o rană. Omul se dezbrăca de întîmplător, de capriciu, de generația spontană și proiecta în afară de dînsul o lume văzută sub specie aeterni. *Paradisul terestru era în idee. Ideea era centrul și sîmburul poemului. Pe vremea aceea eram gol și nu mă știam gol. Șarpele nu-mi arătase încă, cu degetul*

lui gingaş, în ce colţ de rechizită se afla decorul vopsit recent, cu arborul Binelui şi-al Răului.

Din fructul arborelui oprit am mîncat. Şi-am văzut îndată că eram gol; că Frumosul nu era mai puţin mincinos ca Adevărul şi ca Binele, ca Progresul şi Civilizaţia. Vorbele dintr-o dată s-au lepădat de mine; în noapte, am început să strig fără cuvinte. Devenisem orb, cu o lampă în mînă. Am înţeles, brusc, că paradisul meu pămîntean, cu boi, cu belşug, cu balegi era o minciună; şi minciună poemul oriunde ar fi fost. Minciună Hugo, Goethe! Minciună serafică Eminescu! Cu Baudelaire, cu Rimbaud, o sprînceană numai de adevăr începea. Împotriva cîtorva legi cari ne circumcid din naştere, împotriva Evidenţei legată la ochi, împotriva destinului, poemul nu aducea decît un alibi. La întrebarea lui Dumnezeu: „Ce ai făcut pe acest pămînt?" poetul răspundea: „Latina gintă e regină..." etc. Poetul considera viaţa ca pe-o Americă de-acum descoperită, ca pe-un mapamond ştiut pe de rost ca apa, în care punctele fixe, singurele socotite umane, aveau să fie cîntate, şi nu stepa, caii virgini, amazoanele, pampasul, polii. Morala vieţii, deci şi aceea a poemului, era prudenţa, viclenia, ciorapul de lînă. Un singur atribut al frumosului: să fie inuzabil. Poemul nu era decît o mască, cea mai frumoasă, pe un obraz urît şi ciuruit, obrazul ultimului Ideal. Ideal, idee, puah! Am scuipat în dreapta şi în stînga, deopotrivă îngreţoşat de adevăr şi de absurd, de lege şi capriciu. Timp de patru ani am tăcut ca un mut de război 100%. Am crezut poezia din mine sleită brusc de o mînă care aducea şapte ani de vaci slabe. În ziua cînd s-a întors singură, ca un puţ artezian, stropindu-mă cu un curcubeu pe muşchi, fără să bată-n uşă, am înţeles din ce profundă mizerie scoteam capul, ce prieten misterios de fecund îmi arunca un colac de salvare. Am înţeles că nu te lepezi, nici nu apuci poezia cînd vrei, cu laţul. A deschis uşa şi-a strigat: cu-cu! Din ceasul acela am înţeles că poemul e altceva... Ce?...

N-am priceput prea bine... nu pricep încă... Ceva care modifică realitatea? Nu... Ceva care mă modifică... Pe mine? Dar cine? Şi cine-s eu?

Dacă a fi poet înseamnă a crede în minciuna poeziei, poezia mea de astăzi e mai prejos ca leac decît alifiile băbeşti. Cea de atunci iată-o; cu lumina ei de-atunci, cu înţelepciunea ei, mă pedepseşte, mă arată cu degetul. Un vers ca:

> şi vreau în ciuda celui ce seamănă-n deşert
> nisip şi foc...

ar putea să-mi deie remuşcări, dacă remuşcarea n-aş avea-o deja, deplină, de-a nu fi semănat tocmai nisip şi foc, de-a fi respins deşertul în care nimic nu creşte decît mană, care nu duce nicăiri decît în ţara făgăduinţii, şi nu cunoaşte nici o bucurie decît aceea, spartă, a celor două table de legi. De poezia asta, care a găsit ce căuta, atîtea lucruri mă despart că-i văd cusururile-n transparenţă, ca prin razele X. De ce dar o tipăresc astăzi? Ca s-o ucid a doua oară, să lichidez un trecut de care aş voi să-mi fie mai mult ruşine. Ar fi trebuit s-o ard sau cel puţin s-o las intactă, să nu amestec mîna mea de astăzi într-un mecanism mie străin. Dacă totuşi, pe ici pe colo, am reparat un vers, o strofă, dintr-o poruncă morală de meşteşugar onest, care nu poate arunca în piaţă un ceasornic care nu umblă, mare a fost sforţarea mea de-a reface lucrul cu memoria, cu vechiul model de faţă, fără să vreau prea mult să molipsesc o stare sufletească precisă, cu alta mobilă, morbidă, cu care n-are nimic de împărţit.

Fireşte, toate lucrurile spuse aici, din departe, îmi par — de ce? — absolut inutile. Ştiu că nimeni nu caută poemul cu riscul de a-l sparge, nici pe Dumnezeu cu primejdia de a-l pierde. Ştiu că sîntem încă în regnul cuvintelor şi că băieţii, în gazete, pentru un vers, unul singur, care-aduce mai mult sau mai puţin cu Mallarmé, cu Baudelaire, sau cu Apollinaire, discută încă, ici origi-

nalitatea lui Arghezi, colo tînăra faună a lui Ilarie Voronca. Nimeni nu vrea să priceapă că poetul naşte într-o ambianţă morală, într-un bulion de cultură şi că păstrează, în figura lui, tatuajul cîtorva obstacole îngenuncheate. În ce măsură un poet minte, în ce măsură spune adevărul; în ce măsură imită, sau modifică realitatea — iată ceea ce nu se întreabă nimeni.

Poezia nu-i o funcţiune socială, ci o forţă obscură care-l precede pe om, care-l urmează. Din toate părţile privirea ei ne surîde, ne măsoară, ne aruncă serpentine şi obuze. Ţinuta deci e de rigoare. Puţină eleganţă, puţină demenţă, domnilor! Tot viitorul pozitiv depinde de atitudinea pe care veţi fi avut-o pe frînghie, în timpul dansului de groază. O floare, numai una, zvîrlită dintr-o lojă perfidă şi, în privirea acrobatului rămasă pe dînsa, leşină echilibrul, se sparge aerul ca o sticlă. Faceţi loc, domnilor, panica-i o glumă proastă, iată numărul următor. Reprezentaţia continuă. Preţul biletelor nu se înapoiază. Nimic nu-i reversibil. Nimic din ce a fost nu va mai fi niciodată. La judecata din urmă, poezia singură va judeca pe om. Ea singură nu l-a pierdut o clipă din ochii ageri. Cine îndrăzneşte să-şi ridice capul, să asmută vorbele? Omul e un animal pe care poezia îl ciopleşte din lut, sau îl aruncă în aer cu dinamită.

Paris, 1929

PARADĂ

Lui F. Brunea

Ca un paing, Urîtul se rupe dintre aţe,
în beznă, iată, rîsul cu sîngele îl scuipi,
şi nimeni nu-i furtuna de gît să mi-o agaţe
şi din privire ochii să mi-i desprindă, bumbi.

Ferestrele ca uliţi s-au dus în vînătoare;
pianul căzut pe labe e cel din urmă ren
şi liniştea pe rana luminei pune sare;
în lucruri zeama vie simţi c-a ieşit din semn.

Vezi, toamna rupe pagini de murmure marine —
cu umbra din pãrete mă caut şi mă-ntorc,
carne-n deşert voită bălană ca o pîine,
sufletul meu de pene cu linişte în cioc.

Căci te-ai tîrît pe pietre asemeni sufleteşte
cu fiecare coajă de anotimp; şi-aşa,
eşti vremea care-şi sparge şopîrlele în cleşte,
urzica de prăsilă şi sîmburii de stea.

Tu eşti troiţa-n noapte cu vînătăi în oase,
cînele care umblă după cadavre-n alpi,

zăpada de tăcere în care corbii coase,
copilul piele-roșă bătut la cur de albi.

Tu ești orașul-n care uzine putreziră,
varul crescu pe șine, pe cuie și pe șipci
și s-a oprit mișcarea și timpii se opriră ;
au mai rămas din umblet fărîme de furnici.

Aiurea ! Hai aiurea ! sufletul meu urît,
din care-au mușcat ploaia, și timpul, și omida,
ca dintr-un măr, cu găuri în carne, ca un rît,
ar vrea să întîlnească grădina ta, Armida.

Ar vrea alte cuvinte, alte fecundități,
alți oameni și alți idoli ! sufletul meu de pîslă
din pietre să-și cioplească ar vrea divinități,
să-mpingă și să taie mișcarea, ca o vîslă.

Unde-i pămîntu-n care s-a deșteptat Columb,
prin papagali, liane și lubrice maimuți ?
mi-i silă cîteodată din mei și din porumb
să bat monedă falsă pentru copii de struți.

Poate mă cheamă-oceane ca piane de-ntuneric,
poate-n ficatul lumii izvoarele sînt reci
și sînt piei de femeie uitate în Americi,
în mîini cu jurăminte, ca ramuri, pentru veci.

Poate cuvinte spuse în timp, la ore fixe,
deșteaptă-un sînge care a adormit sub coji

și bîntuie-o furtună de diamante fixe
pe cai apocaliptici în șea cu voivozi.

Poate căzut în strada de vis, cu glezna știrbă,
un cal pe care moartea l-a asudat pe brînci
aruncă înc-o dată în univers, cu scîrbă,
privirea cea frumoasă a morților din stînci.

Poate oprit cu fața sleită-ntr-o vitrină,
miracolul mă doare încremenit în pluș,
și-aș vrea să fiu în axa pe care manechinul
prezintă cea din urmă croială de mănuși.

Mi-ar trebui masive de sare-n care ape
pun în plămînul ocnei ventilator marin —
peninsule ce-n coate au început să crape
și-n care focul tînăr destupă ca un vin.

Mi-ar trebui cuvîntul să se despoaie-n pîlnii,
să mă dezbrac de mine ca peștele de solzi
și să mă duc în lume pe cărăruia mînii,
cînd inima în carne își împletește cozi.

Mi-ar trebui potopul să schimbe-obrazul lumii
și focul să înjunghe statornicia-n rău.
Cădeți, imperii ! iată că s-au ivit nebunii,
să strîngă în poeme crîmpeiele de hău.

Poate-am greșit, Părinte, cînd ți-am cîntat natura
cuminte și curată ca-n paradisul vechi ;

erau în mine forța, schimbarea, setea, ura —
și sîngele în mine mă trage de urechi.

Era în mine ceea ce sparge ca să nască,
în mine-un demon care ședea pe continent,
cu-o fată care plînge și una care cască,
în mine năzuința de-a deveni dement.

Închis în amintire ca-ntr-o obscură strofă
în vidul unde steaguri de ideale-mpung,
te-aștept să vii, trompetă de spaimă, Catastrofă —
sărut urcînd în ochii oceanelor, prelung [1].

HERȚA

I

În tîrg miroase-a ploaie, a toamnă și a fîn.
Vîntul nisip aduce, fierbinte, în plămîn,
și fetele așteaptă în ulița murdară
tăcerea care cade în fiecare seară,
și factorul, cu gluga pe cap, greoi și surd.
Căruțe fugărite de ploaie au trecut,
și liniștea în lucruri de mult mucegăiește.
În case oameni simpli vorbesc pe ovreiește.
Gîște, cu pantofi galbeni, vin lent după-un zaplaz;
auzi cum ploaia stinge fanarele cu gaz,
cum învechește frunza în clopote de-aramă —
auzi tăcerea lungă și gri care e toamnă
și diligența care vine din Dorohoi.

[1] *„Baisers montant aux yeux des mers avec lenteur“* (Rimbaud).

Pustiu, din șes, se urcă cirezile de boi,
și cum mugesc, cu capul întors, de parc-ar suge —
cu ochii roșii, tîrgul, cuprins de spaimă, muge.

1917

II

Colombei

Suișu-i greu la casă pe ațe de poteci;
de sînge drumu-i galben unde-au scuipat dovleci
și-i creștere de sfeclă, de mărării, de ceapă;
iată, după ureche, izvoarele de apă,
și dimineața, ca o zăpadă, între noi;
calci unghii de mireasmă pe cîte-un mușuroi
și au țipat cocoșii pe bolovani de soare.
E toamnă ca-ntr-o pară cu zeamă de răcoare.
Vacile șvițeriene, cu șorțul alb, mugesc.
Ziua de astăzi intră-n conacul boieresc
și vinele pe mîna legumelor sînt clare.
Boii sub pălărie de paie merg să are
pe jos, și-și freacă somnul neisprăvit de stîlpi;
au în narine-un miros de lapte și de rîpi
și se pornesc în silă să spargă arătura —
pe după gard, de unde a început natura.

III

Noaptea mînă din spate căruțele cu fînuri,
și stele, poate rouă, mai cad și-au mai căzut.
Copacii stau în cale, ca tot atîția cerbi —
și umbre, pe pămîntul moale, au desfăcut.

Țăranii dorm pe fînul plin de mireasmă udă
și au plămînul umed de noapte și de fîn.
Frunze-au căzut, sau osii au scîrțîit ; ascultă :
gîfîie respirarea pămîntului bătrîn.

Dacă n-ar fi în cale codrul pletos să-i sperie,
boii, de somn, s-ar pune jos, pe genunchii moi.
Carele merg de parcă ar sta pe loc. Septembre
chiuie singur, lîngă umbrele mari de boi.

Vara s-a dus, cosită în car — și-a aruncat
stelele-n baltă, toate, cîte mai fură clare ;
și ultima tăcere, lungă, s-a așezat ;
vacile, mîne-n ierburi, or să le-afle-amare.

Natură nenceputǎ și noapte nencepută,
lasă să-ți culc în pene sufletul meu bătrîn,
și lasă-mă, cu boii, s-aștept din nou, în ierburi,
vara care se duce în carele cu fîn.

1921

IV

Bătrînii de la casa cea veche ne-au ieșit
în poartă, la grilajul de iederă coclit,
și-aveau în ochi un zîmbet de iaz de șes, cuminte.
Îți mai aduci aminte ? Îți mai aduci aminte ?
Livada zvîrlea pietre în zarzări și-n caiși.
Gutuie, după geamuri, cu pielea linsă, își
spuneau cuvinte-n care se-mpreunară plane.

Divanul ca o pară se înmuia, motane,
și era bine-n vechiul fotoliu moldovean,
cu frunze de lemn smulse din lustru, an cu an.
Ne-ascund atît de bine albumele cu clampă
de-alamă, tinerețea ! Trecutu-i lîngă lampă
și plină e oglinda cu cute în obraz.
E-așa de lungă vremea de cînd nu mai e azi
și stearpă și moliie ca o convalescentă.
Aștepți în toată seara aceeași diligență
care debarcă aceiași ovrei ce se întorc.
În case, știu vapoare ce pleacă spre New York
și bancuri unde-oceanul a descărcat ciolane.
Un far mai face semne de spaimă prin obloane,
și-atît. Te duci la gardul de iederă coclit :
doi tineri bat în poarta cea veche. Ai ieșit
și ai în ochi un zîmbet încremenit cuminte,
de iaz de șes, în toamnă. Îți mai aduci aminte ?

1922

V

În toamna asta ziua — de ce ? — s-a micșorat.
Cîmpul pustiu și negru s-apropie de sat
de parcă vrea prin garduri de lemn să se strecoare,
să mai pătrundă încă o dată în hambare.
Mai e ceva pe-aicea și nu-i, din ce-a trecut ;
casele, după geamuri, au dușumea de lut,
și au cerdacuri, lîngă camere goale, unse
cu baligă, de ploaie și de urzici împunse.
Poate-ar mugi aicea, de-ar fi să fie, vaci ;
vița se ține-oloagă cu mîna de araci
și-așteaptă-acum, cînd țîța a încetat să-i crească,
ploaie s-o-ngălbenească, ploaie s-o putrezească.

Şoseaua ca o talpă s-a rupt de-atîtea ploi.
Trec porcii, cei cu suflet de baltă, spre noroi,
trec porci uriţi, să doarmă stupid într-o băltoacă —
ca haosul pe lume din nou să se desfacă.

1918

VI

Vacile-n Vatra-Dornii calcă-n asfaltul ud
de ierburi, cu privirea marină din trecut,
şi mugetul de guşă legat, ca o talangă —
ca-n Herţa cînd tăcerea mă-nzăpezea pe-o bancă.
Îmi amintesc : amurgul căzut pe jos de somn,
în tîrgul cu şopîrle sub pietre, făr-un pom,
cu coperişuri trase peste ferestre glugă,
ca ziua să se-ntoarcă, prin curte, ca o slugă.
Cine-aducea deodată cirezile din cîmp ?
Aveau şi-atuncea ochiul de sticlă, gîtul strîmb,
dar aduceau în uliţi baliga din păşune
şi în surîs o scamă din soarele-apune.
Seara, un murmur negru creştea din sinagogi :
cereau desigur — altfel ai fi voit să rogi —
ca să-i ferească cerul, cum le-a ferit strămoşii,
de panica adusă din cîmpurile roşii.
Deodată, după geamuri se aprindeau făclii ;
o umbră liniştită intra în prăvălii
prin uşile-ncuiate şi s-aşeza la masă.
Tăcerea de salină încremenea în casă
şi-n sloiul nopţii jgheabul ogrăzii adăpa.
Bunicul între flăcări de sfeşnic se ruga :
„Să-mi cadă dreapta, limba să se usuce-n mine
de te-oi lua vreodată-n deşert, Ierusalime !"
Tavanul plin cu îngeri de ghips urca în cer ;
ce foc în sfeşnicarul obloanelor de fier !

Un suflu-n viscolire se limpezise parcă,
şi casa, clătinată în noapte, ca o barcă,
se desprindea din strada tîrgului şi plutea.
Somnul, ca un paharnic, fără oprire bea
şi nu mai ştiu cu cine vorbea bunicul.
Nime
nu asculta cum dînsul plîngea, din adîncime,
şi-amesteca în capul nepotului său timp
ruga din casa scundă cu mugetul din cîmp.

VII

E cîmpul lung şi-o greblă e-un pieptene în fîn.
În ziuă, munca ară, pămîntul e bătrîn,
şi-au înflorit petala cea vînătă scaieţii.
Izvoarele purcese din ţîţa dimineţii
bat în pietrişul tare şi sec de pe şosea.
E toamnă de lumină sălbatecă şi rea.
Boi surzi, fără sprînceană şi cu urechea bleagă,
pornesc să ducă plugul în ţelina săracă,
să puie-n ea lumină de grîu, orz pentru cai —
şi li s-au prins de coadă, cu unghiile, scai.
E-aşa de calmă ora în suflet şi-n coline,
că sîngele naturii continuă în tine,
şi ţelina arată continuă în noi.
Pe dealuri arătura aleargă după boi,
şi nu-i nimic : pămîntul e nesfîrşit şi-i ocru.
Şi omul trece iarăşi prin ziuă, mediocru,
şi-njunghie lumina ca un cuţit de foc.
— Dar dacă poţi, priveşte ici, în pămîntul copt,
sub flacăra-n genunche la căpătîiul nopţii,
figura nevăzută, teribilă, a forţii.

1918

VIII

Linei

Un murg cu coamă creață mai paște-n iarbă soare.
Pămîntul crește-o umbră pe dînsul, de răcoare,
miroase lung cu fînuri și sperios de-amurg,
printr-un țăruș, cu-o sfoară, se ține scai de murg.
Ghicești cum gologanii și-i numără părîul ;
în liniște s-aude cum încolțește grîul
și trec țărani cu rapăn, ca niște boi ; trec boi
cu pîntecele pline de miros de trifoi
și idioți de toamnă ; și toamna e cuminte
peste țărani, și peste ovăz, și peste linte.
Talanga scoate luna și-o sprijină-n amurg ;
nu-i nimeni să asculte cum lucrurile curg
și cum se pierd în drumuri căruțele cu paie.
Și iată : noaptea-și sparge haotica păstaie
și leapădă, prea coapte, semințele de sus ;
și numai murgul singur, legat de un țăruș,
rumegă rotogolul ce iese din genună
și-și pune la ureche petele lungi, de lună.

1918

ȚOCA

Te rup din reverie, prietenă și soră,
ființă despletită din somn și auroră,
balcon în vis cu bucle de pasări pentru vid.
În mușchii tăi ai cîntec, ureche ca un zid,
și străluciri de pietre pierdute, ca o mînă.

Se clatină în tine oceanele de lînă.
În părul tău din care se împletiră corzi
s-a mistuit privirea, salină de matrozi
plecați să se usuce la soarele din tropic.
Cît de departe-ți pare pămîntul microscopic
de-aici, de unde omul e-un măscărici urît,
și-orașul îngenunche cu frunzele pe rît,
și forța lenevoasă de-a se căta pe sine,
și moartea adormită cu coatele pe șine,
c-ai vrea în tine-o sevă să urci cu ochi-nchiși...
și sîngele prea vînăt și aspru, de iriși.

1917

SINAIA

I

Fagii au frunză groasă, ca ploile s-o bată ;
și toamna asta-n sînge, ca o panglică lată,
și rîul care-și spală dinții de bolovani.
... De ce descoși din lucruri figurile, ca-n bani
scoși din pămînt, cu slove chircite și impure ?
Am cunoscut deodată răcoarea de pădure.
Am întîlnit fagi roșii și verițe mici,
cu coada lung stufoasă și fără ochi. Pe-aici,
unde tăcerea cîntă la patru mîini pe ape,
ai vrea măcar privirea s-o ții în loc sub pleoape,
și cauți îndărătnic să știi de ce-a căzut
de-așa de sus lumina cu buzele în lut.

1919

II

Simţi munţii ca un bulgăr de apă în obraz.
Şi umezeala-i vîrsta pe care-o smulgi din brazi
grei de genunchi, cu coame de noapte în spinare,
cai nărăviţi de-atîta nechez şi nemişcare.
Pe unde-ncepe balta cu genele în prund,
ştiu rîsuri de femeie cîte-au căzut în fund,
şi cîte priviri limpezi s-au înverzit ca blidul.
O flacără vesteşte de unde-ncepe vidul,
şi drumul ocoleşte balta, ca un cuţit.
Cît sînge ! Ceasul, ceasul se rupe-n asfinţit,
şi seara-şi fierbe codrul cu energii de vrană.
Cerbii nu ştiu nimica din toamna roşcovană,
şi-aşa cum dorm, cu inimi de frunză şi desculţi,
visează copoi, goarne şi vînători temuţi,
veniţi să prindă codrul cu coarne şi copite —
şi codrul, căzut, plînge, cu nările mărite.

1920

III

Văzduhu-i pur, în ierburi, în rîu şi-n bolovani.
În dimineaţă, boii limpezi sînt roşcovani
şi cărăruia pleacă în munte, să s-ascunză,
pe unde roua cade în cuiburi şi pe frunză,
pe frunza de fag, dură, şi-n cuiburi de puf, mici.
E-aşa de putred drumul, că ai putea să-l strici,
şi frunzele din codru (de-ai sta în codru, goală)
pe trup ţi-ar pune pete, frunze de umezeală,
şi aş putea pădurea pe trup să ţi-o sărut.
Cărarea duce-n codri, iarăşi ca la-nceput,
în dimineaţa-n care-s boi roşcovani şi limpezi
şi viaţa pură-n ierburi, în bolovani şi-n rîuri.

IV

Milico

Porcii mănîncă iarba prin şinele de fier.
Cerul e-nalt atîta, că parcă nu e cer,
ori l-au urcat tăcerea şi munţii spini. Amiaza.
Căruţe din Belia trec pe şosea spre Breaza.
Gara-i pustie parcă de secole şi ani.
Şoseaua, ca o rîmă, umblă pe bolovani,
nici nu priveşte rîul în mers pe drumul Breazii,
şi umezeala care umflă să spargă brazii.
În Prahova băieţii împuşcă cu pietriş
broaştele-adormite, moliie, pe prundiş,
şi-şi scaldă caii ; uite, muştele verzi înţeapă.
Tăcerea se aude cum s-a spălat cu apă,
şi-aş vrea, trîntit de soare, jos, în amiazi, să dorm,
cu inima de piatră ca muntele enorm.

1919

UN TREN DE MARFĂ...

Un tren de marfă a trecut —
şi, uite, curtea fabricii de gaz
ar vrea să urce-n degete să-l vadă
ca o găină albă din zăplaz.

Tăcerea doarme cu genunchii-n gură —
cu mîna pe pleoapă s-a trezit —
a spintecat-o trenul, ori îi pare
că sîngele din jur e învechit ?

Sculată de viteză se întreabă
ce-i energia asta fără somn,
şi-ar vrea din nemişcare să se rupă,
cu cel puţin o umbră, ca un pom.

Soarele-acesta, fără de cusur,
o doare-n carnea încă nencepută,
şi-ar vrea să-şi poată un minut lipi
pe-o roată faţa slută.

1922

LUI TALIARH

Pentru Păpuşu (Armand Pascal)

Boii urîţi şi teferi s-au limpezit în şes,
şi au ţipat cocoşii tîrziu şi fără sens.
Ileana, care doarme cu porcii de tărîţe,
s-a pus să mulgă vacii lapte stelar din ţiţe,
pămîntului să mulgă răcoare de cartof.
Toamna bacoviană geme-n ferestre : of —
Prietene, dă-mi mîna şi taci ; aşa, dă-mi mîna.
Priveşte curtea, porcii, şi, rîcîind ţărîna,
cocoşii albi, Priveşte : sufletul meu e trist.
O, Taliarh, acuma, ca şi-n trecut, exist,
şi beau din vinul ăsta, şi beau din cupa asta.
Vechilul tot nu ştie ce albă-i e nevasta,
Ileana tot nu ştie decît să mulgă vaci —
şi via să-şi înnoade azurul pe araci.
Vino ; să stăm de vorbă cît ne mai ţine vrerea ;
ca mîne, peste inimi, va izbuti tăcerea,

şi n-om vedea prin geamuri, tineri şi zgomotoşi,
amurgul care-aleargă după cireadă, roş.
Ca mîne, toamna iară se va mări prin grîne,
şi vinul toamnei poate nu-l vom mai bea. Ca mîne,
poate s-or duce boii cu ochi de rîu în ştiri,
să tragă cu urechea la noile-ncolţiri.
Şi-atuncea, la braţ, umbre, nu vom mai şti de toate ;
poate-am să uit nevasta şi vinul acru ; poate...
Ei, poate la ospeţe nu vei mai fi monarh.

E toamnă. Bea cotnarul din cupă, Taliarh.

1919

METRU VECHI

Mamei

Prietene, prietene, e toamnă —
un sfert de ceas, şi calul ne azvîrle
la via veche unde, lîngă cramă,
e anotimpul cald pentru şopîrle.

Nu-i nimeni în hambare şi în şură.
Pustiu. E-o cîrciumă aici. Vom cere,
în sticle vechi, cu lacăte la gură,
puţină reverie şi tăcere.

E o podgorie întreagă-n cupă —
ascult, ca-n vremuri vechi şi cunoscute,

cum fierbe vinul copilandru după
cuiele puse-n cea din urmă bute.

În cupa asta udă, Amintirea,
imagini, amintiri mai false, cearcă
să puie-n via veche însorirea
și sufletul cel tînăr, de la poarcă.

Tata e-acolo, lîngă crama veche.
Îl văd cum chibzuiește cu vierul
(cu fierberea din vrană la ureche)
dacă sînt semne că se schimbă cerul.

În toamna șeasă ca o apă-ntinsă,
nucii în pace-și desfoiau amarul
pe iazul liniștit, cu apa linsă.
De undeva, din fund, gornea pîndarul.

Veneam cu tata-ngîndurați spre casă.
Tata tăcea. Tăceam. Și toamna numa
ofta uscat, din frunze de mătasă.
Soseam cu liniștea pe noi și bruma.

Ci uită-te, prietene, n-ai teamă :
aracii cad în drumuri ? Via-i gata ?
Și spune-mi : rîde cineva spre cramă ?
Aș vrea, deși — știu bine — nu e tata,

și nu e crama veche, nu-i vierul,
nu-s goarnele în fund, nu-i bucuria,

și uite, poate nu mai vrea nici cerul
să coacă toamna și să coacă via.

1921

CE SIMPLU...

Ce simplu e amurgul acesta de sfîrșit
de toamnă ! Boi, pe dealuri, duc arătura-n vid.
Septembre strînge-n doniți strugurii toți din toamnă,
și-n tălpile-i desculțe îi calcă sus, în cramă.
Ploaia veni cu sînge și cu furnici, din Sud ;
cîte-un pîndar împușcă tăcerea ca un surd,
și liniștea s-adună din mii de cioburi sparte.
O fată, ici, în cîmpuri, a adormit pe spate,
și-acum o duc țăranii pe umeri,
pe sicriu
un clopot își desfoaie buchetul arămiu,
să prelungească parcă amiaza din vecerne ;
e miros tare umed din fînuri ; e devreme,
și-i lîngă raclă bine oriunde te întorci.
Ca totdeauna, viața-i cu garduri și cu porci,
cu vișini și neveste care au țîța seacă.
În anotimp, simți pasul lui Dumnezeu cum calcă
și numără pe mînă cîștigul din fîneți :
mălai e pentru oameni și mei pentru stigleți.
Cirezi halucinate mugesc pe după vie ;
femei goale, în lanuri, au pielea pămîntie,
și ai putea pămîntul în pielea lor să-l ai.
Un popă — poate Naiba — cu mintea spre mălai,
peste sicriu, cu brațul întins, blagoslovește.

Din curba lui, pămîntul s-a-ntins, se umflă, crește,
și cheamă către dînsul oamenii de noroi.
Și oamenii se culcă cu sufletu-n noroi,
îl scuipă, îl sărută, îl blastămă, îl iartă —

și bulgării de noapte se prăbușesc pe moartă.

1918

PROVINCIE

I

Din nou tăcerea umedă în munți —
și-i vară totuși după calendare;
capre bărboase au trecut, murdare,
și plouă, plouă...
gîștele sub punți
au leșinat în toamna albă, lîngă
sufletul care ar voi să plîngă.

Castanii simpli, peste bănci de parc,
lipesc cu palma mărci de-alamă late;
tăcerea, udă, s-a culcat pe spate,
și-un Cupidon, ciupit de timp, c-un arc,
aruncă ofticos și paralitic
apa ascunsă-n mădularul mitic.

Au fost și-aicea lebede-n bazin?
(Poate și-au dus lumina printr-o poartă.)

Bazinu-i galbăn ca o frunză moartă,
și vara a plecat așa de lin,
cu ochii limpezi și cu țîțe pline,
c-o simt și-acuma, goală, lîngă mine.

În cea din urmă toamnă eram doi.
(Fîntînă, curgi aducerea-aminte!)
Priveam cum pleacă berzele, cuminte,
spre alte țărmuri și spre alte ploi,
și tot ca și acum stăteam pe gînduri —

și cineva cioplea ceva din scînduri.

1916

II

Toamna e-atît de rumenă în tîrg,
cu flori în păr, roșcate, de olane,
că strada umblă ca un cocostîrc
pe după gratii unde cîntă piane.

Mîncați de ploaie, pomii se usucă,
ca după o năvală de omizi —
și liniștea e tare ca o nucă,
și soarele s-a spart în cărămizi.

Toamna sosi pe plute din Galați,
întinde rufe, spală-n bălii spume,
bate butoaiele pentru vinaț —
și cînt-un cîntec marinar, din lume.

Femeile-au ieşit la geam să coase
ciorapi de lînă pentru iarnă, roşi ;
şi-n case-n care-a doftorii miroase,
se coc, precum gutuie, ofticoşi.

Vremea în jilţ adoarme bătrîneşte —
Îţi spui : au dat şi lucrurile-n pîrg,
de data asta nu se mai cocleşte
toamna atît de rumenă din tîrg.

III

Tîrg ticălos, cu uliţe şi străzi
sparte de ploi, de vite şi de care —
aici, în cîmp, pe vremuri, creştea soare,
aici creştea ovăz.

Sînt garduri unde iarba a mijit,
şi întîlneşti, pe unde curgea rîul,
case bătrîne-n care n-a trăit
nimic, pe după geam, decît pustiul.

Şi oameni după garduri se furişă,
bivolii grei cînd vin de la păscut
calcă-n asfalt, se culcă, sau se pişă,
cu coarnele-n văzduh, ca la-nceput.

Şi iarba creşte prin podele, prin
ziduri crăpate, sparge bolovanii,
şi măselariţele cu venin
s-au nărăvit să biruie cu anii.

Pămîntul iese-n faţă, se strecoară,
creşte-n spărturi, se caţără prin zid,
şi, gras, se-ntinde pentru-a doua oară
peste asfaltul biruit.

Clopote de-alamă şi-au adus
aminte, în amurgul roş,
să plîngă pentru slujba din apus —
şi au răspuns de undeva cocoşi.

Pe sticle sparte se prăjesc şopîrle,
din pomi greoaie fructe cad în vînt —
de parcă-o mînă de văzduh azvîrle
seminţe noului pămînt.

1922

IV

Rodicăi

În seară, porumbeii din curte, pe asfalt,
au în priviri tăcerea unui climat mai cald
şi mersul lin, de parcă s-ar clătina pe-o strună.
Visez la porumbeii cei albi de pe lagună ;
apa îi face, poate, atîta de cuminţi ?
Ai vrea, din vechi balcoane, să le arunci seminţi.
Cînd orele bătrîne aruncă-n turnuri noapte,
uzi de tăcerea lungă, de sînge şi de lapte,
par nişte urne pentru cenuşile de morţi.
Steaguri de pace, uite-i, ca şi-n trecut, în porţi,
şi-aşa cum stau, de parcă nu-i învecheşte timpu —
Veneţie, porumbii au sufletul tău simplu.

1921

RUGĂ SIMPLĂ

O, ploaia primăverii care-a căzut din timp !
lasă să-mi spăl în tine picioarele desculțe,
lasă să-mi spăl în tine sufletul meu desculț !

O, ploaia răcoroasă care-a căzut din timp !
am întîlnit-o-n drumuri, oblică, pe moșie,
cu stropii grei de soare ca boabele din spicuri.

Oameni — sau poate-amurgul — în liniște ara —
țelina, spintecată la nesfîrșit, fugea,
și boii lingeau ploaia din cer în arătură.

Ploaie, spală pămîntul de baliga cuminte,
cruță pămîntul, ploaie, de uraganul rău,
bun, în deșertul mării, setoșilor de umblet,

umflă sămînța bine și fă-o să plesnească ;
sămînța de lucernă, de popușoi, de orz,
orz pentru cai, lucernă la vaci și popușoiul

fă-l, ploaie, pentru oameni cari te așteaptă-n tindă,
cu porci uscați de-amiază, cu vișini, cu pustiu
și cu neveste-n care țipă copiii surzi.

Și pune frunze-n vișini : ca să se urce omida,
fă grîul : să nu moară guzganii de pămînt,
și salcii : să se poată bivolii scărpina.

Lasă-n ocol să fete vacile roșcovane,
lasă să se iubească, din spate, prin ogrăzi,
scurți și cu botul umed, cîinii de vînătoare.

Lasă să se reverse podgoriile lumii !
Fă să se coacă via și dă-ne vinul nou,
ce ostenește capul și limpezește trupul.

Iar mie dă-mi femeia pămîntului tău negru.
albă ca și lumina pămîntului tău negru,
bună ca și nutrețul pămîntului tău negru.

Și-n urmă, prăbușește-mi lumina din văzduh,
îngroapă-mă sub toată lumina din văzduh,
agheasmă blestemată, ploaie de primăvară.

1921

URÎTUL

În casa de tăcere cu iederi și urzici,
plină cu somn de bufnițí cîrne, cu ochii mici,
nimeni nu știe toamna cînd a intrat în casă,
și anii de cînd surpă pereții, ca să iasă.
Un clopot surd la masă și la culcat chema :
avea și-atuncea spartă arama, și coclea.
și-l ascultam, cu gura pe lespede, cum geme.
să ție-n loc moluzul și curgerea de vreme.
Motani de porțelană, cu ochii verzi, au tors
plecarea-n lume-a celor ce nu s-au mai întors :

dar s-auzeau, în seară, cu geamăt de lăuze,
clapele-ntîrziate pe miini, ca nişte buze.
Poate e mama care moţăie-n jîlţ, aici —
coase ciorapi de lînă moale, pentru bunici.
Dac-ar cădea odată ploile roşcovane,
prin mădulare-ar curge din nou, ca prin burlane,
şi-ai fi în casă singur, pustiu şi monotón —

ca-n insula vreunui sălbatec Robinson.
1921

FEMEIE LUMINOASĂ...

Femeie luminoasă ca şesurile-n toamnă,
dă-mi gîtul tău, cuib moale cu paseri de azur,
dă-mi mînele, mai pure ca pietrele din rîuri —
femeie cu gîndirea ca un polen netrebnic
şi carnea ca oricare gîndire mai zămoasă.

Femeie, pămînt negru, te vreau şi te iubesc,
te vreau, cum vreau, femeie, pămîntul bun şi negru,
pămînt proaspăt în care dormiră toţi ai mei,
pămînt tînăr în care mi-i tînără chemarea,
pămîntul unde-n urmă vreau să adorm şi eu.

Şi vreau — în ciuda celui ce seamănă-n deşert
nisip şi foc, cu umbra la brîu şi soare-n ceafă —
grăuntelui lumină să-i dăruiesc şi apă ;
aş vrea să-l ar, să-l seamăn, să-l secer şi să-l macin,
pămînt, matrice dată din ziua cea dintîi,
în care mă aşteaptă, ca-ntr-o oglindă, chipul.
1917

SEARĂ MISTICA

E-atîta linişte în cîmp —
că poţi s-auzi în noua primăvară,
crăpat de umezeală şi de seară,
cum creşte spicul grîului în cîmp.

E-atîta linişte în cîmp —
plînsul cîmpiei lung, ca după ploaie ;
greoiul fum de pe gunoaie
se suie — ca alt cer — în cîmp.

Un taur stă cu-o vacă-n cîmp,
pe pata albă, pusă jos de lună,
şi sperioşi că se-mpreună
mugesc spre lună lung şi tîmp.
1917

CÎNTECE SIMPLE : MĂRIOR

I

ROMANŢA

Era mai bine, poate, dacă ne-am fi iubit
aicea, în mirosul pădurii de molift ;
aş fi cetit, sau, poate, aş fi visat, pe-o bancă,
în liniştea ce-o face, rupîndu-se, o creangă ;
ai fi venit desigur în alb, cum scrie-n cărţi,
cu rîuri de sineală în piele, ca pe hărţi ;
ţi-aş fi adus cu gîndul naiv, ca să te bucur,

dorințele cu sîmburi de soare, ca un strugur,
și inima-ncheiată de gura ta, ca bumb.
Poate-ar fi fost mai mare minutul și mai scump !
Dar poate fi mai mare iubirea ca iubirea ?
Vreau să te-aduc pe bancă, de-aici, cu amintirea,
cu fruntea mea alături de visul tău suav.
Vrei să vorbim cuminte și lin, ca doi bolnavi ?
Ți-aș dărui-o, poate, răcoarea din cuvinte.
Ca doi bolnavi, în toamnă, vrei să vorbim cuminte ?
Am merge la izvorul feruginos să bem
aceeași sănătate pe băncile de lemn ;
am obosi în munte ; ne-ar fi prieteni trunchii ;
și ți-aș iubi cu mîna prietenă genunchii.
Înfipți adînc în codru, ca două rădăcini,
ne deșteptăm alături și ne culcăm vecini ;
în sufletele noastre, ca plute, rîul fuge,
în carne ni se naște destinul și amurge,
și liniștea se sparge pe noi, ca un bolid.
Iată-ne pe cărarea care se rupe-n vid,
și nici nu-ți este dată s-auzi de-aici, și nu mi-i —
muzica militară după sfîrșitul lumii.

1923

II

A spart în mine toată podgoria cu struguri ?
Au spart în mine toate butoaiele cu vin ?
Dacă n-aș ști că-i toamnă, aș crede că sînt plin
pe coajă cu puroiul din bubele de muguri.

E toamnă albă — parcă e primăvară. Stau
greoi să curgă-n mine tot soarele prin membre ;
și dacă n-ar fi ziuă, ar fi crepuscul, sau
ar fi cea de pe urmă tăcere din septembre.

Dac-ai veni cu capul întors spre porumbei,
tînără ca o frunză sau ca o stea, ți-aș spune :
uite, e var pe viță ; uite, e clei pe prune
și sufletu-mi de tine se umple ca un clei.

Ți-aș spune : seara asta e ultima din toamnă,
și toamna asta, poate, e cel din urmă an,
e cel din urmă soare și cea din urmă poamă ;
și s-ar putea, femeie, să fiu un Canaàn,

urît și sterp, cînd încă ți-s țîțele cu lapte ?
Sînt crama pentru toate vinaturile noi,
sînt toamna strînsă încă, fecundă, în butoi,
și sîmburele putred din fructele prea coapte...

...Cînd s-ar putea să are iar boii în april,
și să-nnoim natura ! Dac-ar cădea în tine,
în carnea ta fierbinte, ca într-un cîmp fertil,
un singur sîmbur putred din toamnă și din mine.

III

Din nou ne cheamă iarna la sobă, să vorbim.
Ciori au bătut văzduhul ca niște cuie și-mi
place-n urechi tăcerea cum scîrție... Pesemne,
iar au pornit, în uliți, căruțele cu lemne.
Amurg. De-ar bate-n ușă deodată cineva,
desigur că i-aș spune : intră ! și ai intra.
Tăcerea-n noi și-n seara căzută-ntre covoare,
ar fierbe ca un cîntec călduț, de samovare.
N-ai întreba nimica și-ai aștepta răspuns.
Ți-aș spune : o lumină din mine s-a ascuns.

Vrei să ți-i pun la sobă pantofii de mătasă ?
Ți-aș spune : ai picioare ca iepuri mici de casă ;
și vorbele-ar rămîne limpezi și grele-n noi,
ca ciorile surprinse de moarte într-un sloi.
Și mi-ar fi poate frică să nu ghicesc ce-nseamnă
făptura ta, împinsă aicea dintr-o toamnă,
cu capu-n mîini visată, deștept, de-atîtea ori !...
Am bănuit că-i iarnă afară după ciori,
și-aș fi voit să-l dărui cuiva, ca să-l ascunză,
sufletul, cît o umbră crescută sub o frunză.

1922

IV

Cum dormi, printre gutuie pe care cresc furnici,
ai ochii tare limpezi, picioare tare mici,
suflet cît o mireasmă proaspătă și gălbuie,
și pielea, cum e pielea cea linsă, de gutuie.
Dac-ai rămîne goală, pe scîndură dormind,
aș crede că-i o grindă unde vierii prind,
cînd ziua-i încă bine bălană și e toamnă,
strugurii cei mai rumeni de tămîios și coarnă.
Dacă prin geam lumină curată ar fi nins
subit, pe carnea tare și tînără-ntr-adins
te-aș fi-ncuiat în mine, să nu te-mpingă-n noapte
omida mătăsoasă din fructele prea coapte.

1921

V

Dacă-ai veni pe bancă, c-un roman
în mînă,
surîsul tău m-ar căuta în parc
prin fila cărții.

Romanul tău, cu litere nemțești,
e *Werther* —
l-ai părăsit pe cînd își încărca
pistolul.

Surîsul tău mă caută ca-n rîu
o undiță —
și vrăbii lîngă tine slovenesc
romanul.

Sînt lîngă tine și tu nu mă vezi —
sînt poate golul
în care te apleci, sînt, poate, golful
de liniște.

Sînt umbra ta culcată pe nisip —
sînt umbreluța
cu care scrii distrată pe nisip —
sînt muzica pe care-o iei de mînă.

Sînt lîngă tine și-mi încarc pistolul —
tu nu mă vezi ;
continui fila unde l-ai lăsat
pe Werther.

VI

Și va veni o seară cînd voi pleca de-aici,
fără să știu prea bine unde mă duc și nici
de vine putrezirea, sau încolțirea vine.

Tăcerea se va pune ca un pămînt pe mine.
Știu, o să vii în seară ca de-obicei, s-aduci
pe tine umbra rece a frunzelor de nuci.
Vei înțelege-ndată că-s dus, din nemișcare,
la capul meu rămasă, ca-ntîia lumînare.
N-ai să întrebi pe nimeni de ce-ți sînt de prisos
genunchii copți, cerceii și sufletul frumos.
Taci ! pentru noi priveliști se cer alte cuvinte.
Mai bine-n tine, surde, aducerile-aminte,
tumult. Dar ca un țipăt într-însul : te iubesc —
și aș iubi o piatră cu scrisul ovreiesc.
Toamna, în cimitirul urban din bariere,
pune tristețea-n lespezi a stupilor cu miere,
și în priviri, cîrceii pămîntului rotund —

și nu pot mai departe de moarte să m-ascund.

1922

LUI ION CĂLUGĂRU

În oala de lut vinu-i de nouă ani bătrîn.
Cireșul are omidă, mazărea gîrgăriță,
dar vinul meu așteaptă, sub lacăt, pe stăpîn —
podgoria mi-l dete din cea mai bună viță.

Dacă-ai veni aicea, Călugăre, să-l bem
(cu inima împunsă de-urzică și mușcată),
ți-aș spune : cearcă viața cum ai începe-o fată
și sparge-mi ochii ca și Ulis lui Polifem.

Ți-aș spune : zvîrle masa de scris de sub bărbie
și gîtuie poemul chel ca un geam în frig ;
aruncă continentul de spumă și hîrtie —
prăpastia începe din degetul tău mic.

Amurgul tace-n tine ca cineva-n genunchi ;
nu căuta ce cade în spate și se surpă ;
și ocolește curba, și sîngeră în muchi —
chemarea ta profundă e dincolo, e după...

Te du ! Te-așteaptă viața cu sîngele pe roți.
Aici : tăcerea simplă și contemplarea amplă ;
aici : mîna coclită de secole pe clampă,
și nici măcar o crimă din moși în strănepoți.

Pe tine viața nouă te cheamă din catarte ;
pe mine viața surdă mă ține-aici, în loc.
Bea vinul ! Cine știe pămîntul cu noroc ?
Cine citește-n stele și-n zodiac ca-n carte ?

Cu pîntecul pe umed pămînt, precum o plantă,
aș vrea în mine lumea s-o mistui și s-o șterg —
să sparg, cu rădăcina înfiptă într-o pantă,
oglinda vrăjitoarei în care toate merg.

Pe loc — pe cînd vapoare plîng cu obrazu-n palme ;
pe loc — cînd îndrăzneții țin alpi-n subțiori ;
cînd oameni mor anume în piscuri pentru ciori,
cînd piei se coc la soare în oazele cu palme [1].

[1] Palmieri (n.ed.).

Ne cheamă alte drumuri, Călugăre, în lume —
şi totuşi, e-o lumină de care nu mă rup ;
lumină din lumină şi spumă între spume —
şi nu e decît umbra cuiva fără de trup.

1921

VREAU TOAMNĂ, VIA...

Vreau toamnă, via plină cu chef şi lăutari,
butoaiele cu tunet de larmă şi dogari
ermetic să le-nchidă cu papură şi cuie —
vinul ca roşul sînge de mucenic să-l puie.
Meşteri ! mă doare capul nedogărit şi blînd
din care visul poate să curgă pe pămînt.

Nu ştiu nimic din arta cu care se cîştigă
sufletul care tace şi carnea care strigă,
de vreme ce nu-i nimeni aicea să-i sărut
pe umbra despărţită sălbatecă de trup
mireasma puturoasă a sîngelui fierbinte.
Durerea-i mult mai mare cînd moare în cuvinte,
meşteri ! ciocanul vostru bate aşa-n pustiu,
parcă cioplește — vouă sau mie ? — un sicriu.

Lăsaţi să-mbătrînească vinul cel nou în zimnic,
vreau să mă rog în toamna aceasta ca un schimnic
şi sufletul meu simplu în trupul greu şi pleş
să înflorească-n rugă argint, ca un cireş.
Să mulţumesc : belşugul a fost frumos în crame,
femeile frumoase şi prunele avrame,

dorinţa mai urîtă nu mult decît plăcerea,
mai bună săvîrşirea cea slobodă ca vrerea,
mai bună tinereţea ca nefiinţa pură —
vis : o canea deschisă pe unde curgi, natură.

De vrei să-ţi dau de-acuma lutul vremelnic, ia-l —
dar poate-aştepţi cînd boii ară din nou, în deal ;
îmi plac ţăranii care ştiu arunca seminţe —
nu-i nici o bucurie mai mare ca-n fiinţă ;
soarele poate mîne să ude iar zidiri,
poate nu-i toată viaţa numai în amintiri
şi poate ziua asta nu-i toată toamna. Poate
liniştea ce se-aşează cuminte, peste toate
e-o prevestire numai a altor vremuri, cari
îşi fac gospodăria în noi, ca nişte cari.

1922

E ZIUA CEA DIN URMĂ...

E ziua cea din urmă de calm, pe muşuroaie,
şi cerul cade, moale, cum ar cădea o foaie.

E cîmpul lins, şi-i pace arată pe moşie,
şi iepuri trag pămîntul cu ei în vizunie,

şi s-a pitit în ţărnă cîrtiţăria cîrnă,
pe undeva, în ţară, turmele trec, de lînă.

De-acuma cheia zilei se rupe din lumină,
de-acum te rupi din orzul cu pete de rugină,

de-acum te pierzi în orzuri, în ziuă și în toamnă,
și toamna-i cu fînețe, cu vin și poamă coarnă.

În zi nu cere nimeni să cadă oblic ploaia —
șoseaua duce numai din Herța la Fundoaia ;

și toamna-n chip de bivol pe jos se culcă, pînă
s-apropie mai bine cu somnul de țărînă.

Vezi : cer și cîmp stau gata și azi să se sărute
cînd toamna e culoare de cai morți și de fructe.

E provizoriu cîmpul și timpu-i provizoriu —
bolnavii albi se uită în șes, din sanatoriu,

cum vite murdărite de așteptare cască —
Va trebui să moară natura ca să nască,

vor trebui să moară iepurii-n vizunie
și să acrească mustul, ca soarele să vie

și ca pămîntul iară să-nceapă din iubire —
dar ce-i ce-s storși din fire or să reintre-n fire,

și cei ce-s storși din toamnă or să reintre-n toamnă —
în toamna cu fînețe, cu vin și poamă coarnă.

1917

ORA DE VIZITĂ

Lui Gala Galaction

În seara asta capul ca o lampă
își arde restul fumegos de gaz —
și cineva a pus mîna pe clampă,
și cineva m-atinge pe obraz.

În seara asta lungă, cineva
tușește-n mine, scuipă și-și dă duhul,
și nici măcar n-aș vrea să fug — n-aș vrea
s-ajung din nou cu mînele văzduhul !

Stau în odaie ca-ntr-un tren în care
aștept în geam să crape-un peisaj,
și-mi țin în mînă sufletul de soare —
sărmanul pașaport pentru voiaj.

Mă doare liniștea crescută-n mine —
mă doare întunericul crescut,
ca o mocirlă-n care dorm pe vine
bivolii negri de necunoscut.

O umbră parcă mi-a fugit din trup,
și-n seara asta mi-i atît de bine;
că parc-aș vrea cu mînele să rup
urzicile care-au crescut pe mine.

ALTE PRIVELIȘTI

I

Pe după grîu,
ascunsă după luncile de lozii,
vara se scaldă, goală, în pârîu.

Dac-ai veni prin lozii,
piciorul tău s-ar încîlci-n scaieți,
ar sîngera în zmeuri,
ar poticni-n răcoare.

Poate ți-e părul umed și bălan
ca despletirea verii,
poate ai șolduri ferme din castani
și albi genunchii.

Hulubii au zburat spre cer,
sau au scăpat cu ciocul roș
din bluza descheiată.

Copiii au pornit
să spargă-n pietricelele din praștii

plămînul păsărilor,
să prindă în cîrlige
somnul moliu al peștilor,
să strîngă în cofeiele de soc
icrele murelor.

Vara e în văzduh ca o mirezmă
tare ca pelinița care-și farmă
sufletul ei uscat în palme.
Poate-nainte de-a intra în apă
— goală și despletită —
s-a dezbrăcat în codru,
s-a urzicat în zmeuri,
și-a frecat mînele cu peliniță
și frunzele din codru i-au lipit,
pe-alocuri, pete mari de întuneric.

Băieții au găsit pe mal
pantofii de atlas ai verii —
i-au aruncat în grîu ;
și ca s-o vadă în pârîu
mai goală,
s-au cățărat în lozii.

1921

II

În desprimăvărarea de-nceput
sufletul meu e ud de-atîta soare,
ca un harbuz de vară nenceput,
cu miezul plin de sîmburi și răcoare.

Aş vrea să sparg ferestrele din trup
pleoapă rece pe privire-nchisă,
să se aşeze-n mine ca-ntr-un stup
soarele blond cu miros de melisă.

În ziua albă ca o farfurie
cu struguri, cu caise şi zămoşi,
clovni şi-au lipit surîsul de-alifie
şi muşchii de hîrtie pentru Moşi.

Prin mese cu picioarele de ciută
izvoare-aş vrea să biruie prin zid,
şi casa să se spargă ca o fructă
cu o omidă-n fiecare blid.

Ovreii vînd prin semne la tarabe
dorinţi şi ustensile de voiaj.
Rahèla, cît ţi-s pulpele de slabe !
Hai să plecăm afară din oraş !

Ne-aşteaptă trenuri cu viteză nouă,
şopîrle printre şinele de fier,
şi dimineaţa cu cercei de rouă :
să răsturnăm balcoanele cu cer.

Atunci, frumos, de-a lungul şi de-a latul
pămîntului acoperit de zi,
boii cei simpli vor începe-aratul
în pacea care se va nesfîrşi.

1922

III

Bălţile-n drum, ca bivolii negri, s-au culcat.
Şi şesul spart se urcă pe dealul sur, arat,
greu parcă de belşugul grîului semănat.

Harbujii şi-au curs zeama roşie pe pămînt,
seminţele aşteaptă ploaie, aşteaptă vînt —
şi e tăcerea care poate veni curînd.

Şi e lumina care poate să cadă jos,
pe bolta lină pînă-n afund şi pe zămoşi —
şi e lumina care poate să cadă-n tine.

De vii să mîni, în seara aceasta, boii uzi,
coace-mă bine, Doamne, în cîmp, ca pe-un harbuz,
şi sparge-mă, în toamna aceasta, care vine.

IV

Pe lîngă moară, balta care-a crecut din ploi.
Amurgul ţipă după cirezile de boi,
şi-i bate cu nuiaua, din spate, pînă-n sînge —
o mînă, de pe masă, tot aurul îl strînge,
a pus ciocul tăcerii să bată lung în soc,
şi cineva s-aducă apele reci pe scoc.
E-acelaşi suflet simplu în lucruri laolaltă.
Vişinii de pe maluri s-au înecat în baltă,
şi hoitul lor se vede cînd lucrurile tac.
Toamna, ca un cerb tare bătrîn, intră-n conac,
şi s-a culcat, pustie, cu coarnele-n covoare,
la zid, spre panoplia ştirbă de vînătoare.

EVENIMENT

D-nei Claudia Millian

Stau foi să cadă, sure foi ; un cerb,
cu piele noduroasă de pădure,
a spart, o clipă, liniştea din cer ;
— şi liniştea s-a clătinat, uşure.

Desigur că acuma Dumnezeu
a scoborît din cer cu sfîntu Petru
şi, speriat de cîni, se lasă greu
pe piatra albă-a unui kilometru.

O fată paşte caprele-n păşune,
şi, iată, pe pămînt s-a-ntins cu-ncetu,
să strîngă-ntr-însa ce cuvinte spune,
în şoaptă, Dumnezeu lui sfîntu Petru.

1917

COINCIDENŢE

Dă-mi mîna ta, dă-mi mîna ta !
Mîna ta se frînge, se rupe ca laptele,
şi trupul tău e zvelt cum e vişinul slab —
e-aşa de luminoasă toamna, aşa de luminoasă !
Vrei tu să să ştii de ce ?

Păsări cu guşa albă s-au strîns la ospăţul cerului,
iată faţa de masă-a luminei întinsă pe lucruri ;
ziua ne iese-nainte cu pînea şi sarea pămîntului,
apele cu părul rece s-au pieptănat să te bucuri,
pasul de-amnar al Domnului scapără-n ochiul minutului.

Ţăranii au plecat în cîmp fiindcă-aveau seminţe —
(viaţa, ca puţul de păcură, sare uimitor din seminţe),
au sudoarea pămîntului, au vrăjmăşia pămîntului,
au curcubeul pe mîni al praştiei ce se deznoadă,
şi seminţele lor sînt lumină.

Uite, un cal mort a căzut în pămîntul brun.
Calul mort a-nceput foarte calm să se descompuie,
calul mort a devenit pe jumătate pămînt bun.
— Îţi plac, iubita mea, ţăranii care-aruncă seminţe
şi caii morţi, morţi în ziua aceasta de vară ?

Dă-mi mîna ta, dă-mi mîna ta !

1920

DUPĂ DILUVIU

Fînul strănută de atîta ploaie.
Acum căruţele în care stă cosit au spart pietrele luminii.
Şi seara e proaspătă.
Ploaia a înlesnit respiraţia cîmpului, a spălat glasul
privighetorii, a deşteptat din amiaza stabilă melcii,

a ridicat sînge verde în obrazul frunzelor,
a dat drumul parfumelor fiindcă a rupt lacătele de polen.
După ploaie, plămînul deschide obloanele, scoate capul
pe după gratii. Ca un pămînt se lasă pătruns de apă,
ca un ulcior poros sparge lumina.
Iată-l deşteptat de cîntecul spălat al păsărilor,
de cîntecul stîlpilor de telegraf cu degetele în continente,
de larma iarmaroacelor din buzunare de provincii,
de hergheliile de cai iuţi şi fără slujbă, din stepe,
de sapa căutătorilor de aur, în Camerun,
de biela locomotivelor, de manivela orgelor,
de revolta oglinzilor, care sporeşte în Sud,
de masacrele civile pe covoarele libertăţii
şi de tot ce din parfume scarpină narinele
şi de sîngele aventurii care gîlgîie în şanţul roşu.

1917—1920

CÎNTECE SIMPLE : VLAICI

I

Ne-am aşeza pe bancă în dimineaţa clară ;
ar fi în noi, desigur, atîta primăvară,
că am privi (în ora împunsă de furnici)
cum boii de pe coastă se fac mereu mai mici.
Ai fi atît de calmă, de albă şi de simplă,
că ziua-n noi şi-afară s-ar coace ca o jimblă ;
cocoşii în tăcerea de sticlă s-ar spăla ;
dorinţele, în carne şi-n noi, s-ar desfoia,
şi-ar fi atît de pline de ziuă şi de rouă,
că le-ai strivi, distrată, în palmele-amîndouă,
ca pielea să ţi-o umpli, amară, cu miros —
sau ca să-ţi fie-n ziuă surîsul mai frumos.

II

Te-ador cu carnea tristă în care-am gîtuit
păsări de mare, albe, cu pîntecul spoit,
şi-aş vrea să-ţi spun aceea ce-i rit în adorare,
cu braţele întinse ca două sfeşnicare.
Mă doare gura acră din care au băut
oameni plecaţi asupră-i ca pe-un ulcior de lut —
şi trupul tău în care atîtea mîini confuze
au căutat să-ţi uite tristeţea de pe buze.
Poţi, schimnică şi pură, să stăvileşti în fund
dorinţa, ca o apă sorbită de un prund,
sau linsă să-ţi laşi pielea de om, ca de un cîne —
femeie-orz, femeie-mălai, femeie-pîne.
În tine orice sete drumeagă află jgheab ;
şi s-a întors puternic cel ce plecase slab,
şi s-a întors cu şira de zeu, să rîdă mitic —
spre hoitul meu în noapte uitat şi paralitic.
Dacă mi-ai da surîsul ca un pelin amar,
ai birui pămîntul din celălalt cîntar,
te-aş curăţa de blastăm ca pe-un oţel de zgură,
şi aş cădea-n genunche la albia impură,
şi m-aş tîrî-n ţărînă, urît şi murdărit —
spre singurul părete care-a rămas din schit.

III

Ţi-e prea frumoasă carnea, ca să mai poţi avea
sufletul care sparge păstaia, ca o stea.
Aş vrea mereu să-l caut sub pielea ta bălană,
cum umbli orb să cauţi o uşă-n subterană,
sau cum răneşti, să curgă răşina dintr-un trunchi.
Ţi-e sufletul în mînele mici, sau în genunchi ?

Dacă ți-aș da sărutul fecund pe sterpul pîntec,
aș deștepta în tine iubirea, ca un cîntec ?
Și ca în vechi sertare cu lacătul stricat,
aș regăsi ce-i simplu în tine și curat ?
Ți-e sufletul în carne închis, ca într-o cramă
în care mustul sparge fierberea lui de vrană
și nu găsește, ca să țîșnească, o cană...
...Și-i fericit că este închis în carnea ta.

LUCARNĂ

Dorința mea rămasă
să umfle un catart
vrea porturi de amiază
pe țărmuri care ard.

Aer sărat ! Pucioasă !
Furtunile au spart
bășica luminoasă
a zilelor din mart.

Catartele de spumă
s-au adăpat cu lună.
Ce matelot bătrîn

a mai păstrat, mecanic
(surd, cocoșat și spîn),
credința în titanic ?

1923

DISCURS

Lui Ilarie Voronca

Stup de putere ! Vreau
să strîng în mădulare
tot ce în tine au
antenele din soare.

Tristețe-n echinox !
Deșteptă-te și treaz
acoper-o în box
cu pumnul în obraz.

Melancolie, flaut !
Aș vrea un cîntec, aș
vrea ca un argonàut
un drum pentru alți pași.

Cu tălpile de sare
și coatele în vid,
rinichiul ros de mare
și ochiul infinit,

vin și mă ia de gît,
vioară, dansatoare,
ulciorul de pămînt
să-l umplem cu răcoare.

Și iată-te la pas
cu vidul și planeții,
în sîngele rămas
din începutul vieții,

călare pe inform,
țîșnire ideală
cu monștri care dorm
în carnea virtuală,

și secole se rup,
ca nasturii din stofe,
din nesfîrșitul trup
al primei catastrofe.

Prea sugi ca un vampir
din carnea mea, gîndire !
Paingănul subțire
a tors un trandafir

de ață, pentru muște.
Miraculos zidar !
duci formele prea bruște
să moară pe calvar,

și în ființa curbă
pe care-n mine-o pui,
foarfeci din bloc statui
pentru-o viitoare urbă.

1923

DIN PERIODICE

DORM FLORILE

Sonet

Dorm florile ușor în plușul moale
Al nopții ce se mistuie și moare,
Iar licurii de rouă-n cupe clare
Au scînteieri fugare de opale.

Și risipit în straturi și în oale
Norodu-ntreg de flori mirositoare
Își profilează-n noaptea visătoare
Conturul zvelt al trupurilor goale.

Un crin suspină-n somn ; apoi se-nclină
Extatic, în cascade de lumină
Ce se scoboară blîndă dinspre astre.

Și dintr-atîtea cupe-nlăcrimate,
Aromele se-nalță-val, furate
Dintr-un buchet suav de flori albastre.

April

IDILĂ

„De vent las a donné ses flûtes aux fontaines
Qui chantent doucement parmi l'ombre des chênes.

. . . .

Un seul roseau m'a suffi
Pour faire chanter la forêt."

Henry de Régnier

Potolit adoarme vîntul printre trestii
Şi în sînu-i poartă risipite flori ;
Şi cum doarme-n taina liniştei acestii
Dintre flori de nufăr şi din flori de trestii
Răsări o zînă cu-ochii visători.

De ştrengar, uşoară, ea veni aproape ;
Nuferi avea-n păru-i şi din nuferi strai,
Zîna ce tronează peste flori şi ape ;
Şi-i luă, din brîu-i, fermecatul nai.

Naiul plin de vrajă îl dădu pădurii
Şi pădurea prinse ca să sune blînd.
Şi cîntau şi plopii ca cuprinşi de furii,
Şi cîntau agale florile răsurii,
Şi, în taină, brazii l-îngînau visînd.

Limpezile unde prinseră să cînte
Şi cînta şi spuma dănţuind pe val,
Şi un cînt măiestru prins-au să cuvînte —
Limpezile unde prinseră să cînte —
Şi cînta şi muşchiul pe-nfloritul mal.

Dar cînd, ziua, naiul îl luă pădurii
Şi porni să sune fermecat şi lin,
Adormiră-n visuri florile naturii,
Cînd sub larga bolt-a cerului senin,
Se porni să cînte floarea cea de crin.

*

Potolit prin trestii vîntul doarme-acuma
Şi în sînu-i poartă risipite flori.
Freamătă pădurea, dănţuieşte spuma
Şi aştept, şi astăzi, ochii visători
Să-mi răsară limpezi dintre flori de nufăr...

Stau pierdut, mi-i jale şi mi-e dor şi sufăr...

2—3 aprilie 1914

EVA

Carmencitei

În părul tău e blonda auroră
Şi-n ochi — eternul nimb al strălucirii.
Făptura ta o leagănă zefirii
Şi-n glasul tău e-o muzică sonoră.

Pe trupul tău divin întreaga floră
Şi-a dat tributul ei sortit iubirii
Şi-n sînii tăi, tăria răzvrătirii
Suprema năzuinţă ţi-a dat soră.

Spre fructul cald al poamei tentatrice
Nu poate-oricine-n fapt să se ridice !
Nu poate-oricine roadele să guste,

De-a fi gravat — ca-n plăci de gramofoane —
Dospit în carnea bestiei auguste —
Sonorul ritm al speciei umane !

VIN NORII CA CLIPE

Vin norii, ah, norii
Sălbateci în cete,
Cu sumbrele plete
În vînt — călătorii.

Întunec-azurul
Cu negre aripe,
Vin norii ca clipe
Schimbîndu-şi conturul.

Şi picuri de ploaie
Cad dese — ca suliţi,
Prin geamuri, pe uliţi,
Cărare îşi taie.

Şi noaptea coboară,
O ! Strania noapte,
Cu mulcome şoapte
Şi-otravă amară !

MUZA [1]

Într-un apus de soare veni de mine-aproape ;
În ochi filtra azurul şi zvon curat de ape
Avea în glasu-i dulce ca notele de flaut.
Copil — cercam zadarnic în ochii ei să caut
Neînţeleasa taină ce mi-ascundea natura ;
O trestie bătută de vînt părea statura,
Cînd ea c-un gest şăgalnic îmi potrivi pe gură,
Cercînd să suflu-o doină melodică şi pură,
Un flaut peste care neiscusita mînă
Cînta călăuzită, în farmecu-i, de zînă...
De-atunci pe-al zînei flaut trec mîni neinspirate
Şi-n note port ecouri din zări îndepărtate
Cercînd să-ntruchipeze pe clapele sonore
Frumosul vis din vraja superbei aurore.

ÎN EVUL MEDIU

În mintea mea se deapănă icoane
Din ce în ce tot mai extravagante ;
Mă văd în echipaje elegante
Împodobite în luciuri de blazoane.

Pe cai şi-n litiere văd baroane
La gît cu sclipitoare diamante.
Iar eu pudrat alăturea de-un fante
Admir vîrtejul sec de milioane.

---

[1] După un motiv de André Chénier.

Eu sînt marchiz și tu-o castelană ;
Și cînd tu-mi zbuciumi inima-mi sărmană,
Lăsîndu-te la pieptul fiecărui,

În fața-ți mă înclin cu-o reverență,
Și mă întorn rîzînd, pe cînd tu stărui
În urma mea : „Ah, ce impertinență !“

RONDEL DE TOAMNĂ

Îți plînge toamna în priviri
Și-ți moare leneș la fereastră,
În odăița ta albastră
Plivești bolnavii trandafiri.

Tu stai pe gînduri și te miri,
Frumoasă pasăre sihastră.
Îți plînge toamna în priviri
Și-ți moare leneș la fereastră.

În cripta sfintelor iubiri
Te poartă lin iubirea noastră.
Și te-ofilești, precum în glastră
Se sting bolnavii trandafiri —

Îți plînge toamna în priviri...

Iași

AUGUR DE TOAMNĂ

Afară suflă vîntul și ploaia bate-n geamuri,
și nori sporesc pe boltă ca zdrențuite flamuri.
Mor macii-n lac de sînge pe margini de răzoare,
Și plînge, firav cimbrul și gingașa cicoare,
Sălbatica răsură aprinsă-n crîng ca focul
Pe vînt împrăștiată își plînge dus norocul.
Și freamătă pădurea și geme-n plîns porumbul,
Și plîng și norii negri, și cerul cum e plumbul,
Și plînge apa-n vaduri ; și sufletul meu moare
În aiurări de spaimă și-n cînturi funerare...

HIEMS

O, vin ! Zăpada cade și țese alb zăbranic,
Furiș, coboară noaptea cu pași de lup. O, vin !
Te-așează-aici pe-un scaun și umple-un vas mirhin.
Ce-ți pasă dacă Cronos se deapănă mecanic !
În prag te-așteaptă Moartea și în Infern nu-i vin.

Nu căuta Trecutul cu firul Arianii !
Îți pune mirți pe frunte și taci. Nu căuta.
De vrei s-asculți Trecutul, vorbește-ncet, așa ;
Ca umbrele să-și poarte deasupra noastră manii.
În vatră focul arde. Afară ninge. Bea !

Au fost aici pe vremuri și parcuri hesperide.
Și primăveri de aur și statui pe alei...
Furtună-au pus în suflet amăgitorii zei !

Acuma însă Caron te-aşteaptă-n văi lichide.
Şi iarna peste suflet şi-a-ntins hermina ei.

„CHARME DANGEREUX"

Ah, cărţile cu pagini înflorite
De palide şi stranii acuarele,
Cu panglici delicioase, şerpuite,
Pe foile-nnegrite şi rebele.
Ah, cărţile ce-n inimă-ţi pătrund
Cu nostalgia zărilor fugare,
Cu nostalgia zărilor ce-ascund
Tulburătoare ţărmuri solitare.

Departe — şters — în zările din Sud,
În Neapole ori poate în Firenze ;
O verandă cu flori — un Phoebus nud
Şi pomii ce se-nclin cu reverenţe.
Un cer de-azur bronzat, un aur fin,
Pudrînd prin largi boschete portocalii
Şi marea care rîde în senin,
Pe coastele romanticei Italii.

Ah, viaţa nouă, plină de tumult,
Cu palpitări continue de seve,
Ah, viaţa care-mi pare c-o ascult,
Deşi-nţeleg şi ştiu că nu-i aieve ;

Ah, viaţa însorită ce-o trăim
Pe cărţile nostalgice şi sfinte,
Ce-nchid în ele — sombru ţintirim —
Iluziile-n foi — ca în morminte.

POEM PROFAN

Beatricei-Violetta

O, mîna ta cu degete de-onix,
Cu-omorîtoare unghii de agată,
Carară albă-n purpură pătată,
O, mîna ta cu degete de-onix,
De un maestru-n marmur modelată.

O, părul tău, exotic vegetal,
Dintr-o răspînte-a tropicelor drumuri,
Presat pe pagini mucede de-albumuri,
În fibre lungi — ca alge de metal —
Ca nişte ţevii pline de parfumuri.

O, trupul tău cu graţii de reptil,
Cu mlădieri morbide de infantă,
Cu vine vii şi tinere de plantă —
Falernic vin în amforă de-argil
Cu-arhitectură clasică de-acantă.

O, valurile sîngelui rebel,
Cu-efervescenţi de must în fermentare —
Cu frăgezimi de purpură-n culoare,

Ucigător narcotic-hidromel
Cu proprietăți intens-tulburătoare.
Ah, toate-aceste-n sufletu-mi pătrund,
Cu gheare ascuțite de ventuze !
Aș vrea să-ți mușc din față și din buze,
Și din amfora trupului rotund,
Să beau întreg fluidul, pînă-n fund,
Ca un bețiv de vinuri siracuze.

IX 1915

MOISE

Sta sus pe culmi ; în marea de lumină
Privirea-i săgeta imensitatea,
Și-n juru-i, tot mai grea, singurătatea
Se pogora cu liniștea-i deplină.

Din visul lui măreț, doar o ruină !
Și tot mai mult acum realitatea,
Vroind să-i pedepsească vanitatea,
I-o îmbrăca în haină de rugină.

Departe-un nou norod și-o nouă soartă
Și soarele pierdut în Marea Moartă
Murea ca-n fastul prim al aurorii.

Și-n ochii lui, subt bolțile de palme,
Incendiul Sodomii și-al Gomorii
Se reflecta în murmure de psalme.

SCARA LUI IACOB

Iacob visa ; din rumene potire
O scară parfumată se-mpletise,
Și se-nălța — pe lespezi de irise —
Spre-a cerului lăuntrică boltire.

Și pe covorul florilor, subțire,
A îngerilor cete — cu narcise —
În dantelării d-eșarfe-ntredeschise
Trezeau cîntări melodice din lire.

Și spuse-atunce Domnu-n capul scării :
„Ca și nisipul fin ș-incert al mării
Veți fi pe-ntinsul solului risipă".

Nevolnici fii ai stinselor mirajii —
Cum curg pe-ocean parcelele de-o clipă
Pe urma unor tragice naufragii.

ÎNSERARE

În liniștea de noapte și de vise
Amurgul țese trombele-i de fum...
Pe pajiști sînt miresme de narcise,
În aer : vis, culoare și parfum.

Ard flăcări vii pe creștete de dealuri,
Sub străvezii lăuntruri de cristal ;
În depărtări sclipirile de valuri
Au licăriri de lame de pumnal.

În pacea asta calmă și divină,
Cu arome senzuale de serai,
Cum cresc acorduri vagi de violină
Și pier în noaptea limpede de mai !...

Nu-i parfumatul cîntec ce pe clape
L-am fost cîntat pe vremuri amîndoi ;
Ci-i noaptea ce scoboară peste ape
Cu fîșîit de surse și de foi.

ARȘIȚA

Nemărginit senin era în suflet.
Inconștient zăceam ; barbar și-incult
Ca un pămînt virgin ; și stam s-ascult,
Ușure-ntîi, apoi ca un tumult,
Viril și calm al solului răsuflet.

Zăceam culcat în iarbă ; animal.
Îmi dilata narinele, mireasma
De fîn, ce străbătea catapeteasma ;
Letargic somn cuiba în encefal ;
Dospea, în iarbă, numai protoplasma.

Dormeam adînc, un somn de generații,
Și clin, clin, clin, suna în pavilion ;
Dormea în ochi imperiul de ozon.
Stăteau subt lacăt grelele ecuații ;
Pustiu ; afund ; torid și monoton.

Cîntau ceva viorile bastarde...
Miros de lucru ars. Cîntau ceva,
Și-arcușul lor zglobiu aluneca,
Aluneca pe-a sufletului coarde,
Pe panglicile nervilor țipa.

Voiam ceva și nu știu ce voiam.
Fierbinte ; miros ; grea singurătate.
Simțeam ceva că-n vine mi se zbate,
Și solitar — preludiul lui Adam —
Voiam ceva cu simțurile toate.

Prin aer, poftitor, adulmecam.

Adulmecam morbid ; cînd, o femeie
Trecu umplînd de vis văzduhul tot ;
În chip de om rîdea Saldabaoth,
Iar eu m-am repezit s-o fac să steie,

Ca un barbar copil de hotentot.

CORESPONDENȚE

Eu sînt ca un sălbatec, prăpăstios castel,
Din care cavalerul e dus în cruciadă.
Se năruie clădirea și stîlpii stau să cadă.
Și-au prins rugină roibă lăcățile de-oțel.

Ah, surlele sonore din zilele de pradă !

S-a ros desenul sombru pe vechi tapițerii,
Și-au devenit postume chitarele truvere.
Prin bolți, ruina-și cîntă fatalul „miserere“.
Și nu mai ies la geamuri virginele zglobii.

Ah, nopțile nebune de patimi și plăcere !...

Departe, ceru-i roșu ca sîngele de brav.
Departe-s oști în zale și lupte-nsîngerate...
Tîrziu, o gheunoaie a prins grăbit a bate ;
Și-i miros de carnagiu și plîngere de sclav.

Ah, clopotele păcii în inimi picurate !...

Cohorți de foi dansează prin goluri de cavou ;
Fotolurile-așteaptă și sapă-n ziduri carii,
În lunga așteptare sînt înțelesuri varii,
Și liniștea se umple de nălucit ecou.

Ah, oștile sosite cu flamuri la fruntarii !

EGLOGĂ MARINĂ

În van îți zbuciumi valurile, Mare !
În van te zvîrli spre sorii de mărgean,
Din baltă grea nu crește oceàn.
Nici cer senin din bori tumultuare.

E clopot surd și-i amplă frematare,
Ca-n vila d'Is, cîntată de Renan.
Îți zbuciumi, Mare, valurile-n van !
În van invoci istorica chemare.

Și-a înecat Neptun, în val, tridentul.
Tritonii-s morți ; în ape, firmamentul
Și-a mărginit verzuiul orizon.

Sirena nu-și mai vaieră balada —
Praxiteles e mort ; e viu Mamon ;
Și-n Casinò se zbuciumă Helada.

ULTIMA VERBA

CÎNTAREA LUI SAMSON

Veneam.
O lume de imagini se împletea-n pleoape ;
mă cățăram pe creste și înotam pe ape —
veneam
și-n sîngele-mi fierbinte, ca un torent de lavă,
zbucnea suavă,
imperioasă verva strămoșului Adam.

Era-n amurg ; din ramuri mișcară sicomorii,
cînd apăruși, subțire, ca vălul aurorii.

Ah, clipa ceea rară de tainic început !
Ah, vorbele nespuse închise în gîtleje —

ah, sîngele în prada titanelor vîrteje,
ah, nencercatul lut,
ce se zbătea să rupă întreaga-i încăpere,
să-şi spargă drum,
şi-n scrum,
să-şi mîntuie viaţa trudită din artere.

Să-şi scoată valul tînăr de sînge-n relief,
şi sufletul, în zbucium, încolivit în sine,
să iasă din ruine,
din ziduri de sidef.

Vuia.
Vuia în juru-mi totul şi se fărma-n timpane.
Se închega văzduhul în linii diafane,
se închega,
aşa,
şi profila în umbra ce-şi alunga namila,
copila.

Ah, clipa ceea rară de tainic început !
Mişcau, pe frunţi, smochinii sprinţare evantalii,
şi înfloriţi, curmalii
cercau seninătatea întîiului sărut —
imens — vuia deasupra, în larg, imensitatea —
prin leneşa sandală lucea piciorul gol.
Şi fremăta deasupra — pe-al cerului ocol —
eternitatea.
Dospea de flori pămîntul şi năduşea de aburi —
în ora-n care leii se duc să bea din jgheaburi.
Şi-şi fremătau cununa,
giganţii palmieri,
ca ieri,
ca totdeauna —

I-am spus : nici palmierii din tîrg din Ierihò,
şi nici gazelul nobil şi iute şi năvalnic,
nu-i mai falnic,
ca trupul tău sălbatec ce se frămîntă. O,
tu ai în trup parfumul corăbiilor inde,
şi-n ochii tăi şi-n părul ca floarea de lămîi,
şi-n ochii tăi,
însîngerat, amurgul mărgeanele-şi aprinde.
În trupul tău, ca-n toamnă, biruitorii muguri,
au rupt zăgazuri multe şi-au izbucnit mai vii,
ca în ciorchine sîngerii,
pe struguri.
Ah, eu ţi-aş da imperii şi sceptre de monarc,
şi ţi-aş învinge stepa, cu urlete de fiară,
ca să-mi astîmpăr setea, tăioasă ca o gheară,
cu trupul tău curbat în arc.

Ţi-aş da covoare rare şi stofe de Damasc,
şi cedrul plin de vlagă al tainicei Phenicii,
şi trupului tău ager i-aş împlini capricii,
şi-n el, ca într-un teasc,
să-ngrop avînturi, patemi, şi dragoste, şi ură,
în cea dintăi suflare de rodnică natură.

Ah, clipa ceea rară de miere şi blestem !
Ca să te am pe tine, mi-aş fi ucis părinţii
şi trupul meu, sălbatec, l-aş sfîşia cu dinţii,
din nou să te rechem.

Şi-acum,
în van rechem în minte splendorile trecute,
pe drum,

nu mai clipesc lumine și florile sînt mute ;
și sînt de-acum cu totul pe-a pururi dispărute,
esențele vieții și-al dragostei parfum.

Pute-ai să-mi storci puterea și mușchii să mi-i smulgi,
 puteai să-mi frîngi trufia,
cu sîngele meu roșu să-nnobileze glia.
 Puteai să-mi țeși un giulgi.
 Ai fi putut oțelul
 din trupu-mi să-l abați,
 și chiar să-l bați,
pe cel ce-ți stă în fața, închinător ca mielul.

Puteai să-mi ceri pustiul și miile de astre,
 amarnice dezastre,
puteam ca oceanul să ți-l încerc c-un deget ;
 și n-aș fi stat la preget,
coroanele de rege, să le depun, splendoare,
 la micile-ți picioare —

Puteai să-mi scoți din frunte și crierul să-l scoți,
 pe roți
să-mi tîrîi trupul — dar să-mi rămîie ochii.
Nu ca s-admir vîlvoarea amurgului și-aramei,
nu ca să-mi scald icoana în ochii stinși ai mamei,
ci ca să-ți văd făptura în închisoarea rochii.

Ah, trebuia să faremi și sufletul în mine,
să nu mai simt nimica și totuși să te simt,
 și-n largul strîmt,
să-mi fulgere mînia, cu trăsnete divine,
 în taberi filistine —
să mor — și-nchisă-n mine și tu — pe subt ruine.

PSALMUL LEPROSULUI

„Și leprosul care va avea această plagă pe dînsul, să aibă vestmintele rupte și să strige : necurat, necurat ! Necurat să fie el, în tot timpul cît va fi această plagă pe dînsul ; necurat este și va locui singur ; afară din tabără să fie locuința lui."

(Leviticul, 13-45)

Zorii
au primenit izvoarele din jgheaburi,
au spălat gîtul mierlei din pădure,
au spart, cu plugul proaspăt, arătura,
au pus în dosul plugurilor oameni, —
și-au pus în palmieri atîtea flacări,
de parcă ești în orice palmier,
de parcă-n orice flacără ești, Doamne !

Aș vrea să cad trăsnit în fața ta,
tu, care n-ai nici început, nici capăt.
 Și-aș vrea
să te sărut în palmieri și-n flacări —
dar teamă mi-e să nu-ți mînjesc pămîntul,
să nu-ți mînjesc curata buruiană,
să nu-ți mînjesc gîndacii de prin coji,
și lucrurile de lumină, toate
pe care le-ai făcut în șase zile.
Căci trupul meu se crapă de buboaie —
și din obrajii,
vinete coji au curs vînăt puroaie ;
și ochiul meu e de privire scurs —
și mîna mea se razimă în bîtă.

Sînt o mocirlă-n care cîntă broaşte
şi-s raci de lut şi lipitori murdare,
pucioasă e de secetă şi soare.
Şi sufletul meu, broască, de urît
orăcăie, o, Doamne, către tine.

O, dac-ai fi şi tu ca mine, Doamne !
O, dac-ai fi şi tu lepros ca mine
şi de-ai avea şi tu buboaie multe
şi ochii scurşi de lacrima luminei...
O, dac-ai plînge, cînd se surpă seara —
cînd vitele se-ntorc din scăldătoare,
cînd oamenii vin cîte doi din cîmp —
cînd plînsul tău nu-i nimene să-l strîngă...
O, de-ai porni şi tu pe drum, bicisnic...

Cînii cei ciolănoşi te-ar strînge-n garduri —
drumeţii, din şosea, te-ar ocoli —
nu te-ar primi, la rugă, sinagoga.
Fecioare, la fîntîni, cu şolduri dure,
de greaţă ar scuipa în sînii albi,
şi pruncii care au vorbit în rugă :
„Fii proslăvit, o, Doamne, ce-ai creat
pămîntul şi făpturile dintr-însul",
ar sta să-ţi scuipe-n faţa de văzduh,
şi te-ar goni cu blesteme şi pietre.
Da, Doamne, dac-ai fi lepros ca mine,
ai fi gonit cu pietre.
Au ce-am făcut eu, Doamne, că mă bîntui
cu bube, ca pe broaştele cu rîie —
cu ce-am păcătuit —
ca să mă rupă-n incisivi dulăii,
ca să nu fiu primit în sinagogă,
ca pîn' şi pruncii tăi să-mi zvîrle pietre,

şi ca fecioarele, cu şolduri dure,
sperios, să-ntoarcă-obrazul de la mine.

Mă miluieşte, Doamne, miluieşte,
şi, dacă poţi, mă curăţă de boală.
Dar nu-mi lua şi bulgărul de viaţă
ce-şi risipeşte-n mine untdelemnul —
cum nu-l iei nici furnicei, nici lăcustei.

Ştiu bine, Doamne,
că tu eşti teafăr, fiindcă-s eu lepros —
că am ieşit egal din nefiinţă —
că prosternarea mea îţi dă mărire,
că neştiinţa mea îţi dă ştiinţă,
că slăbiciunea mea îţi dă putere,
că murdăria mea îţi dă lumină.

Şi lasă-mi plînsul, frunză clătinată,
Tu, ce mi-ai scris să fiu cuibar de şerpi —
Tu, care-ai hotărît să fiu lepros —
Tu, care-ai pus în sufletul meu ura —
Tu, care-ai vrut să fiu ca dobitocul
din împuţite vizuini din codrii
fără de pui şi fără fericire...
Tu n-ai voit să fiu ca pomul tînăr,
crescut vînos la curgere de ape.

Tu n-ai voit să am şi eu cocioabă,
să pot intra şi eu în sinagogă,
să pot avea şi eu copii sălbateci
şi vreo fecioară-n prag, cu dure şolduri —

și cîni la gard, pe care să-i asmuț
cînd trec pe drum leproșii cu buboaie.

Și, dacă vrei, atunci, ascultă-mi voia,
lasă făptura mea necurățată —
și dăruiește-mi moartea pămîntească,
așa precum e hotărîrea ta.
Și atuncea, cînd mă voi desface-n noapte,
prieten bun cu viermii cafenii,
grîu, pentru încolțirea care vine,
cînd voi muri și eu ca și ceilalți —
cînd n-am să-ți mai mînjesc pămîntul, Doamne,
n-am să-ți mînjesc curata buruiană,
n-am să-ți mînjesc din lucrurile toate —
făcute-n șase zile de Scriptură —
Atunci cînd voi veni la tine, Doamne,
și cînd puroiul o să-mi fie sevă,
o, pentru vina de-a fi fost lepros —
Tu, Doamne, dacă vrei să-mi faci dreptate —
pe toți acei ce-mi azvîrliră ură —
(ura celor puternici, pentru slab) —
o, nu-i trimite-n flăcările roșii —
o, nu-i supune dureros la cazne,
ci cheamă laolaltă toți bărbații
(acei din cîmpuri și din sinagogi),
drumeții care-mi ocoliră drumul,
copiii care m-au bătut cu pietre,
dulăii care-au vrut să-mi rupă trupul —
și lasă-i, Doamne, ca să mai învie,
să mai trăiască înc-o dată-n lume ;
și ca să știe ce e fericirea —
îi fă pe toți leproși.

Da, ca să știe ce e fericirea,
îi fă pe toți, o, Doamne, fă-i leproși.

Să meargă-alături, cîni, bărbați, bătrîne
și toți copiii zvîrlitori de pietre —

Dar, iartă pe fecioarele, cu șoldul
de lapte alb — și țîțele de lapte,
căci ele n-au vrut nici un rău să-mi facă,
că ele, Doamne, nu știau ce fac,
și chiar dacă-mi fugeau sperios din cale,
eu mă opream din drum —
și în genunchi, pe urma din pămînt
le sărutam picioarele desculțe.

1917

MONOLOGUL LUI BALTAZAR

Nu-s bune ierburile cînd le strîngi
noaptea pe lună — parc-ai strînge umbre
de ierburi — parc-ai strînge lună, umbra
amurgului căzu. Tăcere. Nu vreau
să intre nimeni să mă știe aici.
Tăcerea asta umflă lucrurile.
Tăcerea asta țipă și vorbește.
De ce-au plecat cu toții și mă lasă
singur cu umbra mea și cu tăcerea ?
Să vie toți. Să vie sfetnicii.
Să vie astrologul care știe
să sloveneascä stelele pe cer.
Să vie-oricine, bun amic ori dușman.
Mai buni sînt dușmanii cei răi cu tine
ca sufletul tău simplu, care știe
ceea ce singur nu-ndrăznești să spui.

Stai, suflete. Stai tare și nu spune.
Nu vreau să știu nici eu ceea ce știi,
rîul nu vrea ca să-și cunoască fundul.
Sînt parcă plin de lunga băutură
pe care trebuie s-o beau diseară
din vasele lui Iehova, preasfinte.
Și, uite, toate lucrurile-mi scapă,
și toate lucrurile stau de sine.
Cum nu pot să te-apuc în mîni, natură!
Amurgul iară s-a umflat așa,
de parcă stă gata ca să plesnească.
Și nimeni nu-i aici s-alunge-amurgul.
Și în palatul ăsta tot nu-i nimeni.
Am spus să meargă toți să pregătească
ospățul de diseară ? Da, am spus...
Dar mai puteau rămîne aici cîțiva.
Dar mai putea rămîne aice unul.
Unul ! Un servitor. Sau orișicine.
Un trecător — totuna. Cineva.
Da, cineva care-ar putea vorbi.
Da, cineva aici, dar să nu tacă.
Nu-i nimeni ispitit de rugăminte ?
Nu-i nimeni să vreie-n Babilon
să stea la sfat cu regele ?
Să vie
să bată-n ușă și s-aștepte mîna
care-i permite să-mi sărute haina ?
Ori nu ! să vie fără să vestească,
așa, pe nesimțit, și să-mi vorbească,
mai înainte de-a simți vreo frică.
(Umbra lui Daniel intră pe măsura vorbelor,
pe nesimțit și fără să vorbească. Regele îl simte.)
A, tu ești, Daniel ? Bine-ai venit !
Nici nu-ți închipui cît de bine-mi pare
că ai venit ! Aveam puțină treabă,

dar pentru tine-o las, ca o dovadă
mai mult că-mi faci plăcere. Da, aveam
puțină treabă. Nu-i nimic. Așa e.
Nu-ți pară rău. Îți spun că-mi faci plăcere.
Nici tu nu poți să știi cîtă plăcere
îmi faci. Nici tu, și nici Iehova.
Ce ! Crezi tu că Iehova, pentru că
e zeul tău, știe de toate ? Ce
crezi tu că Iehova poate ști mai mult
în țara Babilonului ? Crezi tu ?
Nu, nu știe Iehova toate cele.
Ești sigur, Daniel, de ce îmi spui ?
Hai, nu minți ! Știi bine, Daniel,
că vorba ta are la mine preț
și știi că aurul meu tot e al tău
cînd vei voi. Știu bine, aurul
nu-ți place. Poate vrei puterea ?
Te pune ici în jeț. În jețul meu.
E moale ? Dar un cuib ar fi mai cald.
Oștile mele pot să-ți deie jețul
în orișicare țară vei voi.
Nu, tu nu vrei puterea, Daniel.
Tu zvîrli puterea cum ai zvîrli o piatră.
Puterea-i bună numai pentru slabi.
Da, Daniel, știu bine. Ai dreptate.
Atunci, femeie ? Uite, fata mea...
Nu-ți place ? Are un împărat de tată.
Nu-i asta ceea ce voiam să spun.
E fata mea, vezi tu, e fata mea —
ți-o dau. Nu-mi mulțumi, nu-mi mulțumi.
Cînd dau, eu dau regește. Așa. Ia-o.
Să-mi mulțumești diseară, Daniel,
diseară cînd... ascultă, ești tu sigur
că Iehova poate să știe toate
așa cum marea-și știe algele ?

Ești sigur, Daniel, de ce îmi spui ?
Hai, nu minți ! Știi bine, Daniel,
că vorba ta are la mine preț.
Aștept să-mi spui. Îmi spui. Nu este așa ?
Dar de ce taci ? Vorbește, Daniel !
Dacă-aș deschide ochii, te-aș privi
în ochi. De ochii tăi mi-e frică.
Știu, știu, fiindcă sînt mari din cale-afară.
Nu, nu de altceva. Fiindcă sînt mari.
Știi bine, Daniel, că sînt prea brav
ca să pot tremura de niște ochi !
N-ai fost cu mine tu cînd mîna mea
lovi pe regele asir în tîmplă ?
N-ai fost ? Păcat, păcat... Era frumos.
Rîdeau oștenii toți de fapta asta.
Ziceau că n-au văzut-o niciodată
pînă la mine. Auzi tu, niciodată !
Păcat că n-ai fost față, Daniel !
Un rege asir să-l prăbușești, c-o mînă
în tîmplă...
Haide, spune, Daniel !
Crezi că Iehova știe c-am să beau
din vasele lui sfinte la ospăț ?
Răspunde, Daniel ! Ce taci ? Răspunde !
(Ridică capul. Daniel nu-i. Tăcere.)
Nu-i nimeni să-mi asculte vorbele ?
Au oamenii au devenit păreri ?
Au crierul meu naște oamenii ?
Era aci. Și totuși, nu-i aci.
Mi s-a părut că Daniel era —
și nu era ? Nu, nu i-aș fi vorbit.
Atunci, ce, am ajuns să stau
la sfat cu umbrele ? Și el spunea —
mi-aduc aminte bine — că Iehova
știe că vreau din vasele lui sfinte
să beau diseară...

[I]

Mărior

Dac-ai veni pe bancă, c-un roman
în mînă,
surîsul tău m-ar căuta în parc,
prin fila cărții.

Romanul tău, cu litere nemțești,
e *Werther*.
L-ai părăsit pe cînd își încărca
pistolul.

Surîsul tău neliniștit și bun
mă caută.
Și vrăbii, peste umăr, slovenesc
romanul.

Sînt lîngă tine și-mi încarc pistolul,
tu nu mă vezi, —
continui fila unde l-ai lăsat
pe Werther.

Dac-aș putea genunchiul să-ți sărut
sau sufletul —
dac-aș fi banca grea, unde visezi,
cu cartea-ntoarsă,

Dac-aş fi cartea care-ţi stă în mîini ;
sau dac-aş fi
pantoful simplu din piciorul mic,
care mă calcă ;

dac-aş fi mîna ta, sau dac-aş fi
surîsul tău...

PIATRA-NEAMŢ

[II]

Mărior

Dac-ai veni pe bancă, cu nimic
în mînă —
grădina publică s-ar umple
de un surîs.

Dacă ţi-ai pune mîna în a mea
pe bancă —
hulubii din aleile grădinii
s-ar face albi.

Dacă ţi-ai pune sufletul pe-al meu,
cum se înnoadă
sîmburii tari, în carnea unui măr —
aş plînge.

Dac-ai voi tăcerea s-o asculţi
cum plouă,
pe bancă, lîngă noi, s-ar aşeza
septembre.

PIATRA-NEAMŢ

III

Poate-ai rămas pe bancă, să visezi
în toamnă,
sufletul frunzelor care-a căzut
călcat de ploaie.

Poate-ai rămas aici, cu umbreluţa
să numeri prundul,
ori stropii tari de ploaie, ca atîtea
ciocuri de păsări.

Nici tu nu ştii ce vrei, nici tu nu ştii.
În toamnă,
poate-ai rămas pe bancă să visezi
prundul şi ploaia.

Poate-a crescut neliniştea în tine ;
nici tu nu ştii ; —
şi ţipă ploaia-n tine, ţipă toamna,
ţipă neliniştea.

Cu fruntea-n mîini și cotul pe genunchi
nu-ntoarce capul.
Toamna-i în tine ca-ntr-un porumbar
de ziuă.

Ascultă toamna ! nu întoarce capul
și nu privi.
Stau lîngă tine și tu nu mă vezi
pe bancă.

GOSPODĂRIE

Mărior

Frunzele din salcîmii cei mari, cu fața-ntoarsă,
întineresc prin geamuri, umbra odăii, roasă,
tăcerea : ca-n biserici, cu cimitire mici,
cu piatră veche, cu pustiu și cu urzici.
Cine a scris pe piatră cu litere slavone ?
Clipele, în odaie, sînt reci și monotone,
ca niște muște moarte din ani, pe-un sul cu clei.
În porumbari — ții minte ? — erau albi porumbei,
mirosul ce lipsește se dezlîna în oale
și sufletul, în lucruri de multă vreme goale.
În scîndură sînt găuri negre, pentru guzgani.
Aș vrea să mă joc simplu cu iepurii bălani,
să pun storul, cu pete de soare, la fereastră,
și somnul tău, frumoasă, în camera turcească.
Dar nu deschide geamul spre aer. Să dormim
ca sub două vechi pietre. Iar micul țintirim
pe noi, crească urzică, buchi slavonești și pace.
Din mobile, odaia pustiul și-l desface
și liniștea-i o apă veche, care-a stătut.
Dar dacă poți, dă-mi mîna albă, să o sărut.

REMINISCENȚĂ

HIEMS

Vii prea tîrziu cu flamura, zădarnic !
Zădarnic bați în mucedele porți.
Nădejdea-și arde ultimele torți
Și crivățul se zbuciumă amarnic.

Îmi lasă-n pace umbrele de morți,
Și fugi, castelul Foametei. Fii darnic,
Oricine-ai fi. Căci moartea ni-e paharnic —
O, pelerin ce visurile-mi porți.

Oricine-ai fi, te du. De ești vreun crainic,
De ești Priap, vreun Faun, ori vreun tainic
Trimis al lui Eros ; oricine-ai fi,

Îmi ia cu tine ultimul răsuflet
Și-mi pune drap pe visele pustii —
O, tu ce-mi bați în porțile din suflet !...

MARINĂ

REMINISCENȚĂ

Crezi tu c-afară-i toamnă, fiindc-ai toamnă-n suflet,
crezi tu că marea plînge fiindcă-n suflet plîngi.
Și crezi că-n cazinouri

se plîng viori obscure în seară, fiindcă-nrouri
cu lacrimi pure ochii ?

Afară marea geme, afară marea plînge,
ori un triton năduful și-l vaieră-ntr-o concă.
Sînt sigur c-o femeie s-a înecat și plînge,
și plînge că se îneacă prin alge și prin concă.
Pe val, pătrarul lunii, din fund, îi pare-o sponcă
desprinsă-n val, din rochii.
De aur, peste valuri, plutesc, multipli, ochii.

Dintr-o vioar-un cîntec s-a surghiunit în mări,
ori poate-un suflet marea și-l slobodă-n vioare,
căci plîng viori în mare și în viori plîng mări.
Se cerne ploaia-arare.
Afară-i toamnă, toamnă.
Dinspre cetate-o vacă robust și jalnic muge,
sînt mort, o vacă muge ; se cerne ploaie ; toamnă,
sînt mort ; și simt pămîntul prin infinit cum fuge.

SPLEEN

Și sufletul, în gheara beznei, țipă :
Zădarnic bați în mine ca-ntr-o poartă,
strigoi cu ochii roși ai vremei ; spartă
tăcerea bate-n clopote o clipă.

O, dac-un vis ciudat, ca o aripă
ar rătăci ca-ntr-o vioară moartă

în mine cel afurisit de soartă,
bătut de lepră și lovit de gripă.

Atunci, amic cu ploaia și cu vîntul,
pleșuv de bucurie și de viață,
voi integra, ca-n Început, Cuvîntul.

Și-apoi, ca orice veselă paiață —
vreau să-mi destram și sufletul, și cîntul,
și oasele — ghem animal de ață.

ÎN METRU SAFIC

Iarăși se scutură frunze de visuri,
Toamna, în poala-i de aur, le strînge.
Vînăt își scutură frunzele iarăși
Arborul vieții.

Lasă-le-n vînturi să plece, o, lasă !
Cîntă ca altele-n cîntec să nască.
Nu cu un cîntec de liră zidit-a
Amphion, Theba ?

Crinii în vară pe moarte-s. Ce-ți pasă !
Nu simți cum rozele-și urcă aroma ?
Dac-o iluzie piere — tu cheamă,
Oaspete, alta.

Umblă pe mare greoaie corăbii ;
Suie tu însuţi şi umflă catargul !...
Oricine sieşi dator e să-şi afle
Lîna de aur.

Visul tău, însă, ca vinul de Caecub,
Steie apururi subt lacăte-o sută.
Ţine-l pîn-iese şi ultimul lacăt —
Lacătul morţii !...

REVERIE

O, cît aş vrea, în calm, să mor pe dună,
Spre largul leneş al Mediteranii,
Cînd asfinţitu-ntunecă platanii
Şi noaptea creşte albă pe lagună.

S-ascult vuind din volburi de genună
Cetăţi în clocot, clopote, litanii ;
Cînd Atlantide mucede şi stranii
Îşi profilează stîrvurile-n lună.

S-ascult, agonic, vuiet de gondole
Şi brusc — în ritmul lent de barcarole,
Sirenele să-şi fluture năframa.

În vraja caldă-a notelor rebele,
Ca un copil naiv — să nu-mi dau seama !
Şi să m-arunc în mare după ele.

INSPIRAREA

Priveşte, în cortegii s-apropie Olimpul.
Vin Faunii, Silvanii, Priapii şi Satirii.
În nour de rubine se-naltă trandafirii,
căci iată : vine-n caru-i de-aur anotimpul,
cu sufletul, o scoică în care cîntă marea...

Convalescent, ca după o boală lungă, parcul
se gudură-n căldură şi rîde-n soare-apune...
Pe Adonis îl cată fecioarele nebune ;
şi-n mantă grea de purpur coboară-acum monarcul.
Pe treptele de marmur ce duc spre citadelă...

Se pleacă-n cale-i crinii şi-o roză curtezană
agită coifu-i roşu şi îi îmbie-aroma.
Pe ape, noaptea-şi creşte, clorotică, fantoma.
Nervos tresare-o clipă, îşi simte-adînca rană,
şi cavalerul manta de purpură şi-o zvîrle...

El spune-aşa : „Cum-naltă aroma-n ceruri floarea,
şi-n mine cresc prisosuri de frumuseţi ce-mi scapă,
dar fiindcă vorba-ngustă nu poate să le-ncapă,
de-ar fi să-mi vie, oaspe, cu lauri, Inspirarea,
şi sufletul l-aş vinde demonului — ca Faust".

Dar nu sfîrşeşte bine tirada cavalerul.
Vin vînturile-n goană şi norii-n cavalcadă.
Din nevăzut, o umbră alege-n sîrg o spadă,
s-apropie sălbatec, încrucişează fierul
şi sînge ca profirul se risipi pe lespezi.

MARIOR

Vreau să ne-azvîrle aceeași furtună în genunchi,
femeie ! Viața poate să-mi sape în rărunchi,
mă pot lovi și ploaia, și vremea — amîndouă !
de-l am, stropit în mine, sufletul tău de rouă.
Ți-i trupul o grădină pe care-o știu din timpi,
plină-n adînc cu cîntec, plină în șold cu ghimpi
în care-aș vrea să zgîrii, să darm sub piele — rîie,
femeie risipită în noi, ca o tămîie.
Zădarnic ucizi carnea și, fără preget, dai
visare din visarea cea fără măruntai ;
zadarnic ești cetatea cu porți de fier, o mie,
pe care-aș vrea s-o nărui în timp, din temelie,
să trec cu arătura pe piatră, ca un plug,
ce duce-n tine soare, seminţe și belșug.

1921

PRELUDIU

„Donc ce sera par un clair jour d'été..."
P. Verlaine

Va fi-ntr-o zi frumoasă, nu-i așa ?
Va rîde luna-n crengi de chiparoasă,
Cînd vei veni molatec, somnoroasă,
În sihăstria sufletului, grea.

Și heruvimi cînta-vor : Osană,
Cînd vei veni încet, tumultuoasă...

O, nu-i așa ? Va fi o zi frumoasă
În ziua-n care-alăture vom sta.

Cu ochii beți de-a dragostei parfumuri,
Vom strînge toate florile din drumuri,
Pîn' va sclipi pe cer întîia stea...

Și de-ar fi toamnă-ori iarnă peste fire,
Tot zi frumoasă fi-va — nu-i așa ?
În ziua cea dintîia de iubire...

INVITAȚIE

De-ți plac în viață visele obscure,
Coboară-n parcul inimei ce-așteaptă
Piciorul tău, pe marmora din treaptă,
Cînd prind în vînt cipreșii să murmure.

De-ți place-n viață pacea înțeleaptă,
Fantoma-n parc coboară-ți-o ușure,
Tu ce din crini ai liniile pure
Și ești ca umbra cedrilor de dreaptă.

Coboară-n parcul inimei, în mine,
Și joacă-te cu lujerele pline.
Privește : noaptea umbrele își lasă,

Moleșitor parfum îmbată parcul,
Pe-alei, înoată fluturi de mătasă
Și Cupidon, viclean, întinde arcul.

TRIOLETE

I

Cînd toamnele vin plumburii
Stropi grei ca alicele plouă ;
Şi pleacă cucoarele tîrzii,
Cînd toamnele vin plumburii.

Şi visele pleacă pustii...
Ah, lumea de dincolo, nouă !
Cînd toamnele vin plumburii
Stropi grei ca alicele plouă.

II

Cînd crinii mor palizi şi-nvolţi
Se-nalţă beţivi trandafirii...
Nu plînge amar într-un colţ,
Cînd crinii mor palizi şi-nvolţi

Iubeşte, cît luna-i pe bolţi !
Căci viaţa-i sezonul iubirii,
Cînd crinii mor palizi şi-nvolţi
Se-nalţă beţivi trandafirii.

III

Ce-ţi pasă că rozele nasc,
cînd crinii se sting de ftizie !

O, plînge-le albul Damasc —
Ce-ţi pasă că rozele nasc !

Pier unii, vin alţii, fantasc,
Dar morţii nicicînd nu învie.
Ce-ţi pasă că rozele nasc,
Cînd crinii se sting de ftizie !

MISIVA

De vrei să-ţi dau iubirea şi florile să-ţi dărui,
O, vino în acorduri molatece de strune,
Şi-mi pune-n sînge patimi şi mirţi pe frunte-mi pune,
De vrei să-ţi dau iubirea şi florile să-ţi dărui.

Şi nu cerca cu mîna sălbatecă să-mi nărui
Statuile din suflet cu ornamente de-aur.
Eterne-n lume-s numai coronile de laur ! —
De vrei să-ţi dau iubirea şi florile să-ţi dărui.

Ci ca-ntr-o mare-n care misterioasă stărui,
În fund să-mi zacă stîrvul afurisit de lună
Şi tu să-mi vii, nu calmă, ci-n volburi de furtună,
De vrei să-ţi dau iubirea şi florile să-ţi dărui.

Dar dacă-mi dai cununa din părul fiecărui,
Ori cupa ce s-oferă oricărui dintre oaspeţi ;
În van îţi plîngi norocul prin trandafirii proaspeţi !
Nu pot să-ţi dau iubirea şi florile să-ţi dărui !

HIEMS

E iarnă, urlă crivăț ; în vatră-i foc sărac ;
și ninge, ninge, ninge ; ca-ntr-un sfîrșit de veac,
natura-și dă solemnă agonicul răsuflet ;
și-atîta somn și moarte și-atîta alb e-n suflet,
de parcă ninge-ntr-însul necontenit de-un veac.

De frig te-nghemi și-o raclă îți pare-odaia toată !
de prin hogeaguri fumul se-ncercuiește roată
și ciori ca de funingeni așteapt-un hoit trîntit ;
și gîndurile pleacă în stol funinginit,
ca ciorile ce, negre, dau peste-ntinderi roată.

PRIVELIȘTI

În curtea mănăstirii, pe drum, unde te pierzi,
cresc zmeurele roșii și clopotele verzi.
Și e tăcerea albă de dimineață-n care
văile-și sună rîul din fund, ca o căldare.
Ghicești călugări simpli, în simplele chilii ;
și glasurile care cîntară lung : copii
cu ochii roși (ca fagii din drum) și glas subțire.
Sub mănăstirea nouă e vechea mănăstire ;
o simți după tăcere și lustru și guzgani.
Sub ziduri, cu grăsime de ploaie și de ani,
bufnițí ce se-ngrășară din liniște... ploi lente...
...și pietrele cărate, negre, de prin torente...
și mucigai pe lespezi și neamuri de urzici.
Și numai drumul care s-a rătăcit pe-aici,
după femei cu sînii și cu genunchii mici,
să urce sus, spre tine cea de văzduh, Sinaie.

PSALMUL LUI ADAM

Lui A. L. Zissu

Pămîntul meu e încă ud de soare ;
mai las un timp să odihnească sapa ;
sînt plin de ziua prăbușită-n cîmp,
pătruns adînc, ca pietrele și apa.
În seara albă se ascute-un greier
și sună cheile de livănțică ;
știu bine, Doamne, c-ai rămas aici,
în greier, știu, sau poate-n livănțică.

Dac-ai voi de-acum să lepezi ura,
cum broaștele se leapădă de piele,
te-ai face iarăși, Doamne, c-un toiag
și ai ieși din fiecare bulgăr.
Aș vrea să știu de ești și-acuma alb,
aș vrea să-ți urle cînii după umbră
și-aș vrea să-ți spui : Adam-Adam...
(În timp ce las să-mi odihnească sapa.)

Mi-e dor de tine și de barba ta —
eu te-am iertat de-atîta timp, știi bine,
de ce te-ascunzi în ploaie și furtuni
cînd ești în toate oasele din mine ?
Dac-am greșit atunci, să-mi cadă limba
și umerii să-mi cadă ca un mal,
dar vino să-ți sărut pe jos, în soare,
umbra ta umedă și nesfîrșită.

Dac-am greșit, de ce mi-ai dat cirezi,
și casă, și belșug, și pămînt roșu,

și o femeie-n care pot să intru,
și bucuria dragostei desculță ?
Dac-am greșit, de ce mă umilești,
de ce-mi dai toate, o, de ce-mi dai toate
și numai fumul jertfei se întoarce
ca să ne spuie că sîntem pămînt ?

Nu mila ta o cerem, ci iubirea.
Privește : vitele-au mugit în seară
cu capul strîmb și sufletul murdar ;
aș vrea să pot mugi cu capul strîmb,
să n-am cirezi, belșug și pămînt roșu,
să n-am femeie în care pot să intru,
să nu știu că nu vrei să intri-n noi,
cum rîul nu poate intra în pietre.

Sînt nopți în care stelele fac semne
și nopți în care cad — în van le caut
a doua zi, ca un nebun, în cîmp —
aș vrea să fie semne de la tine.
Sînt nopți cînd lutu-mi pare mai bătrîn ;
atunci ceva în mine sparge carnea,
cum sparge vinul nou butoaiele ;
și totuși, Doamne, nu mă doare lutul.

Cînd strugurii plesnesc de mustul rumen,
ades, în noapte, printre boi dormind,
mi s-a părut că-ți recunosc lumina
și umbletul cel mulcom printre boi.
Vii mîna albă s-o întinzi prin lucruri ?
Vii să-mi crești miezul hrănitor din spice ?
Și turmele-s a doua zi mai multe ;
au numai peste turme ești cioban ?

Privește : văd în cîmpuri fum de jertfă ;
e Abel, e băiatul meu la jertfă.
Și el te roagă, cum te rog și eu,
să-ți pleci o clipă sufletul spre dînsul.
E Abel, știu, și-i jertfa lui întreagă ;
e țapul cel mai gras din cîți avem,
și coarnele sînt cele mai mari coarne —
ai încă vreme cît mai e amurg.

Dar cine vine-n goană peste cîmp ?
De ce atîta bucurie-n suflet
cît cîntece de aur într-un stup ?
E Cain, Cain — și-i trimis de tine.
Îți mulțumesc, o, Doamne, că te-nduri !
Îți mulțumesc de dragoste, de milă,
și c-ai primit, în semn că ești cu noi,
jertfa de jos a fiului meu Abel !

POEZII ÎN LIMBA FRANCEZĂ

Traducere în românește de
VIRGIL TEODORESCU
și
DORA LITMAN

EXERCICE DE FRANÇAIS

A Bébé Vinea,
s'il veut accepter cette dédicace

Ce soir je te traverse en étranger, Auteuil !
Des affiches, le long des murs s' arrachent l'oeuil
Qui sont de la jaunisse et qui ont la menstruie.
Odeur de colle fraiche et d'huile de morue.
Soleil ! sirène des métros, des ponts de fer.
On allume ce soir les étoiles Auer
et dans le ciel épais des ampoules anciennes.
J'ai ton levain amer ma peau chaude, Vienne.
Je me souviens de tes tramways, tes autocars,
chauffés sous le soleil électrique, lézard !
Il pleuvait mélancoliquement de la bière...
Dans les bars, l'on servait des langues étrangères
et des coktails ; parfois, l'on moussait du savon.
Des femmes dans leurs coeurs avaient des violons.
Des groomes, anges déchûs, pâles, buvaient la soie
de leurs souliers, et les souliers dansaient de joie.
Vienne ! et nous payons consommations
afin qu'on nous laissât jouer aux violons.

Paris

EXERCIȚIU DE FRANCEZĂ

Lui Bébé Vinea
dacă acceptă această dedicație

Trec prin Auteuil, spre seară, ca un străin. Și toate
afișele-ți scot ochii pe ziduri înșirate.
Sînt ca o gălbinare și-s la soroc. Plutește
un miros de clei proaspăt și de ulei de pește.
Sirenă de metrouri și poduri de fier — soare !
Stelele Auer se-aprind în înserare
și-n cerul dens vechi becuri. Pe pielea caldă, iară
eu simt dospind, Viena, drojdia ta amară.
Tramvaie, autocare mi-apar, șopîrlă caldă,
sub soarele electric care mereu le scaldă.
Cu bere melancolic ploua. În baruri pline
odată cu cocteiluri serveau și limbi străine ;
părea din săpun spuma făcută, uneori.
Femeile, în inimi, parcă aveau viori,
și groomii, îngeri palizi, sorbeau mătasea vie
a pantofilor, pantofii dansau de bucurie.
Ce consumam, Viena, plăteam cu bani peșin
spre-a fi lăsați s-atingem viorile puțin.

Paris

(Virgil Teodorescu)

S.O.S.

Je t'offre, ô mon amie, ce poème de neige
si tu voulais chauffer tes petits pieds Norvège
ces cheveux sont à toi tu y souris ma mère
ton sourire ferait le bonheur de la mer.
Il ne me reste rien que l'océan de laine
la reine de ses mains pourra tuer le renne
le sang gifle en passant le chaos primitif
je hais les glaces qui me retiennent captif
que fait l'ange qu'un vent attache aux cordes sèches
ta peau en sel marin que le souvenir lèche
mon amie, mon amie, on rajeunit si peu
des bras désespérés ont flotté puis des yeux.
Chantons jusqu'où la vie crie au secours s'enfonçe —
tais-toi, tais-toi, chanson de l'homme que renonce
si la beauté se meurt qu'elle se meure d'art.
Les fanaux ont crié dans le sang des trottoirs
tant pis ! tant pis ! pour le bateau qui se détache.

Sauve qui peut ! Le ciel met sa cravate blanche.

S.O.S.

Prietenă, îţi dărui acest poem de nea
să-ţi încălzeşti picioarele mici — Norvegia —
al tău e păru-acesta şi-aici zîmbeşti tu, mamă,
şi fericirea mării ţi-e zîmbetul. Mi-e teamă
că-o să-mi rămînă numai oceanele de lînă,
reni ar putea ucide a mîinilor stăpînă,
sîngele pălmuieşte haosul primitiv,
urăsc aceste gheţuri care mă fac captiv
ce face-un înger vîntul de corzi cînd îl anină,
de amintire linsă e pielea ta marină
prietenă, greu tare întinerim, mai sînt
în deznădejde braţe plutind şi ochi. O, cînt
pînă cînd viaţa strigă dup-ajutor, tăcere,
o, cînt al celui care renunţă, dacă piere
de artă frumuseţea să piară-atunci. Fanarele
în sîngele pavajelor strigă. Pentru vasul
ce pleacă nu-i a bine. Să scape cine poate !

Cerul îşi pune albele-i cravate.

(Virgil Teodorescu)

À MADAME SONIA DELAUNAY

Solitude de tant de neiges recouverte
qui donc a déchiré la peau de ces miroirs
sous le regard du temps mûrissent les poètes
changeons un peu la direction des mers penchées
on ne peut plus freiner l'orage
le capitaine met des poumons de rechange.

Il ne me reste rien que le vide sous pli
et que le pli du vide

les grands serpents du cirque
ont souri au tropique

malaise
du temps mangé les punaises

que Magellan n'a-t-il été tué à Nice
par l'éclipse ?

DOAMNEI SONIA DELAUNAY

Singurătatea de-atît omăt acoperită
cine-a sfîșiat pielea acestor oglinzi
sub privirea timpului se pîrguiesc poeții
să schimbăm un pic direcția mărilor înclinate
ca să-nfrînezi furtuna nu poți și nu ai timp
își pune căpitanul plămînii lui de schimb.

Doar vidul mi-a rămas sub vid
și zbîrciturile acestui vid

giganții șerpi de circ
surîd la tropic

neliniște ciudată
a timpului de ploșnițe mîncată

eclipsa
nu l-a ucis pe Magellan la Nisa ?

Oreille aux piseaux d'air
morts depuis bien des siècles
les épaules des mers
aux baisers de varech.

Nulle mouette ce matin n'a crié : TERRE

Ureche cu aer îmbibosită
morţi de mai bine de un secol
umerii mărilor
cu sărutările algelor.

Nici un pescăruş n-a strigat în dimineaţa asta :
PĂMÎNT.

(Virgil Teodorescu)

SCÈNES DE LA VIE DES LAPONS

À Tristan Tzara

Ces rennes sont trop maigres de n'avoir pas vécu
jetons dehors les jours les voyages au pôle
neige, fleur de papier, papier mouchoir de neige
ah, qu'elle est bonne la certitude du sol.

Ulysse, je te veux au pays des lapons
que peuvent les raisons contre les icebergs
ce feu qui sort la nuit de ces peaux qui se frottent
je crains que ce ne l'amour, ô, Pénélope.

Ce désert a autant d'abîmes que de doigts.
En chasses-tu ? voici la saison des morses —
l'océan à cheval fortifie l'endroit —
multiplions par cinq sur la corde nos forces.

Vertige des couteaux comme des muscles nus
voici sauter les cuirs les ivoires les graisses
la mort montre ses dents sous les glaces épaisses
la faim et ses petits mangent le lard tout cru.

SCENE DIN VIAȚA LAPONILOR

Lui Tristan Tzara

Au fost prea firavi renii de n-au putut trăi
să ne lipsim de zile călătorii la pol
nea, floare de hîrtie, hîrtie batistă de zăpadă
ah, cît îmi e de drag solidul sol.

Te-aș fi dorit, Ulisse, aici printre laponi
nu poate-nfrînge munții de gheață nici un plan
focul ce iese noaptea din pieile frecate
mă tem, o, Penelopa, că nu-nseamnă amor.

Cît degete pustiul atîtea abise are.
Vînezi ? E anotimpul cînd morsele te-mbie —
fortifică ținutul oceanul de-a călare —
multiplicăm cu cinci deci forțele pe frînghie.

Vîrtejul de cuțite ca mușchii care-asudă
sar blănile, ivoriul, grăsimile și iată
că de sub gheață moartea caninii și-i arată
iar foamea și cu puii înghit slănină crudă.

Samovar à chanson bouillante gramophone
rêve, changeons veux-tu le ruban des zones
on oserait danser n'était sur le mur l'ange
gardien, cheveux en brosse et la chemise blanche.

Petite Europe mets tes rides sur mes genoux.
Il nous faudra gravir les alpes du suicide.
Ici l'éspace n'est que le sommeil d'un fou
tes biceps que sont-ils contre ces poings du vide ?

Voici le jour premier où le chaos travaille
l'eau et la terre sont mêlés encore au sang
l'homme et la femme sont mêlés et vagissants
le rire de ce dieu nous ronge les entrailles.

O, gramofon ce fierbe melodic samovar
vis, să schimbăm panglica zonelor aşadar
şi să dansăm cît îngerul nu e pe perete
de pază, în cămaşă şi retezate plete.

Aşază-ţi, mică Europă, pe-ai mei genunchi chipul zbîrcit.
Vom trece peste alpii suicidului.
Aicea spaţiul este somnul unui smintit
ce sînt bicepşii tăi pe lîngă pumnii vidului ?

Trudeşte-n ziua-ntîia şi haosul din greu
sînt apa şi pămîntul cu sînge-amestecate
bărbatul şi femeia amestecaţi scîncesc
ne ronţăie rărunchii rîsul acestui zeu.

(Virgil Teodorescu)

NATURE MORTE

Une bouteille de porto et un banjo
des coings solides de Van Gogh sur une table
coeur ruisselant les lampes —
cette auberge enneigée dans un trou du Tyrol —
où sont les palmiers les sables
prospectus de voyages
il a suffi d'un train qui méprisât les rails
nous avons fait la nuit 8 km à pied
la tempête était un matelot dans les cordes
mes compagnons de train étaient des yougoslaves
c'était des étudiants
ils parlaient de leur soupe aux betteraves
nos paroles étaient des oiseaux morts de gel

une bouteille et un banjo au mur —
fille de l'aubergiste accent autrichien
arbuste d'Adlersberg fruit de neige
aisance de mûrir parmi les catastrophes
jaillissement des jambes
j'y devine ta peau trouble comme un regard
mon coeur ou la pendule
ton fiancé fleurit à tort sur mon couteau
je n'ai jamais tué personne —

NATURĂ MOARTĂ

O sticlă de porto și un banjo
gutui robuste de Van Gogh pe-o masă
inimă aburind lămpile
acest han înzăpezit într-o viroagă în Tyrol
unde sînt palmierii nisipurile
prospectele de voiaj
e de ajuns un tren care nu ține seama de șine
am mers pe jos 8 km noaptea
furtuna era un matelot aruncat între corzi
tovarășii mei din tren niște iugoslavi
studenți
vorbeau de supa lor de sfeclă
vorbele noastre erau păsări moarte de frig

o sticlă și un banjo pe perete
fata hangiului accent austriac
arbust de Adlersberg fruct de zăpadă
plăcerea de a crește printre catastrofe
izbucnire a gambelor
ghicesc pielea ta tulbure ca o privire
inima mea sau pendula
logodnicul tău înflorește de spaimă sub cuțitul meu
n-am omorît pe nimeni niciodată

c'est l'alcool qui me monte à la tête ou tes jambes
personne n'est hors l'accident —
nuit sans chemise sur le toit mouvant du pôle
oiseaux des mers australes
peut-être un peu trop blancs
tu es si seul que tu as oublié ton rôle
de quoi voulais-tu bien parler la terre bouge
voilà déjà qu'elle crie dans ta peau —
une bouteille et un banjo
et cette voix sans bouche
tout mon passé est là dont je n'ai plus que faire
son sang troue la neige —

c'est un noyé qui ne veut pas qu'on le repêche
regard de l'altitude où les oiseaux tournoient
s'ils y perdaient la tête
le silence qu'on coupe avec du diamant
le temps y joue à pile ou face avec le vide
aux rocs du devenir les biches se suspendent
on n'y vit que de chasse
on n'y meurt de hasard
verre ou blancheur poids ou masse
tous les chemins des hauts-parleurs
toute pierre un tiroir qui ouvre sur le gouffre

ne veut-tu pas venir avec moi à Montmartre
c'est toujours un Tyrol pour touristes anglais
viens nous y ouvrirons un bar américain
nous y écouterons la chanson de coktails
les rixes y seront mortelles
tu verras le dégoût qu'on appelle plaisir
on se battra pour ta beauté perfide et chaste
ton sourire fera des morts
fille de l'aubergiste accent autrichien
qui garde en ta tenue je ne sais quoi des alpes

mi s-a urcat la cap alcoolul sau pulpele tale
nimeni nu e scutit de accident
noapte fără cămașă sub coperișul mișcător al polului
păsări ale mărilor australe
poate puțin prea albe
ești atît de singur că ți-ai uitat rolul
despre ce anume voiai să vorbești pămîntul se clatină
iată că strigă-n pielea ta
o sticlă și un banjo
și glasul ăsta fără gură
e-acolo tot trecutul meu cu care nu mai am ce face
sîngele lui găurește zăpada

e un înecat care nu vrea să fie pescuit
privire de la înălțimea unde păsările se rotesc
dacă își pierd capul
tăcere tăiată cu diamantul
timpul joacă aici cu vidul rișca
căprioarele se agață de stîncile devenirii
aici se trăiește din vînătoare
aici nimeni nu moare din întîmplare
sticlă sau alb imaculat greutate sau masă
toate drumurile megafoane
orice piatră un sertar deschis spre prăpastie

nu vrei să vii cu mine în Montmartre
e întotdeauna un Tyrol pentru turiști englezi
vino vom deschide un bar american
vom asculta cîntecul cocteilurilor
încăierările vor fi mortale
vei vedea dezgustul care se cheamă plăcere
se vor bate pentru frumusețea ta perfidă și castă
surîsul tău va împărți moartea
fată de hangiu accent austriac
care-n ținută ai ceva din alpi

et jusque dans ta peau
ce bonheur qui expire
d'une bouteille et d'un banjo.
1929

şi chiar în pielea ta
această fericire care piere
a unei sticle şi-a unui banjo.

1929

(Virgil Teodorescu)

L'AUBE D'UN CERTAIN JOUR

À Victor Brauner, hommage

D'abord on fit couper la tête des drapeaux
puis la mer descendit des pipes des marins
les clefs du sang ouvrirent l'aube —
il y eut une cloche pour toutes les passantes

un silence hollandais fut peint sur les coutumes
des grands poissons oblongs quittèrent les tiroirs
le maire disserta sur les noyés futurs
la foule vieillissait les deux mains dans les poches

avais-tu seulement voulu tuer le monstre
pendant cette saison qui s'empara de l'oeuf ?
les prospectus du sang promettaient l'aventure
et la femme avança du côté du public.

D'avoir été aimée elle semblait obscène.

Paris

ZORII UNEI ZILE

Lui Victor Brauner, omagii

Au retezat întîi ţeasta drapelelor
apoi marea coborî din pipele matrozilor
cheile sîngelui au deschis zorile —
şi-a fost un clopot pentru oricare trecător

pe datini fu pictată tăcerea olandeză
mari peşti oblongi ţîşniră din sertare
primarul cuvînta despre viitorii înecaţi
îmbătrînea mulţimea cu mîinile-n buzunare

voit-ai numai monstrul să-l ucizi
în anotimpu-acesta ce-şi însuşise oul ?
prospectele sîngelui făgăduiau aventura
dinspre mulţime înainta femeia.

De dragoste sătulă părea puţin obscenă.

Paris

(Virgil Teodorescu)

FÉCONDITÉ DE L'INSUFFISANT

Un peu d'obscurité qui perd sa flamme gauche
que ne sais-tu prévoir la chute des lézards
les tétines du temps vides comme des poches
la maison qui se penche le long de tes épaules

je veux que cette lampe nous cherche dans la nuit
et ramasse les bagues que nous aurons jetées
un bocal plein de longues lueurs qui se sont tuées
une bouche où midi fiente son amertume

nous sommes séparés par une mer de sang
impardonable et je me cherche et je te cherche
avec un gros bouquet de sable
et le coeur le meilleur que l'on trouve à bas prix

les ivresses au long visage
en ai-je vu pourtant en ai-je partagé
avec les serviteurs de l'ombre
la tête de moitié plus basse que la table

FECUNDITATEA NEPUTINȚEI

Își pierde flama stîngă această-ntunecare
de ce nu știi căderea șopîrlelor s-o numeri
sînt ugerile vremii golite buzunare
e casa prăbușită întreagă pe-ai tăi umeri

aș vrea să ne urmeze prin noapte-această lampă
inelele s-adune pe care le-am zvîrlit
bocal cu luciole prelungi ce-au amuțit
o gură-n care-amiaza-și îngroapă-amărăciunea

neiertătoare mare de sînge ne desparte
te caut și mă cauți în ea necontenit
cu o enormă jerbă de nisip
și inima cea mai duioasă găsită la un preț modic

bețiile cu-obrazul alungit
și totuși am văzut și-am împărțit
alăturea de servitorii umbrei
cu jumătate cap mai jos ca masa

si je savais au moins les mots que l'on prononce
dans ta chair à minuit pour égarer ton songe

voici la fin du monde criée en toutes lettres —
la terre n'est pas loin de l'un de tes deux seins

Buenos Aires

de-aş fi ştiut încalte cuvintele rostite
în carnea ta la miezul nopţii ca visul să ţi-l rătăcesc

sfîrşitul lumii iată în orice slovă strigă
pămîntul nu-i departe ci lîngă sînii tăi

Buenos Aires

(Virgil Teodorescu)

QUI L'AURA DIT ?

Plus loin ou c'est trop tard
les pastèques crachaient leur jus inimitable
tristesse à table d'hôte aux ports balbutiants
la jaune nous précède
les émigrants ne cessent d'escalader la nuit
ils grimpent dans la nuit jusqu'à la fin du monde
ils rompent comme frères leur lait et le partagent
un sanglot fait le tour du monde
et nous irons aussi loin qu'impossible
pour distraire nos vieilles mères
de tout ce voyage inutile autour de cette mer
accouchée sur la table basse
près d'une orange bête qui se répète et se multiplie
trop lasse pour saigner ne fut-ce qu'une lampe.

en rade d'Alméria, la nuit

CINE-AR FI SPUS ?

Mai departe sau e prea tîrziu ?
pepenii își scuipă zeama inimitabilă
tristețea pensiunilor din porturi bîlbîite
culoarea galbenă ne-o ia înainte
emigranții nu încetează să escaladeze noaptea
se cațără în noapte pînă la sfîrșitul lumii
frățește rup laptele și-l împart
un hohot de plîns face-nconjurul lumii
și noi vom merge pînă la imposibil
pentru a ne înveseli mamele bătrîne
cu toate-aceste inutile călătorii în jurul mării
născînd pe masa scundă
lîngă o biată portocală care se repetă și se multiplică
prea obosită ca să însîngereze măcar o lampă.

în rada portului Almeria, noaptea

La mer s'avance sur le balcon et salue la foule
le temps tourne trois fois la clef dans les regards
voici le message enfantin des étoiles noires
l'heure où sur toutes les nappes on renverse le sel
un grain de terre un grain de beauté de terre
les yeux sur les visages marchent comme fourmis
même le poids léger d'une femme qui meurt
même un adieu pourri jeté par dessus bord
même une hoquet du plus fin champagne incliné sur
la nappe
de manière à changer la fine humeur des dès
et que cela n'ait rien qui ne soit un destin
et votre sort Monsieur qu'on décide à cette heure
pas plus tard qu'à cette heure carrée irrévocable
le poker de l'ennui s'éternise
garçon un peu plus d'atlantique
la côte s'use s'use ele lâche comme un bouton
décousu
désormais la face de Dieu seule où la nuit crache
longuement
et s'essoufle et reprend d'une salive nouvelle

Marea iese-n balcon şi salută mulţimea
timpul întoarce de trei ori cheia în priviri
iată mesajul copilăresc al stelelor negre
ora cînd se răstoarnă sarea pe toate feţele de masă
un grăunte de pămînt o aluniţă de pămînt
ochii aleargă pe obraz asemenea unor furnici
chiar neînsemnata greutate a unei femei pe moarte
chiar sughiţul celei mai fine şampanii înclinat pe
faţa de masă
în aşa fel încît să schimbe umorul fin al zarurilor
fără să-mpiedice ca asta să nu însemne un destin
şi soarta dumneavoastră domnule se decide la ora
asta
nu mai tîrziu decît această oră careu irevocabil
pocherul plictiselii se eternizează
băiete ceva mai mult atlantic
malul se macină se macină se desface ca un nasture
descusut
de-acum încolo doar chipul Domnului pe care
noaptea scuipă îndelung
şi se îneacă şi-l umple din nou cu salivă

et que cela ne mène à rien qu'aux jours de sable rouge
qu'aux trams où l'on oublie les parapluies vieux
et que le changement ramène au changement
au point où l'ombre fouette sa proie avec du feu
que les clous seraient bons aux coeurs touchés de soie
qu'une nouvelle parole fixerait enfin l'Événement
qu'une musique trempée de pain serait utile
devenir fou soudain dans un salon de gants
un peu de violence marine et puis assez
un peu de cette solitude où les cris sont des ronces
aux robes des miroirs où l'herbe du sang pousse
solitude froissée dans une armoire plate
brusquement dépliée sur la corde du sang
afin que l'éternité sèche aux longs soleils de chair
à la vue de toutes les taupes de III-e classe
accourues sur le pont à l'appel de l'oignon pourri
exhalaison dorée de la bouche de Dieu
soudain remplie de paroles froides
chair où s'étouffe le grand sanglot honorable
mains simplement le grand sanglot honorable
mains simplement surnaturelles
soif d'une ordure où saigne le cire de l'issue.

à bord de Mendoza, le 30 VII 29

și toate astea nu duc decît la zilele de nisip roșu
decît la tramvaiele în care uiți umbrelele uzate
și unde se întoarce mișcarea în mișcare
cînd umbra biciuiește cu limbi de flăcări prada
ce bune ar fi cuiele pentru inimile învelite-n mătase
cînd un nou cuvînt va fixa în sfîrșit Evenimentul
ce potrivită-ar fi o muzică muiată-n pîine
să-ți ieși din minți deodată într-un salon de mănuși
puțină violență marină și-apoi gata
puțină singurătate în care strigătele sînt mărăcini
pe rochiile oglinzilor unde răsare iarba sîngelui
singurătate mototolită într-un dulap prea strîmt
brusc întinsă pe funia sîngelui
ca veșnicia să se zvînte la sorii nesfîrșiți ai cărnii
la vederea cîrtițelor din clasa a III-a
care aleargă pe punte la apelul cepei putrede
aurită respirație a gurii Domnului
fără veste umplută de vorbe reci
carne în care se înăbușe marele hohot onorabil
mîini pur și simplu marele hohot onorabil
mîini pur și simplu supranaturale
setea gunoiului unde sîngerează ceara salvării.

la bordul vasului Mendoza, 30 VII 29

(Virgil Teodorescu)

ULYSSE
Fragment

I

À I. Voronca

Les serpents venus dans les caisses des mers
l'aube sale des ports aux soleils futurs
je m'avance à travers la ville libre
inconnu inconnu où irais-je où vas-tu
parmi des détritus d'oranges de fatigues
la ville à genoux frotte le parquet de famine
nul arbre n'ôte son chapeau à mon approche
mais les affiches sonnent des fêtes crapuleuses
affiches des films d'épouvante et des grèves sanglantes
suis-je vraiment celui qu'on attend pour la fête
dois-je montrer mes reins
dois-je crier à tue-tête
quel sont les monts dont vous auriez besoin
quelle l'étoile qu'il vous plairait de voir
je ne sais pas la langue que vous parlez qu'y puis-je
je ne suis pas chiromancien
mes mots mes maux sont ceux de tout le monde
je ne suis pas taumathurge
mes poches vides d'or mes poumons vides d'air
j'espérais voir d'autres visages que le mien
j'avais assez de suivre l'Europe aux fesses creuses
n'avez-vous pas d'autres langages d'autres crises
la même chose et cependant

ULISSE
Fragment

I

Lui I. Voronca

Şerpii aduşi în cuferele mării
posacii zori din porturi cu sori viitori
străbat oraşu-acesta liber
necunoscut necunoscut unde te duci unde mă duc
printre resturile de portocale ale oboselii
oraşul în genunchi lustruieşte parchetul foamei
nici un pom nu-şi scoate pălăria cînd mă apropii
dar afişele anunţă serbări dezmăţate
afişe pentru filme de groază şi greve sîngeroase
să fiu eu într-adevăr cel aşteptat la sărbătoare
trebuie oare să-mi arăt coastele
trebuie să strig în gura mare
care-s cuvintele de care aveţi nevoie
ce stea v-ar face vouă plăcere să vedeţi
eu graiul vostru nu-l cunosc ce pot să fac
eu nu sînt ghicitor
cuvintele şi necazurile mele sînt cele ale tuturor
nu sînt taumaturg
mi-s goale buzunarele de aur plămînii mei sînt goi
de aer
speram să văd alte chipuri decît pe-al meu
mă săturasem să colind Europa cu fesele crăpate
n-aveţi alt limbaj altfel de crize
acelaşi lucru şi totuşi

un peu de joie pour un voyageur affamé d'ombre
un peu d'oubli pour les blessures de la nuit
un peu de viande blonde pour ma soif
vos rues sont des durs lassos, où vais-je
où sont vos mains d'ami votre sexe de neige
personne n'est venu vers moi le regard bleu
les murs sont pleins de crimes le linge tendu sèche
que faites-vous de votre soleil
laissez-moi m'en couper un morceau saignant
j'ai quelques rêves mûrs, portageons-les
j'ai beau passer par les vitrines je suis seul
avais-je quelque chose à vous dire
pouvez-vous m'égayer ne serait-ce qu-un siècle
j'ai un si grand besoin de rire de pleurer
qui veut donner la joie à un passant pénible
quelle femme monterait avec moi dans le premier
hôtel gras
pour dix secondes de caresses sourdes.
j'ai tant de choses en moi qui voudraient sourdre
tant d'arcs-en-ciel pour vos épaules souples
j'espérais un pays de sources minérales
dois-je porter mon nom comme une tâche de graisse
aidez-moi donc à m'oublier
plus tard je vous paierai en images en sanglots
je suis venu vers vous les mains vides
aidez-moi donc à m'enrichir
aidez-moi à trouver la joie automatique.

1930

puţină bucurie pentru un călător flămînd de umbră
puţină uitare pentru rănile nopţii
puţină carne blondă pentru setea mea
străzile sînt arcane aspre eu încotro s-apuc
unde sînt mîinile voastre de prieten sexul vostru de
zăpadă
nimeni nu şi-a îndreptat spre mine privirea albastră
pereţii sînt plini de crime rufele întinse la uscat
ce faceţi cu soarele vostru
lăsaţi-mă să-mi tai din el o felie însîngerată
am cîteva vise pîrguite să le împărţim
zadarnic mă privesc în vitrine sînt singur
am oare ceva să vă spun
n-aţi putea să mă înveseliţi fie doar un secol
am atîta nevoie să rîd să plîng
dar cine vrea să-i dăruiască puţină bucurie unui
drumeţ nefericit
şi care femeie m-ar însoţi în primul hotel
pentru zece secunde de mîngîiere surdă
am în mine atîtea care-ar dori să tacă
atîtea curcubeie pentru umerii voştri supli
nădăjduiam să dau de-o ţară plină cu surse minerale
trebuie oare să-mi port numele ca pe o pată de
grăsime
deci ajutaţi-mă să mă uit
am să vă plătesc cîndva cu imagini şi suspine
am venit la voi cu mîinile goale
ajutaţi-mă să mă îmbogăţesc
ajutaţi-mă să aflu automata bucurie.

1930

(Virgil Teodorescu)

PLEIN LA VUE

ULYSSE

Cette nuit j'ai vu des arbres se déracinant de la
terre
le feu décachetait l'enveloppe des mers
l'aube était mal distribuée
sur le fond de la toile qui représentait la pampas
un cheval henissant courrait sur un nuage
il étonnait l'oeil bleu, des colombes lasses
— était-ce un rêve ou bien était-ce une vision ?
je voulais allumer la lampe la raison
je voulais réveiller mes muscles
me cacher derrière ma graisse
était-ce là le monde de veille, de merveilles
l'inconnu se roulait sur le ventre
des écriteaux de feu vantaient la Côte-d'Encre
j'errais aveugle dans le pas-perdu des gares
je demandais aux gens le bout de mon voyage
pourquoi voulais-je aller si loin, quitter mon lit
nourrir ma fièvre de banquises
juif naturellement et cependant Ulysse
j'avais beau écorcher l'univers
des pains se promenaient en l'air les yeux ouverts
l'espace était immangeable

CÎT CUPRINDE VEDEREA

ULISSE

În noaptea asta am văzut copaci smulgîndu-se din
pămînt
focul desfăcuse plicul mării
zorile erau prost distribuite
pe fondul pînzei care reprezenta pampasul
un cal alerga nechezînd pe un nor
el uimea ochiul albastru al porumbeilor obosiți
— era un vis sau poate era o viziune ?
voiam să aprind lampa rațiunii
voiam să-mi trezesc mușchii
să mă ascund după pata de unsoare
era acolo lumea vegherii a minunilor
necunoscutul se răsucea pe pîntec
reclame de foc lăudau Coasta de cerneală
rătăceam orb prin sălile de așteptare ale gărilor
și-i întrebam pe oameni spre care țel mă-ndrept
de ce voiam să merg atît de departe să-mi părăsesc
patul
să-mi hrănesc febra cu banchize
evreu de bună seamă și totuși Ulisse
zadarnic jupuisem de piele universul
pîini voiajau prin aer cu ochii deschiși
spațiul nu se putea mînca

autour d'un gros poisson l'angoisse dansait nue
les foules s'avançaient solides et têtues
leurs cris étaient longs et sordides
ils réclamaient la mort subite
des bruits autour des têtes, étaient-ce des oiseaux
le tonnerre jettait des poignées de mots
que cherchais-je sur le balcon ?
j'appelais au secours d'une voix d'exception
mais j'avais beau me plaindre, geindre
un bonheur inconnu me léchait les reins.
Je criais d'être libre heureux mais l'épouvante
me jettait un soleil cruel à peine mûr
il pourissait au contact de mes mains
qu'en ferais-je
je ne pouvais que rire d'un rire satisfait
seul ! j'étais seul soudain au monde avec mon rire
j'étais seul ! je cherchais où pouvait être Dieu
tous les tiroirs étaient enfin ouverts, béants
où pouvait-il bien être
je déchirais la toile cirée du néant
où pouvait-il se cacher, se coinçer
où pouvait si longtemps peser sur mes paupières ?

1930

spaima dansa goală în jurul unui pește uriaș
mulțimile înaintau robuste și încăpățînate
urletele lor erau lungi și sordide
cereau moartea subită
zgomote în jurul capetelor, erau oare păsări
tunetul arunca pumni de cuvinte
ce căutam pe balcon ?
strigai după ajutor cu glas pierdut
dar în zadar mă văicăream gemeam
o fericire neștiută îmi cuprinsese șalele.
Strigam că-s liber fericit dar groaza
îmi arunca un soare crud abia copt
ce putrezea cînd l-atingeam cu mîinile
ce-aș fi putut să fac decît
să izbucnesc în rîs satisfăcut
singur ! eram deodată singur în lume singur cu-al meu rîs,
da, eram singur ! încercam să aflu unde-i Dumnezeu
toate sertarele erau în sfîrșit deschise, căscate
unde-ar putea să fie
am sfîșiat pînza cerată a neantului
unde-ar putea să se ascundă, să se înghesuie
unde-ar putea de-atîta vreme să îmi apese pleoapele ?

1930

(Virgil Teodorescu)

L'EXODE

Fragment

C'est à vous que je parle, hommes des antipodes,
je parle d'homme à homme,
avec le peu en moi qui demeure de l'homme,
avec le peu de voix qui me reste au gosier,
mon sang est sur les routes, puisse-t-il, puisse-t-il
ne pas crier vengeance !
Le hallali est sonné, les bêtes sont traquées,
laissez-moi vous parler avec ces mêmes mots
que nous eûmes en partage —
il nous reste peu d'intelligibles !

Un jour viendra, c'est sûr, de la soif apaisée,
nous serons au-delà du souvenir, la mort
aura parachevé les travaux de la haine,
je serai un bouquet d'orties sous vos pieds,

— alors, eh bien, sachez que j'avais un visage
comme vous. Une bouche qui priait, comme vous.
Quand une poussière entrait, ou bien un songe
dans l'oeil, cet oeil pleurait un peu de sel. Et quand
une épine mauvaise égratignait ma peau
il y coulait un sang aussi rouge que le vôtre !

EXODUL

[Fragment]

Oameni de la antipozi, vouă vă vorbesc,
vă vorbesc aşa de la om la om,
cu puţinul din mine ce a mai rămas din om
cu picul de glas ce mai am în gîtlej.
O ! de n-ar striga,
de n-ar striga sîngele meu de pe drumuri,
răzbunare !
Alalli a sunat, vînatul e prins
dar lăsaţi-mă să vorbesc, să vă mai vorbesc
cu aceleaşi cuvinte
ce ne-au fost comune,
mai avem doar atît de puţine cu înţeles !

Veni-va o zi, aceasta e sigur, cînd cu setea potolită,
noi vom fi dincolo de amintire,
moartea va fi desăvîrşit opera urii,
iar eu voi fi un mănunchi de urzici sub
picioarele voastre.

Ei bine, atunci să ştiţi că aveam şi eu un obraz
ca al vostru. O gură care se ruga ca şi voi.
Iar cînd un fir de praf pătrundea sau un vis
în ochi, acest ochi plîngea un pic de sare. Şi cînd
un spin răutăcios îmi zgîria pielea
curgea din ea un sînge tot atît de roşu ca
şi al vostru.

Certes tout comme vous j'étais cruel, j'avais
soif de tendresse, de puissance,
d'or, de plaisir et de douleur.
Tout comme vous j'étais méchant et angoissé,
solide dans la paix, ivre dans la victoire,
et titubant, hagard, à l'heure de l'échec !

Oui, j-ai été un homme comme les autres hommes
nourri de pain, de rêve, de désespoir. Eh oui,
j'ai aimé, j'ai pleuré, j'ai haï, j'ai souffert,
j'ai acheté des fleurs et je n'ai pas toujours
payé mon terme. Le Dimanche j'allais à la campagne
pêcher, sous l'oeil de Dieu, des poissons irréels,

je me baignais dans la rivière
qui chantait dans les joncs et je mangeais des frites
le soir. Après, après je rentrais me coucher
fatigué, le coeur las et plein de solitude,
plein de pitié pour moi,
plein de pitié pour l'homme,
cherchant, cherchant en vain sur un ventre de
femme
cette paix impossible que nous avions perdue
naguère, dans un grand verger où fleurissait
au centre, l'arbre de la vie...

J'ai lu comme vous tous les journaux, les bouquins,
et je n'ai rien compris au monde,
et je n'ai rien compris à l'homme,
bien qu'il me soit souvent arrivé d'affirmer
le contraire.
Et quand la mort, la mort est venue, peut-être
ai-je prétendu savoir ce qu'elle était, mais vrai,

O, da, ca şi voi am fost şi eu crud,
şi dornic de duioşie şi însetat de putere,
de aur, de plăcere, de durere.
Ca şi voi am fost rău şi mi-a fost teamă,
increzut în timp de pace şi beat la succese
m-am împleticit speriat în ceasul eşecului !

Da, am fost un om ca toţi ceilalţi
hrănit cu pîine, visuri, desperare. Da,
am iubit, am plîns, am urît, am suferit,
am cumpărat flori şi n-am respectat
întotdeauna scadenţele. Duminica
mă duceam la ţară să pescuiesc, sub ochiul
lui Dumnezeeu, peşti ireali,

mă scăldam în rîul
care cînta în păpuriş şi mîncam cartofi prăjiţi
seara. Apoi, apoi mă înapoiam acasă să mă culc
trudit, cu inima ostenită şi plină de singurătate,
plină de milă pentru mine,
plină de milă pentru om,
căutînd, căutînd zadarnic pe un pîntec de femeie
acea pace de negăsit pe care cu toţii am pierdut-o
odinioară, într-o livadă mare în care
înflorea, la mijloc, arborele vieţii...

Am citit ca şi voi toţi jurnalele, cărţile,
şi n-am înţeles nimic despre lume
şi n-am înţeles nimic despre om
deşi adesea am susţinut altminteri.
Şi cînd moartea, moartea a venit,
am pretins poate că ştiu ce-i, dar azi, azi

je puis vous le dire à cette heure,
elle est entrée toute en mes yeux étonnés,
étonnés de si peu comprendre —
avez-vous mieux compris que moi ?
Et pourtant, non !
je n'étais pas un homme comme vous.
Vous n'êtes pas nes sur les routes,
personne n'a jeté à l'égoût vos petits,
petits chatons encore sans yeux,
vous n'avez pas erré de cité en cité
traqués par les polices
vous n-avez pas connu des désastres à l'aube,
les wagons de bestiaux,
et le sanglot amer de l'humiliation,
accusé d'un délit que vous n'avez pas fait,
du crime d'exister,
changeant de nom et de visage,
pour ne pas emporter un nom qu'on a hué,
un visage qui avait servi à tout le monde
de crachoir !
Un jour viendra, sans doute, quand ce poème lu
se trouvera devant vos yeux. Il ne demande
rien ! Oubliez-le, oubliez-le ! Ce n'est
qu'un cri, qu'on ne peut pas mettre dans un poème
parfait ; avais-je donc le temps de le finir ?
Mais quand vous foulerez ce bouquet d'orties
qui avait été moi, dans un autre siècle,
et une histoire qui vous sera périmée,
souvenez-vous seulement que j'étais innocent
et que, tout comme vous, mortels de ce jour-là,
j'avais eu, moi aussi, un visage marqué
par la colère, par la pitié et la joie,
un visage d'homme, tout simplement !

vă pot spune adevărul :
a pătruns întreagă în ochii mei uimiți,
uimiți de cît de puțin pricep.
Voi, voi ați priceput mai mult decît mine ?
Și totuși, nu !
Eu n-am fost un om ca voi.
Voi nu v-ați născut pe drumuri,
nimeni nu v-a aruncat prin canaluri copiii,
pisoi micuți ce n-au făcut încă nici ochi,
voi n-ați rătăcit din oraș în oraș
hăituiți de poliție,
voi n-ați cunoscut dezastre în zori,
vagoanele de vite,
și hohotele amare ale umilinței,
acuzarea de o crimă pe care n-ați comis-o,
de crima de a exista,
schimbînd nume și obraze
spre a nu purta un nume hulit
și un obraz care a servit lumii întregi
drept scuipătoare !
Va veni, fără îndoială o zi, cînd acest poem
se va găsi în fața ochilor voștri. El nu
cere nimic ! Uitați-l, uitați-l ! Nu e
decît un țipăt, ce nu poate fi subiect de
poem perfect ; voi avea oare timpul să-l
sfîrșesc ?
Dar cînd veți călca în picioare mănunchiul
de urzici,
ce am fost eu într-alt veac,
într-o istorie care, pentru voi, va fi perimată,
amintiți-vă doar că am fost nevinovat
și că, întocmai ca și voi, muritorii acelor zile
am avut și eu o față brăzdată,
de mînie, de milă și de bucurie;
o față de om, pur și simplu !

(Dora Litman)

BERCEUSE DE L'ÉMIGRANT

La Reine disait : „La nuit pose
ses perles au cou
Piquez moi au sein une rose“.
— Hou, hou !
Ce n'est sûrement qu'une rose.

C'est la mer qui bouge
dors, dors, mon petit.
À l'aube le rouge
tout s'évanouit.

„Eh bien — dit la Reine — ô magie !
Je perds mes souliers...
On danse déjà aux bougies...
Vite, le cordonnier !“

Il couche parmi ses bougies
Leiba, le cordonnier.
C'est l'ombre qui joue !
Dors, mon petit, dors !
Elle court, la roue,
la roue du sort.

CÎNTECUL DE LEAGĂN AL EMIGRANTULUI

A zis Regina : „Noaptea, fir
de perle-şi prinde-n decolteu,
Să-mi pui în piept un trandafir“.
— Heu, heu !
Atît aş vrea : un trandafir.

Se-naltă marea, creşte,
dormi, dormi, copil iubit.
Tot roşul ce mocneşte
în zori e risipit.

A zis Regina : „Vrajă-i oare ?
Pantofii îi caut în zadar...
Dansează-acum la lumînare...
Aleargă după pantofar !“

Leiba, cizmarul, adormise
Printre feştilele cu fum.
E umbra care joacă-acum ?
Dormi, dormi, copile, fără vise.
Ea fuge, fuge, pare-mi-se,
pe-al soartei drum.

„Mais quel est ce bruit ?" dit la Reine.
„Je rêve du sang !"
— Oh, rien que le chant des fontaines
évanouissant.
Ce sont sûrement les fontaines.

Une étoile file
sous un ciel nouveau,
tendre et inutile.
Dors, mon petit, do.

„Un bruit ? que non pas" — dit la Reine,
„On frappe d'estoc !"
— Oh rien que des coqs qu'on entraîne,
— sauvages. Des coqs
qui mêlent leur sang dans l'arène.

Dors. Après l'averse
l'arc-en-ciel rouquin.
C'est la mer qui berce
les petits requins.

„Mon Dieu — dit la Reine — est-ce un leurre
On crie au secours !"
— Oh rien qu'un esclave qui pleure
la fuite des jours,
heureux de la fuite de l'heure.

L'aurore s'allonge,
Vite, mon enfant !
C'est un banc étrange
de poissons volant.

„Dar ce se-aude ?" — a zis Regina.
„Mi se arată-n vis măcel !"
— O, nu ! Izvorul e pricina.
Izvorul murmură, doar el.
Izvorul singur e pricina.

Căzu o stea
din cer senin.
— Un fulg de nea.
Dormi, somnul lin.

„Un zgomot ?" zise-acea Regină.
„Un zăngănit de spade-aud !"
— O, nu ! Cocoşii sînt de vină, —
sălbatici, se înfruntă crud,
arena e de sînge plină.

Dormi. După ploaie se arată
un curcubeu ca de rubin.
Şi marea leagănă, sărată
şi blîndă, puii de rechin.

„Doamne, regina zise, îmi pare
Că strigă după ajutor !"
— Un sclav cuprins de întristare,
se tînguie de-al zilei zbor
slăvindu-i orele fugare.

Se-alungă albii zori,
Copile, te grăbeşte !
Sînt peştii zburători.
Un stol ciudat soseşte.

„Peut-être est-ce une âme qui saigne ?"
  — Ce n'est qu'un marmot
  — Courrez au plus tôt
perdu dans la nuit comme un peigne.
  Rompez cette toile d'araigne !

  C'est le ciel qui grince.
  C'est la nuit de Dieu.
  Toute une province
  qui a mal aux yeux !

„Pourtant, ce murmure de psaumes !
  Ce sont sûrement — des fantômes !
  Ces torches de suif !"
  — Ma Reine, des Juifs,
  qu'on chasse de tout le royaume.

  C'est le vent qui pleure :
  Le cheval de mer.
  C'est le temps qui l'heure
  sonne de travers...

„Des Juifs ? — dit la Reine — Oh, la guigne !
  Et j'ai le hoquet.
Ce n'est sûrement pas bon signe.
  Fermez le loquet.
Et vite mon grand perroquet
qui vient d'au delà de la Ligne."

„E poate-un suflet chinuit ?"
  — Un prunc scînceşte-n legea sa.
  — Aleargă, dacă e aşa, —
în noapte-un pieptene zvîrlit.
  Să rupem vălul de paing urzit.

  Cerul a detunat.
  Veghează noaptea Domnul.
  Ţinutu-nfricoşat
  nu mai cunoaşte somnul.

„De psalmi aud un murmurat !
  Şi umblă stafii prin palat !
  Făclii de seu ! O, ce lumină !"
  — Sînt ei, evreii sînt, Regină,
  vînaţi pe-ntregul tău regat.

  Vaier de furtună :
  calul de mare.
  Timpul în dodii sună
  a orelor mişcare...

„Evreii ?-a zis Regina. Nenorocire ! Iar
  m-a apucat sughiţul. Oare
n-o fi semn rău ? Grăbiţi măcar
  să puneţi pe la uşi zăvoare.
Şi-aduceţi papagalul mare
  venit de peste cel Hotar."

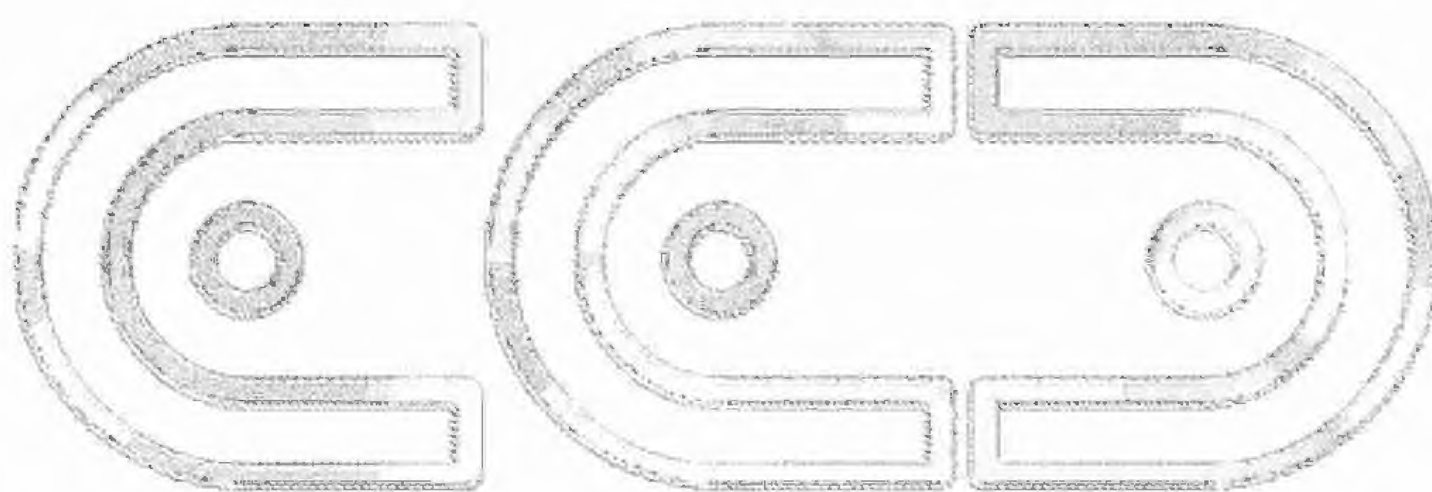
(Virgil Teodorescu)

CUPRINS

DIN PERIODICE

POEZII ÎN LIMBA FRANCEZĂ

Scanare și prelucrare digitală

de

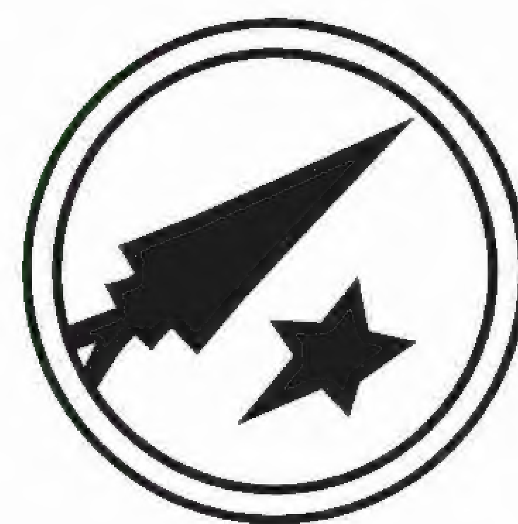

Anonim

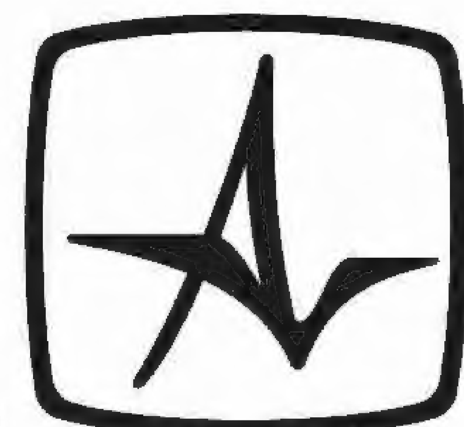
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

